

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŠLECHTICKÉ NOBILITACE 1627-1637

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Král, Ph. D.

Autor práce: Ivana Austová

Studijní obor: Kulturní historie

2009

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě Filozofickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

.....

Chtěla bych poděkovat PhDr. Pavlu Královi, Ph. D. za odborné vedení, pomoc a cenné rady při tvorbě této práce a panu Miloslavovi Sovadinovi ze Státního okresního archivu v České Lípě za nezištnou pomoc s paleografickými problémy při četbě pramenů.

Anotace

Diplomová práce „Nobilitace 1627-1637“ se zabývá výzkumem nobilitačních listin z fondu České dvorské kanceláře, v období od vydání Obnoveného zřízení zemského do smrti Ferdinanda II. se zaměřením na nově nobilitované osoby. První část práce je věnována vývoji nobilitací v českých zemích a problematice titulatury po vydání Obnoveného zřízení zemského a poukázat na rozdíly mezi normou, které Obnovené zřízení zemské představuje, a praxí, kde se projevila potřeba větší diferenciaci titulatury. Další část práce se snaží ukázat průběh nobilitačního procesu od sepsání žádosti po vydání šlechtického privilegia. Poslední část práce se věnuje nobilitovaným osobám. Pomocí dat vytěžených z listin a následného průzkumu literatury se tato část práce snaží zodpovědět některé kladené otázky – tj, např. za jaké zásluhy bylo možné v pobělohorském období získat šlechtická privilegia, z jakého prostředí noví šlechtici pocházeli a zda se dále vyvíjela jejich kariéra. Tato část práce také obsahuje krátké biogramy jednotlivých nobilitovaných osob, které sledují vzestupy a pády těchto nových šlechticů a jejich rodin.

Annotation

This diploma thesis „Nobilitation 1627–1637“ deals with the research of nobilitation acts from the „Czech Court Office“ fund, coming from the period since the „Renewed Land Code“ publication to the death of Ferdinand II. The research focuses on the newly nobilitated men and women. The first part of the thesis considers the development of nobilitation in the Czech Lands and the questions of the system of titles after the „Renewed Land Code“ publication. This thesis points to the differences between the norm, that the „Renewed Land Code“ constitutes and the practice, where the greater needs of the differentiation of the system of titles developed. The second part of this thesis tries to show the course of nobilitation process from the time of writing the request to the release of the nobilitation act. The last part of thesis deals with the nobilitated men and women. Considering the facts found in the documents this thesis tries to answer these questions: For what merits was it possible to get the nobilitation act? From what milieu did the new noblemen come from? How did their career develop? This part of the work contains also short biograms of the particular noblemen. These biograms follow the falls and the rises of the new noblemen and their families.

OBSAH

1. ÚVOD	7
1.1. LITERATURA.....	11
1.2. PRAMENY.....	18
2. ŠLECHTA A VÝVOJ NOBILITACÍ	21
2.1. STRUKTURA ŠLECHTY.....	21
2.2. TITULATURA.....	24
2.2.1. <i>Další možnosti získání šlechtictví</i>	28
2.2.2. <i>Šlechtické přídomky</i>	30
3. NOBILITAČNÍ PROCES	32
3.1. ŽÁDOST.....	32
3.1.1. <i>Příklad žádosti s nejistým výsledkem</i>	33
3.2. NOBILITAČNÍ LISTINA.....	36
3.3. VYDÁNÍ LISTINY.....	40
4. LIDÉ, NOBILITOVANÉ OSOBY A JEJICH OSUDY	41
4.1. PROFESY A ÚŘADY.....	41
4.1.1. <i>Státní správa</i>	42
4.1.2. <i>Armáda</i>	46
4.1.3. <i>Městská správa</i>	49
4.1.4. <i>Šlechtická služba – patrimoniální správa</i>	50
4.1.5. <i>Církevní správa</i>	51
4.1.6. <i>Vzdělanci</i>	53
4.2. VĚRNOST.....	54
4.3. KONTINUITA KARIÉRY.....	56
4.4. OSUDY NOVÝCH ŠLEHTICŮ.....	57
5. ZÁVĚR	94
6. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	96
6.1. ARCHIVNÍ PRAMENY.....	96
6.2. PRAMENY VYDANÉ.....	96
6.3. LITERATURA.....	96
7. SEZNAM ZKRATEK	101
8. PŘÍLOHY	102
8.1. TABULKA Č. 1 POČET NOBILITOVANÝCH OSOB PODLE JEDNOTLIVÝCH STAVŮ.....	102
8.2. TABULKA Č. 2 PROFESNÍ ROZLOŽENÍ.....	102
8.3. TABULKA Č. 3 GEOGRAFICKÉ ROZLOŽENÍ.....	103
8.4. TABULKA Č. 4 PŘEHLED NOBILITOVANÝCH OSOB.....	104
8.5. PŘÍLOHA Č. 5 SCHÉMA ŠLEHTICKÉ TITULATURY V OBDOBÍ 1627-1637.....	111

1. Úvod

Tato práce si klade za cíl nahlédnout do světa nižší šlechty v pobělohorském období, které bylo dlouhou dobu vnímáno prizmatem porážky českých stavů v bitvě na Bílé Hoře, tragédie s neblahými důsledky. Pokud bylo toto období zkoumáno, tak převážně z pohledu poražených. Až v posledních letech je snaha přehodnotit toto stanovisko a prozkoumat, jak byly vnímány události této doby na druhé straně zneprátelených táborů, na straně, která z bitvy vyšla jako vítěz.¹

Toto období přineslo mnoho změn, které byly stvrzeny vydáním Obnoveného zřízení zemského v roce 1627. Mezi jinými se tyto změny dotkly i nižší šlechty a udílení šlechtických titulů, které panovník definitivně převzal do svých rukou a nobilitace se stala prostředkem odměny a budování sítě loajálních poddaných.

Jací byli tito lidé, kteří zůstali stát při panovníkovi? Z jakého prostředí se rekrutovali? Jaké služby si zasluhovaly udělení privilegií, která člověka povznesla mezi vyšší společnost? Jak se vyvíjela jejich kariéra? Odpovědi na tyto otázky jsem se pokusila nalézt v pramenech, jejichž počet se v 17. století nebývale rozrostl – v nobilitačních listinách.

Pro tuto práci jsem si vybrala období po vydání Obnoveného zřízení zemského, které kodifikovalo proměnu systému nobilitací, do smrti Ferdinanda II., který byl původcem tohoto zákoníku. Obnoveným zřízením Ferdinand dovršuje upevnění habsburské moci v českém státě. Z jeho pohledu však je tento zákoník spíše novelizací a zdokonalením stávajícího řádu, který ale byl narušen stavovským povstáním – „*ysoce ohavnou rebellií*“.² Provinilci, kteří toto narušení způsobili, měli být tvrdě potrestáni. Naopak ti, kteří projevíli během povstání „*věrnost a stálost svou*“,³ měli mít tímto zákoníkem zajištěnou ochranu a přízeň panovníka. V úvodní části zákoníku tak Ferdinand jasně vyjadřuje, že si dokáže vážit všech, kteří setrvali na jeho straně, a je ochoten je za to náležitě odměnit. Tento postoj se také promítá v nobilitačních listinách, jejichž

¹ P. MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicé z Pernštejna*, České Budějovice 2005 (=Documenta res gestas Boemicas saeculorum XVI.-XVII. illustrantia I), s. 7.

² H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království českého*, Praha 1888, s. 3.

³ Tamtéž, s. 3.

nezanedbatelnou část panovník věnuje vyjádření své náklonnosti všem, kteří jsou ochotni jakkoli napomoci upevnění jeho moci.

V první části práce jsem se pokusila nastínit vývoj nobilitací od jejich počátku. Věnuji se také problematice titulatury v daném období – zde se ukazuje, že jde o složitou otázku, neboť Obnovené zřízení zemské sice nastolilo určitou normu, praxe byla ovšem jiná. Dobová titulatura byla totiž pestřejší, než jak ji tento zákoník předestíral. Situace se dokonce stala natolik nepřehlednou, že došlo v pozdějších obdobích k reformě a zjednodušení.

Druhá část práce je věnována nobilitačnímu procesu od podání žádosti po vydání šlechtického privilegia, jež je spojeno s rozbořem využitých pramenů. Nobilitační listiny byly vždy vnímány převážně jako prameny schopné přispět k poznání vývoje heraldiky a heraldických figur, výtvarné zpracování erbů bylo také zajímavým tématem pro dějiny umění, pokud se jednalo o originály těchto listin. Období 14.-17. století, bylo vnímáno jako problematické i z hlediska genealogického, neboť listiny v této etapě nenabízejí příliš mnoho informací, které by vypověděly o původu a osudech osob, kterým byla udělena šlechtická privilegia. Tyto listiny však umožňují náhled do určité sociální skupiny. V této práci jsem zvolila skupinu nejnižších šlechticů, osob, které utvářely novou sociální skupinu. Proto lze hledat východiska nejen v sociálních dějinách,⁴ ale lze se opřít také o prosopografickou metodu, která se zaměřuje na shromažďování informací o souboru osob, přičemž kritéria výběru mohou být regionální, sociální, institucionální, nebo je soubor vybrán v souvislosti s určitým pramenem. Informace jsou jednak shromažďovány v databázi, která umožňuje snazší statistické zpracování větších souborů pramenů. Dále jsou také vytvářeny jednotlivé životopisy – biogramy, jejichž rozsah je dán množstvím dostupných informací.⁵ Tvorba biogramů umožní bližší vhled do této

⁴ K sociálním dějinám s jejich vývoji např. Z. JINDRA – F. SVÁTEK – J. ŠTAIF, *Úvod do studia hospodářských a sociálních dějin*, Praha 1997.

⁵ Prosopografie jako metoda se postupně vyvíjela od 60. let 20. století, u nás je však hojněji využívána až v posledních letech. Příklady uplatnění prosopografické metody mohou být např. práce Hany Jordánkové a Ludmily Sulitkové: H. JORDÁNKOVÁ – L. SULITKOVÁ, *Brněnská městská kancelář v předbělohorském období (Prosopografická a diplomatická studie)*, SAP 45, 1995, s. 291-510, Jana Kiliána: J. KILIÁN *Historické náhrobníky a epitafy mělnická*, Mělník 2004, Z. VYBÍRAL, *Mocenské elity v Tábořské obci předbělohorské*, Tábořský archiv 9, 1999, s. 151-184 a další. Více k této metodě také: J. BOROVIČKOVÁ– J. STOČES, *Nové metody – prosopografie*, in: *Práce z akademie věd* 7, Praha 2002, s. 47-60; N. BULST, *Objet et la méthode de la prosopographie*, in: J. P. GENET (ed.), *L'état moderne et les elites, XIIe-XVIIIe apports et limites de la méthode prosopographique*, Paris 1996, s. 467-482.

skupiny a pomůže přispět k zalidnění dosud málo prozkoumaného období, k čemuž směřuje také široká základna historické antropologie.⁶

Třetí část práce je pak věnována osudům jednotlivých nobilitovaných osob. Z výše zmíněných konceptů nobilitačních listin jsem vytěžila všechny dostupné informace s cílem zodpovědět otázky, které vyvstaly již při volbě tématu: z jakého prostředí vzešli nově nobilitovaní a za jaké zásluhy byli takovými privilegii odměňováni? Byla udělená privilegia využita k rozvoji kariéry, nebo tyto výhody nedovedli noví šlechtici využít? V průběhu studia pramenů se ukázalo, že listiny jsou skutečně velmi často skoupé na informace a mnohdy se z nich dozvídáme pouze jméno nobilitovaného, udělený titul, erb, predikát a datum, popřípadě místo vydání listiny. Abych byla schopna alespoň zčásti odpovědět na kladené otázky, pokusila jsem se najít další doplňující informace v literatuře, což mi také umožnilo zjistit, zda se privilegia v rodině nobilitovaného udržela, či snad dokonce byla rozšiřována. K tomuto účelu jsem využila literaturu kompendiálního charakteru⁷ věnující se dějinám šlechty jako *Erbovník* Milana Myslivečka,⁸ Sedláčkovy *Hrady, zámky a tvrze království českého*.⁹ Cenným zdrojem byly

⁶ Historická antropologie má velmi široký rámec bádání. Jejím posláním je především nalézt v dějinách člověka a vysledovat způsob jeho chování a vnímání v proměnách času, postihnout jeho myšlení, zachytit jednání a myšlení individua uvnitř sociální vrstvy. K tomu více: R. van DÜLMEN, *Historická antropologie. Vývoj. Problémy. Úkoly*, Praha 2002; Z. NEŠPOR – J. HORSKÝ, *Historická antropologie? Metodické problémy a paradoxy na pomezí dějepisectví, sociologie a sociální antropologie*, Kuděj, 2004, č. 1, s. 61-81; L. VALENŠOVÁ – N. WACHTEL, *Historická antropologie*, Český lid 85, 1998, s. 193-207; J. HRDLIČKA, *Historická antropologie pro „střední“ třídu? Možnosti a limity antropologických přístupů ke studiu společnosti vrchnostenských měst v raném novověku*, in: M. NODL – D. TINKOVÁ (edd.), *Antropologické přístupy v historickém bádání*, Praha 2007, s. 215-236.

⁷ Cestu využití takovéto souhrnné literatury jsem využila proto, že se mi nepodařilo nalézt jiný typ literatury – např. studie k jednotlivým šlechticům. Na základě průzkumu níže zmíněné literatury by bylo možné pokusit se vyhledat další informace např. v literatuře jednotlivých regionů, ve kterých se tito noví šlechtici pohybovali, nebo provést průzkum v příslušných archivech. To však v tuto chvíli nebylo z časových důvodů možné.

⁸ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník, aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě I-II*, Praha 1993-1997

⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království českého I-XV*, Praha 1882-1927.

také *Dějiny konfiskací* z pera T. V. Bílka¹⁰ a také *Ottův slovník naučný*,¹¹ a dále jsem využila i drobné studie, které jsem k této práci pročetla.¹²

V průběhu bádání jsem také věnovala pozornost geografickému původu nově nobilitovaných. Tuto informaci bylo však možné zjistit jen u zlomku osob. Pouze u Bílků z Bílenberka je známo, že se Jiří a Václav Bílkové narodili v Chrudimi, kde také započali svou kariéru.¹³ Rodina Binagů přišla do Čech z Itálie,¹⁴ Zniegovští pocházeli z Uher.¹⁵ U dalších nobilitovaných bylo možné vysledovat pouze geografické rozložení jejich působení v rámci výkonu jejich profesí či podle toho, v jakých místech se tyto lidé zakupovali. Avšak i tento postup nebyl příliš úspěšný, neboť u více než třetiny osob se mi nepodařilo zjistit ani místo jejich působení. Protože je otázka původu nových šlechticů takřka nezodpověditelná, rozhodla jsem se nakonec ji do této práce nezařadit.¹⁶

Data vytěžená z konceptů jsou zanesena v databázi – do které jsem začlenila kategorie jméno, přídomek, udělený stav, datum nobilitace a zásluhy. Protože se v některých případech stávalo, že zásluh bylo v listině vyjmenováno několik, nebylo by možné všechny do databáze zapsat, jindy naopak zásluhy chyběly a byly popsány pouze obecnými formullemi, shrnula jsem je do kategorií věrná služba, vojenské služby a věrnost při rebelii.¹⁷ Detailně jsou všechny shromážděné informace popsány v poslední kapitole formou krátkých biogramů. Jejich struktura je v zásadě dána kladebnými otázkami, ale také rozsahem dosažitelných informací. Pokud to bylo jen trochu možné, obsahují údaje o předcích žadatele a o jeho původu.¹⁸ Následuje popis kariéry

¹⁰ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618* I-II, Praha 1882-1883.

¹¹ *Ottův slovník naučný* I-XXVIII, Praha 1888-1909.

¹² Např. P. BURDOVÁ, *Úřad desk zemských*, SAP 36, 1986 s. 273-379; F. PALACKÝ, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a ouředníků zemských i dvorských v Království českém, od nejstarších časů až do nynějška*, Praha 1882.

¹³ *Ottův slovník* IV, s. 56.

¹⁴ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 23.

¹⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady* VI, s. 118.

¹⁶ Přehled těchto lokalit, ve kterých noví šlechtice působili, jsem přesto zařadila do této práce jako přílohu – tabulku číslo 3.

¹⁷ Tento termín vyjadřuje zachování věrnosti při stavovském povstání, je převzat z pramenů a zvolila jsem jej proto, že je krátký a výstižný.

¹⁸ Určení původu nových šlechticů nebylo vůbec snadné, mnohdy bylo možné vysledovat pouze místa, kde se dotyčný pohyboval během svého života – některé tyto údaje jsou vysledovatelné i v nobilitačních

a zásluh, díky kterým si dotyčný vysloužil udělení privilegií. Dále jsem se snažila vypátrat cesty, kterými se noví šlechtici ubírali po získání titulu a zda jejich potomci pokračovali ve slibně započatém vzestupu rodu. Ukazuje se, že nově nobilitovaní se většinou pokusili proměnit svůj způsob života např. tím, že rozhojňovali své hmotné statky koupí nemovitého majetku – mnohdy z vlastnictví perzekuovaných osob. Jen velmi málo z nich však dokázalo dosáhnout vyššího titulu než rytířského. Velmi často se také privilegia neudržela déle než jednu generaci a poté stopy po těchto šlechtických rodinách mizí.

1.1. Literatura

Zájem o dějiny šlechty má hluboké kořeny sahající k prahu novověku. Podněty ke vzniku historických děl tehdy dávali sami šlechtici, kteří tím kromě reprezentace sledovali potřebu stvrdit postavení šlechtice a zachovat paměť rodu pro budoucí časy. Za jejich podpory tak tehdejší vzdělanci vytváří četná genealogická díla.¹⁹ Genealogický přístup pak zažívá další rozkvět ve druhé polovině 17. a na počátku 18. století²⁰ a přetrvává až do 19. století, kdy šlechta nepřestává být hlavním předmětem badatelského zájmu.

V době rodící se moderní historiografie však již vznikají nové přístupy jako např. biografický, či historicko-topografický. Svým dílem přispívá i kulturní historie

listinách, které jsou však psány i německy a latinsky, proto bylo nutné využít také množství topografických příruček a místopisných slovníků : E. EICHLER, *Slawische Ortsnamen zwischen Saale und Neiße*, Bautzen 1987; V. KOTYŠKA, *Úplný místopisný slovník království českého*, Praha 1895, J. MOŠEK, *Seznam obcí ve Slezsku a na Ostravsku*, Opava 1974; A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1909; J. G. SOMMER, *Das Königreich Böhmen. Statistisch-topografisch Dargestellt I-XVI*, Praha 1833-1849

¹⁹ Z nich např. B. PAPROCKÝ Z HLOHOL, *Diadochos*, Praha 1602, Týž (ed. Josef Polišenský), *Zrcadlo Čech a Moravy*, Praha 1945, V. BŘEZAN (ed. Jaroslav Pánek), *Životy posledních Rožmberků I-II*, Praha 1985.

²⁰ Např. B. BALBÍN (ed. Helena Businská), *Rozmanitosti z historie království českého*, Praha 1986, na jeho pojetí navázal např. Jan Tanner, o něm více J. PÁNEK, *Šlechta v raně novověké Evropě z pohledu českého a evropského bádání*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty*, České Budějovice 1996(=Opera Historica 5), s.19-46.

a na pole historické vědy proniká také aspekt hospodářských dějin.²¹ Během 19. a první poloviny 20. století tak vzniká mnoho děl a edic, ze kterých je možno čerpat dodnes. Mezi ně bezpochyby patří práce Františka Palackého,²² Františka Dvorského,²³ Františka Hrubého,²⁴ Antonína Rezka a dalších, kteří se, kromě prací věnovaných obecným dějinám, věnovali též vydávání bezpočtu edic ze šlechtických archivů.²⁵ Samozřejmě došlo i ke zpracování rozsáhlých děl, která se snažila postihnout nejen politické a hospodářské dějiny, ale i každodenní život tak, jak si jej historikové ve své době vykládali. V tomto ohledu nelze nezmínit monumentální historicko–topografické dílo Augusta Sedláčka o hradech a zámcích v českých zemích.²⁶ Pokusy o vytvoření podobných děl často nebyly dotaženy do konce. Příkladem budiž poválečná Bačkovského práce *Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách i na Moravě a ve svých zemích*,²⁷ kde záměr skončil vydáním prvního dílu. Zřejmě šlo o předzvěst následujících let, kdy byl výzkum šlechty postaven stranou zájmu badatelů. Z ideologických důvodů bylo možno šlechtu zkoumat převážně z hospodářského hle-

²¹ S prameny vypovídajícími o hospodářství šlechty pracovali zejm. Josef Kalousek, který vydal edici *Řády selské a instrukce hospodářské*, Praha 1905-1910. Obraz hospodaření jednoho panství předkládá také Josef Pekař ve svém díle *Kniha o Kosti*, Praha 1935.

²² K dějinám šlechty přispěl František Palacký hlavně ediční činností. Nejvýznamnější z nich byly např.: *Starí letopisové čeští*, Praha 1829, založil též ediční řadu *Archiv český*, která vycházela v letech 1840-1876 a na mnoha dalších se podílel.

²³ F. DVORSKÝ (ed.), *Staré písemné památky žen a dcer českých*, Praha 1869.

²⁴ František Hrubý se věnoval zejména dějinám Moravy, jeho nejznámější prací je biografie *Ladislav Velen ze Žerotína*, nebo *Moravské zemské desky z let 1348-1642*, Brno 1931.

²⁵ Antonín Rezek jako historik vynikl zejména na tu dobu neobvyklým pohledem na vládu Habsburků v Českých zemích a to zejména prvního z nich – Ferdinanda I., např. v práci *Zvolení a korunování Ferdinanda I. za krále Českého*, Praha 1877, z edic se zasloužil o obnovení řady *Archiv český*, kde spolu s Františkem Marešem a Josefem Kalouskem vydali *Dodatek ke sbírce dopisův rodu Rosenberského do roku 1526*, Archiv český, XIV, Praha 1895, dále *Dopisy rodů Hradeckého a Rosenberského od r. 1450 do 1526*, Archiv Český VII-XII, Praha 1887–1893, *Dopisy rodu Švamborského z let 1449-1526*, Archiv český XV, Praha 1896 vydal opět s Františkem Marešem a Josefem Kalouskem, mimo Archiv český pak vydal např. edici *Zápisy Viléma Slavaty z let 1601-1603*, Praha 1887 a další.

²⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady* I-XV, Praha 1882-1927. Pro Moravu: L. HOSÁK, *Historický místopis země moravskoslezské*, Praha 1938.

²⁷ R. BAČKOVSKÝ, *Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách i na Moravě a ve svých zemích*, Praha 1948. Poznatzky o české šlechtě se v 90. letech 20. století pokusil shrnout také Milan Mysliveček ve své dvoudílné publikaci *Erbovník* I-II, Praha 1993-1997.

diska, kterému se věnovali např. František Matějek,²⁸ Alois Míka,²⁹ Josef Válka³⁰ nebo Josef Petráň.³¹ Postupně si však vědci nacházejí témata, která jim umožňují vymanit se ze svazujícího schématu dějin – cesty vedly např. přes orientaci na kulturu a biografie významných osobností.³²

Velký zlom ve výzkumu šlechty znamenala devadesátá léta 20. století, kdy byla obnovena svoboda vědeckého bádání. Od této doby je šlechta zkoumána z různých úhlů pohledů, zejména pod vlivem prací významných zahraničních vědců,³³ které jsou důležitým zdrojem inspirace. Předmětem zájmu tak už není jen postavení šlechty v politickém a hospodářském dění. Vznikají i práce věnující se každodennímu životu, se záměrem nejen popsat historické reálie – jak činili kulturní historikové přelomu 19. a 20. století, ale pokusit se pochopit jednotlivé životní etapy – od narození, výchovy, přes studia, kariéru, po poslední věci člověka a odhalit způsob vnímání různých událostí a jejich význam pro jednotlivce. Díky tomu je v dílech Václava Bůžka,³⁴ Josefa Hrdlič-

²⁸ F. MATĚJEK, *Feudální velkostatek a poddanství na Moravě s přihlédnutím k přilehlému území Slezska a Polska. Studie o přeměnách na feudálním velkostatku v 2. polovině 15. a první polovině 16. století*, Praha 1959.

²⁹ A. MATĚJEK, *Poddaný lid v Čechách v první polovině 16. století*, Praha 1960.

³⁰ J. VÁLKA, *Hospodářská politika feudálního velkostatku na předbělohorské Moravě*, Praha 1962.

³¹ J. PETRÁŇ, *Poddaný lid v Čechách na prahu třicetileté války*, Praha 1964; Týž, *Proměny feudální třídy v Čechách v pozdním feudalismu*, Praha 1976, hospodářskými dějinami se zabýval v polovině 80. let také Václav Ledvinka, který se pokusil proniknout do problematiky finanční krize šlechtické ekonomiky v knize V. LEDVINKA, *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách*, Praha 1985. Ekonomický pohled na šlechtu předkládá také V. BŮŽEK, *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, Praha 1989.

³² Jedním z prvních, kdo se začali věnovat dějinám kultury a společnosti byl Josef Válka např. J. VÁLKA, *Česká společnost v 15.-18. století. Předbělohorská doba*, Praha 1972; Týž, *Česká společnost v 15.-18. století. Bělohorská doba. Společnost a kultura „manýrismu“*, Praha 1983, dále např. J. JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987, Týž, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 1978, atd.

³³ Zdrojem inspirace byli takoví autoři jako P. ARIÉS, *Dějiny smrti I-II*, Praha 2000; P. BURKE, *Italská renesance. Kultura a společnost v Itálii*, Praha 1996; G. DUBY, *Neděle u Bouvines 27. červenec 1214*, Praha 1997; Týž, *Rytíř, žena kněz: manželství ve Francii v době středověku*, Praha 2002; R. v. DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku I-III*, Praha 1999-2006; J. Le GOFF, *Intelektuálové ve středověku*, Praha 1999, Týž, *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1998 a další.

³⁴ Pod vedením Václava Bůžka vznikla na Jihočeské univerzitě dvě syntetická díla o dějinách šlechty: V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA a kol., *Dvory velmožů s erbem růže*, Praha 1997 a V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, Praha – Litomyšl 2002, kde jsou shrnuty výsledky výzkumu tohoto pracoviště a některých dalších badatelů.

ky,³⁵ Marie Koldinské,³⁶ Pavla Krále,³⁷ Petra Mati,³⁸ Jaroslava Pánka³⁹ a dalších, velmi dobře zmapováno předbělohorské období. Zájem badatelů se proto postupně přesouvá na dobu po Bílé Hoře, neboť toto období je stále velmi málo probádanou etapou. V minulosti se jím totiž zabývalo jen málo historiků⁴⁰ a tato doba je stále vnímána prizmatem porážky, tragického mezníku v českých dějinách.⁴¹

V podobné situaci je i výzkum nižší šlechty. Nejlepší povědomí existuje z období středověku. Poznatky o středověké šlechtě jsou zpracovány v rozsáhlém díle Josefa Macka – *Jagellonský věk v českých zemích*.⁴² Z raného novověku je pak známo

³⁵ J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost*, České Budějovice 2000(=Monographia Historica I).

³⁶ M. KOLDINSKÁ, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha – Litomyšl 2001; Táž, *Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic: cesta intelektuála k popravišti*, Praha – Litomyšl 2004, spolu s Petrem Maťou vydali užitečnou edici: P. MAŤA– M. KOLDINSKÁ (edd.), *Deník rudolfinského dvořana: Adam mladší z Valdštejna 1602-1633*, Praha 1997.

³⁷ P., KRÁL *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004 (=Monographia Historica IV).

³⁸ Kromě výše zmíněné edice vydal Petr Maťa také rozsáhlou publikaci snažící se zmapovat nejen dobu před Bílou Horou, ale i celé 17. století: P., MAŤA *Svět české aristokracie 1500-1700*, Praha 2004.

³⁹ J. PÁNEK, *Poslední Rožmberk. Životní příběh Petra Voka*, Praha 1996, *Vilém z Rožmberka. Politik smíru*, Praha 1998, nelze opomenout také edici: V. BŘEZAN (ed. Jaroslav Pánek), *Životy*, Praha 1985, dále např. Týž, *Výprava české šlechty do Itálie v letech 1551-1552*, Praha 1987, České Budějovice 2001².

⁴⁰ Např. Tomáš Václav Bílek shromáždil obdivuhodné množství informací o osobách perzekuovaných během stavovského povstání v práci T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací I-II*, Praha 1882-1883. Jedním z mála historiků, kteří v minulosti nenahlíželi na pobělohorské období byl Josef Pekař v práci *Bílá Hora, její příčiny a následky*, Praha 1921. Pekařův žák Zdeněk Kalista šel ve šlépějích svého učitele a pokusil se odhalit kulturní vzestup v dílech Z. KALISTA, *Mládí Humprechta Jana Černína z Chudenic. Zrození barokního kavalíra I-II*, Praha 1932, atp.

⁴¹ Mezeru na poli bádání období po Bílé Hoře se snaží zaplnit např. Petr Maťa prací *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004. S přesahem do poloviny 17. století je edice testamentů Pavla Krále *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550-1650*, České Budějovice 2001(=Monographia Historica). K poznání života šlechtice v 17. století přispívá také Josef Hrdlička edicí pamětí Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova: J. HRDLIČKA (ed.) *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova*, České Budějovice 2003(=Monographia Historica III). Další edice vypovídá o vnímání přelomových let stavovského povstání: P. MAREK (ed.), *Svědectví*.

⁴² J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích II. Šlechta*, Praha 1994. Toto dílo je velmi rozsáhlou syntézou období vlády polské dynastie Jagellonců v českých zemích, tedy 1471-1526, kde se snaží postihnout všechny aspekty tehdejšího života a více než na politické dění se zaměřuje na člověka, který v této době žil. Aby byl schopen pojmut všechna hlediska, je práce velmi rozmanitá jak z tematického, tak

několik prací z doby před Bílou horou. Pro předbělohorské období vzniká řada drobných studií zabývajících se zejména hospodářským a kulturním aspektem života nižší šlechty,⁴³ jakými byly např. práce Rudolfa Anděla věnujícímu se nižší šlechtě na Frýdlantsku,⁴⁴ Petra Čorneje⁴⁵ nebo Jiřího Zálöhy.⁴⁶ Ve větším měřítku se předbělohorskému období věnují publikace Václava Bůžka. Ve svých pracích se zabývá hospodářskými dějinami a postavením nižší šlechty ve společnosti, tedy jejich politickým životem, zájmem o kulturu a způsobem života v domácnostech předbělohorské nižší šlechty.⁴⁷ Pro zbytek 17. století nacházíme pouze útržkovité informace, které mnohdy slouží jen jako doplnění kontextu. Více pozornosti je pak věnováno až nižší šlechtě 18. a 19. století.

Badatelé se také zabývali vývojem nižší šlechty, problematice titulatury a možnostem proniknutí do této společenské vrstvy. Jedním z prvních byl Josef Mejtský. V úvodu knihy o rytířích Nebeských z Vojkovic⁴⁸ shrnuje tehdejší poznatky o nobilitacích do roku 1620. August von Doerr se pokusil zřehlednit obrovské množ-

z metodologického hlediska – využívá nejen deskriptivně faktografického přístupu kulturní historie, sociologie, sémantiky a zahrnuje také studium každodennosti.

⁴³ V. BŮŽEK, *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, Praha 1989, s. 12-13.

⁴⁴ Z nich např. R. ANDĚL, *Lenní statek Ves na Frýdlantsku v první polovině XVII. století*, Sborník Severočeského muzea, společenské vědy – historie 5, 1966, s. 107-121, *Příspěvek k problematice životní a kulturní úrovně drobné šlechty na Frýdlantsku v 17. století*, *Z minulosti Děčína a Českolipska* 3, 1977, s. 101-119.

⁴⁵ P. ČORNEJ, *K otázkám životního stylu nižší šlechty před Bílou horou*, SSH 15, 1980, s. 125-142.

⁴⁶ J. ZÁLOHA, *Statky Chlum, Chlumeček a Koroseky za Častolarů z Dlouhé Vsi*, JSH 58, 1989, s. 1-9. Dalšími vědci, kteří se v tomto duchu zabývali nižší šlechtou byly také E. Antošová a E. Čáňová v práci E. ANTOŠOVÁ – E. ČÁŇOVÁ, *Zanikání drobných statků na Hradecku*, *Práce krajského muzea v Hradci Králové*, série B, sv. 2, 1959, s. 115-159, J. HEJNIC, *Petr Bechyně z Lažan a renesanční humanismus*, *Vlastivědný sborník Podbrdská* 18, 1980, s. 59-73 a další.

⁴⁷ V. BŮŽEK, *Úvěrové podnikání*; Týž, *Nižší šlechta v politickém systému a kultuře předbělohorských Čech*, Praha 1996. Kniha *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995 je věnována každodennímu životu drobných šlechticů a jejich osudům. Dalšími z jeho prací věnujících se nižší šlechtě jsou také: Týž, *Pozadí majetkového úpadku Diviše Malovce z Libějovic v letech 1555-1561 (Příspěvek k poznání kultury každodenního života nižší šlechty)*, JSH 56, 1987, s. 13-23; Týž, *Úvěrové podnikání rytířů Malovců v předbělohorské době*, FHB 14, 1990, s. 135-194.

⁴⁸ J. MEJTSKÝ, *Příspěvky k dějinám šlechty v Čechách s připojením rodopisů rytířů Nebeských z Vojkovic*, Praha 1901.

ství nobilitací zapsaných v salbuších.⁴⁹ Jde o seznam nobilitací, ze kterého lze vyčíst pouze jméno nobilitovaného v německé podobě, datum a místo vydání listiny. Nutno ale přiznat, že jeho verze seznamů je mnohem přehlednější než verze Antona Schimona z roku 1859.⁵⁰ Obě tyto publikace však mohou posloužit jako pomůcka při vyhledávání konkrétních nobilitovaných osob. Dodnes badatelé nejčastěji čerpají ze studií Vladimíra Klecandy, který problematiku nobilitací a inkolátů pro předbělohorské období prozkoumal nejpodrobněji.⁵¹ Na něj pak navázala Hana Rechcíglová ve své rigorózní práci o erbovnících.⁵²

Nobilitační listiny jsou velmi přitažlivým pramenem zejména pro heraldiky. Proto se některé soubory dochovaných originálů listin dočkaly edice. Jde o práce Michala Fialy a Jana Županiče.⁵³ Úvodní studie k těmto edicím se však zabývají výhradně heraldickým pohledem na pramen. Z tohoto hlediska se v několika studiích nobilitačními listinami zabývá i Tomáš Krejčík.⁵⁴

⁴⁹ A. von DOERR, *Der Adel der Böhmischen Kronländer. Ein Verzeichniss derjenigen Wappenbriefe und Adelsdiplome*, Praha 1900.

⁵⁰ A. SCHIMON, *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien*, Česká Lípa 1859. Při práci s těmito výtahy je však třeba pamatovat na to, že nejsou úplně spolehlivé. Problematické je například již to, že do německé podoby jsou přepisována i česká jména. Ani Doerr, ani Schimon nezmiňují odkud přesně – z jakých pramenů své informace čerpali. V jejich soupisech jsou chyby způsobené přehlédnutím opisovačů a jména nobilitovaných bývají často zkomolena. Proto o tyto seznamy není možné opírat výzkum, mohou snad být pouze vodítkem při prvotním styku s nobilitacemi. K tomu např. T. KREJČÍK, *Metodologický příspěvek k využití erbovních listin jako historického pramene*, Slovenská archivistika 19, 1984, s. 71-72.

⁵¹ V. KLECANDA, *Přijímání cizozemců na sněmu do Čech za obyvatele. Příspěvek k dějinám inkolátu před obnoveným zřízením zemským*, in: Sborník prací věnovaných prof.dr.Gustavu Fridrichovi k 60. narozeninám, Praha 1931, s. 456-467; Týž, *Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku. Příspěvek k dějinám nižší šlechty*, Časopis archivní školy VI, 1928, s. 1-125; Týž, *Tři kapitoly o českomoravských erbovnících*, in: Zprávy českého zemského archivu 7, Praha 1931, s.69-96, Týž, *Zakupování cizozemců v Čechách bez práva obyvatelského*, Zprávy českého zemského archivu 7, 1931, s. 69-96. Klecanda se nevěnuje pouze systému nobilitací a udílení inkolátu, ale svou pozornost upírá také k jednotlivým šlechticům, kteří privilegia získali.

⁵² H. REHCÍGLOVÁ, *Erbovníci a jejich přijímání do rytířského stavu před vydáním Obnoveného zřízení zemského*, Praha 1978 (rigorózní práce).

⁵³ M. FIALA, *Erbovní listiny archivu národního muzea*, Praha 2001 a M. FIALA – J. ŽUPANIČ, *Praha 1648: nobilitační listiny pro obránce pražských měst roku 1648*, Praha 2001.

⁵⁴ T. KREJČÍK, *Erbovní listiny jako specifický druh historického pramene*, in: Erbovní listiny Archivu národního muzea, Praha 2001(=Documenta Pragensia Monographia); s. 7-38, Týž, *Diplomatika erbovních listin vydaných českou panovnickou kanceláří 14–18. století*, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny*.

Postupem času začali badatelé na nobilitační listiny nahlížet z jiných úhlů pohledu. Předmětem zájmu už nebyla pouze podoba erbu, který byl vymalován uprostřed listiny a popsán blasonem. Listiny se začaly číst jako prameny, které mohou něco vypovědět o člověku, který byl daným erbem a titulem obdarován. Kromě již zmiňovaných badatelů se skupina rozrostla např. o Karla Müllera, Jiřího Loudu, Jakuba Hrdličku a další, kteří se věnují zejména fenoménu tzv. nové šlechty, tedy se zaměřují hlavně na nižší šlechtu 19. století. Soubornější prací, která k tomuto tématu vyšla, je Županičova kniha *Nová šlechta rakouského císařství*,⁵⁵ čemuž předcházely studie v několika českých i slovenských sbornících.⁵⁶ Právě ve slovenském sborníku *Erbové listiny*⁵⁷ je obsaženo mnoho podnětných studií od dalších autorů, např. Jiřího Brňovjána, Pavla Hruboně, Tomáše Krejčíka, Karla Müllera, Marka Starého či Zbyňka Žouželky.⁵⁸

Pro 18. století zatím existuje práce Jiřího Brňovjána „*Nobilitační politika císaře Karla VI.*“,⁵⁹ která se věnuje nobilitacím napříč šlechtickým stavem. Další přínosnou

Venované profesorovi Jozefovi Novákovi, Martin 2006., s. 132-144; Týž, *K počátkům erbovních listin*, Historie-historica 2. Sborník prací filozofické fakulty Ostravské univerzity 144, Ostrava 1994, s. 23- 24, Týž, *Metodologický příspěvek*.

⁵⁵ J. ŽUPANIČ, *Nová šlechta rakouského císařství*, Praha 2006.

⁵⁶ Týž, *Cesty k urozenosti. Nová šlechta v Rakousko-Uhersku*, ČČH 104, Praha 2006, s. 269-303, *Heraldické předpisy Rakouského císařství*, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny*, s. 162-170, *Nobilitace českých elit v Rakousko-uherské monarchii*, in: František Ladislav Riegler a česká společnost 2. poloviny 19. století. Z českého ráje a podkrkonoší. Supplementum 8, Semily 2003.

⁵⁷ M. ŠIŠMIŠ, (ed.), *Erbové listiny*. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi, Martin 2006.

⁵⁸ J. BRŇOVJÁK – P. HRUBOŇ, *Erbovní návrh a erbovní censura v českých nobilitacích císaře Karla VI. (1712-1740). Příspěvek k české barokní heraldice.*, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny*, s. 152-161, T. KREJČÍK, *Diplomatika*, Tomáš Krejčík spolu s Jiřím Brňovjánkem také: J. BRŇOVJÁK,– T. KREJČÍK, *Ke studiu nové šlechty v českých zemích v 18.-19. století.*, Genealogicko – heraldický hlas 17, s. 39-46; K. MÜLLER, *Nad soupisy erbovních listin*, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny*, s. 203-207, Karel Müller se erbovními listinám věnuje také v publikaci: Týž, *Erbovní listiny v archivech Slezska a Moravy*, Opava 2001; M. STARÝ, *Udělování erbu a stavu v českém zemském právu před a po Bílé Hoře*, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny*, s. 121-131, Z. ŽOUŽELKA, *Nobilitační spisy jako pramen k dějinám státního úřednictva na Moravě a v Slezsku v 1. polovině 19. století.*, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny*, s. 171-180.

⁵⁹ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika císaře Karla VI. v českých zemích 1712-1740*, Ostrava 2005 (dizertační práce).

prací je článek Claire Mádlové „*Sebedefinice nové úřednické šlechty*“.⁶⁰ Soubor konceptů nobilitačních listin využívá ke zmapování založení a vzestupu konkrétního rodu. Jako dílčí pramen využívá nobilitační listinu také Josef Hrdlička ve studii k edici paměti Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova.⁶¹ Jednou z nejnovějších publikací na téma nižší šlechty je práce Vladimíra Březiny, která se zabývá rodem Bukůvků u Bukůvky.⁶² Ačkoli jde o rod pocházející z 15. století, autor v úvodu neopomíjí zmínit vývoj šlechty a problematiku přijímání do šlechtického stavu od raného novověku do 20. století.

1.2. Prameny

Tato práce vychází z nobilitačních listin, které jsou součástí fondu Česká dvorská kancelář, jehož časový rozsah je od dvacátých let 16. století do poloviny 18. století.⁶³ Jde hlavně o koncepty nobilitačních listin.⁶⁴ Část fondu, ve které se nacházejí, čítá 104 kartonů. Ty jsou uspořádány abecedně a obsahují zejména koncepty veškerých no-

⁶⁰C. MÁDLOVÁ, *Sebedefinice nové úřednické šlechty na příkladě rodiny Hartigů – návrat k nobilitačním listinám*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.) *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526-1740)*, České Budějovice 2006 (= Opera Historica 11), s. 303-320.

⁶¹J. HRDLIČKA, *Autobiografie*.

⁶²V. BŘEZINA, *Rytířský stav v Čechách a na Moravě v raném novověku*, České Budějovice 2008.

⁶³ Česká dvorská kancelář původně vznikla jako instituce, která se měla starat o vyhotovování královských písemností a bývala původně spjata s vyšehradským proboštstvím. Postupně se však stala i orgánem zemským. Kancléř pak byl jedním z nejvýznamnějších úředníků, neboť ručil za správnost vydaných listin, které měly být v souladu s vůlí panovníka. Ferdinand I. si při svém dvoře zřídil pro vyhotovování listin vlastní českou expedici, která na České dvorské kanceláři nebyla závislá. Česká dvorská kancelář ale zůstala výkonným orgánem královské rady a zemským orgánem a nadále tak zůstala důležitým administrativním centrem země. Opětného vzestupu se dočkala za vlády Rudolfa II., který přesídlil do Prahy. Během stavovského povstání existovaly kanceláře dvě – Fridrich Falcký si totiž zřídil vlastní kancelář, zatímco stávající kancléř zachoval věrnost Ferdinandovi II. a přesídlil i s většinou personálu kanceláře do Vídně. Tento přesun byl dokončen v roce 1624 a od té doby sídlila ČDK trvale ve Vídni. Pro správu země pak byla po roce 1627 zřízena kancelář místodržitelská. Více o tomto fondu viz K. BERÁNEK – J. KOLLMAN, *Česká dvorská kancelář (1293)1523-1749. Inventáře a katalogy fondů Státního ústředního archivu v Praze 18*, Praha 1966, K. STLOUKAL, *Česká kancelář dvorská 1589-1608: Pokus z moderní diplomatiky*, Praha 1931.

⁶⁴ Uloženy jsou ve čtvrtém oddělení „Vnitřní záležitosti státu a obyvatelstva“, tedy inv. č.752, sign. IV D 1, kart. 410-514.

bilitací napříč šlechtickou hierarchií, tzn. nejen listiny, kterými byl zájemce mezi šlechtu uveden, ale také povýšení do všech stupňů šlechtictví. Kromě toho zde jsou umístěny i inkoláty, povolení ke koupím konkrétních statků a také udílení titulů rady.⁶⁵

Z tohoto rozsáhlého fondu jsem si vybrala období od roku 1627 – tedy vydání Obnoveného zřízení zemského, kdy byla kodifikována praxe udílení šlechtických titulů samotným panovníkem, do smrti Ferdinanda II. Jde tedy zhruba o deset let. Můj záměr sledovat nově nobilitované osoby v rámci nižší šlechty předurčil užší kritéria výběru listin. Do souboru tak nejsou zahrnuty listiny udělující pouze znak a polepšováním či potvrzování šlechtictví s výjimkou těch listin, kde je uděleno nobilitací více – což se týká zejména erbovních strejcovství či přípuštění k erbu s dědictvím privilegií. Povýšení do rytířského stavu jsem do souboru zahrnula pouze tehdy, pokud nebylo možné nalézt bližší informace o nobilitovaném a jeho rodině, aby bylo možné určit, jestli nebyl již dříve někdo toho jména nositelem nižšího stavu. Po vydání Obnoveného zřízení zemského totiž bylo možné, aby panovník povýšil žadatele do stavu, který sám uzná za vhodný.⁶⁶ Při dodržení těchto kritérií tak vznikl soubor 142 listin, ze kterých vzešlo 173 nobilitovaných osob. Do šlechtického stavu bylo povýšeno 91 osob, do vladyckého 40. Rytířský stav byl udělen 30 osobám. Přípuštění k erbu se týkalo sedmi a erbovní strejcovství pěti osob.

Koncepty jsou psány ve třech jazycích.⁶⁷ V největším poměru je zde zastoupena němčina (57%), po ní následuje čeština (38%) a naposledy latina (5%).⁶⁸ Z rozličných druhů písma je evidentní, že i během deseti let, která jsou v práci zkoumána, se na agendě podílelo hned několik písařů. Ti si byli vědomi toho, že jde o koncepty, a tak se příliš nezabývali estetickou stránkou rukopisu. Škrty a různé jiné korekce jsou v těchto dokumentech běžnou záležitostí. Vedle konceptů nobilitačních listin jsem také využila ve dvorské kanceláři dochované čistopisy,⁶⁹ jejichž počet je ovšem zanedba-

⁶⁵ Tzv. „*Rathstittel*“.

⁶⁶ O problematice titulatury viz. níže.

⁶⁷ Jména šlechticů jsem přepisovala v původním znění, pokud jsem o nich nenalezla žádnou zmínku v literatuře. Pokud však šlo o jména, která byla dřívějším autorům známa a v jejich přepise se shodovali, použila jsem přepis jména těmito autory využívaný.

⁶⁸ Procenta jsou zaokrouhlena na celá čísla, vypočítána jsou pouze z konceptů využitých pro mou práci.

⁶⁹ Privilegium Joachima Freundta (Národní Archiv Praha, Česká Dvorská Kancelář, inv. č. 155); Privilegium Johanna de Ruscia (Tamtéž, inv. č. 156), Privilegium Václava Chaberského z Kochanova (Tamtéž, inv. č. 160); Privilegium Matthiase a Paula Rosenhammera, (Tamtéž, inv. č. 173); Privilegium Iuy Blanchardta, (Tamtéž, inv. č. 177); Privilegium Georga Fridricha Kranacha (Tamtéž, inv. č. 180).

telný. Navíc, vyjma inv. č. 173 a 180⁷⁰ (ke kterým se koncept nedochoval), se listiny s koncepty shodují. Několik expedovaných listin bylo také publikováno v edici Michala Fialy *Erbovní listiny archivu národního muzea*.⁷¹

⁷⁰ Tj. privilegium Matthiase a Paula Rosenhammera a privilegium Georga Fridricha Kranacha.

⁷¹ M. FIALA – J. HRDLIČKA – J. Ž ŽUPANIČ, *Erbovní listiny*. Jde o privilegia Mlíkovských z Lhoty, s. 94-95, Jana Pachtý, s. 96-97, Linharta a Jiřího Švarcpartů, s. 98-99, Samuela Matthysea z Hostinný a Samuela Václava a Pavla Havránků, s. 101-102.

2. Šlechta a vývoj nobilitací

V této kapitole se budu věnovat vývoji struktury šlechtického stavu, proměně pravidel přijímání do šlechtického stavu, problematice titulatury ve sledovaném období – tedy v prvním desetiletí po vydání Obnoveného zřízení zemského a možnostem vstupu do šlechtického stavu vůbec.

2.1. Struktura šlechty

Šlechta se začala v raném středověku vyvíjet ze skupiny lidí pohybujících se v těsné blízkosti panovníka. Byli to lidé, kteří zaujímali různé úřady při dvoře knížete a žili převážně ze státních důchodů.⁷² Tato elitní skupina obyvatelstva konsolidovala své postavení na pozadí mocenských bojů o vládu mezi Přemyslovci. Během dvanáctého století začíná být patrný pocit sounáležitosti této vrstvy, která si postupně prosazuje dědičné nároky na výsadní postavení. Dvanácté století je také dobou, kdy se tato sociální vrstva začíná vnitřně diferenciovat podle postavení a majetku. Z těch, kteří byli nejtěsněji spjati s knížecím dvorem a tvořili jádro urozenců, vzešla později vyšší šlechta.⁷³ Z řadových družiníků, knížecích sedláků a vojáků pak vzešla nižší šlechta.⁷⁴ Vyšší šlechta byla reprezentována panským stavem a nebyla ještě nijak dále vnitřně členěna. Oproti tomu byla nižší šlechta pestrým společenstvím nejen rytířů a vladyků, ale také např. panošů, zemanů a nápravníků.⁷⁵

⁷² J. ŽEMLIČKA, *Čechy v době knížecí*, Praha 1997, s. 114. Vývojem šlechty se zabývají také mnozí jiní autoři, např. V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 42; R. BAČKOVSKÝ, *Bývalá česká šlechta*, s. 7; J. MEJTSKÝ, *Příspěvky k dějinám šlechty*, s. 3.

⁷³ Je třeba též mít na paměti, že pojem šlechta se objevuje v češtině až kolem roku 1300. Pojem vyšší a nižší šlechta je konstrukcí historiků a středověk je neznal. Více: J. MACEK, *Jagellonský věk*, s. 369, TÝŽ, *Česká středověká šlechta*, Praha 1996, s. 9

⁷⁴ J. ŽEMLIČKA, *Čechy*, s. 200. Ke konci 12. století se tato vrstva přetváří z beneficiární nobility na pozemkovou šlechtu. Atributem urozenosti se pak stávají šlechtická sídla, která navenek odlišují šlechtu od ostatních neprivilegovaných obyvatel země. Jejich výlučnost byla také stvrzována povědomím o starých a významných předcích. V 2. polovině 12. století také šlechtici začínají využívat predikáty, které ovšem ještě nebyly ustálené. K tomu více J. ŽEMLIČKA, *Čechy*, s. 359-360.

⁷⁵ J. MACEK, *Jagellonský věk*, s. 369.

Ještě ve 14. století existovala mezi stavy jistá propustnost,⁷⁶ ostatně hranice mezi vyššími a nižšími šlechtici v této době nebyla ještě právně vymezena a nebyla ani jasně definována titulatura. V návaznosti na středověký ideál rytířských ctností se mohl rytířem nazývat vyšší šlechtic, oslovení „pán“ pak dodávalo lesku všem, kteří se pokoušeli dostat na vyšší příčky společenské hierarchie.⁷⁷

Potřeba kodifikovat rozvrstvení šlechticů vznikla v době po husitských válkách, které přinesly změny v majetkových poměrech⁷⁸ a přirozeně se také objevovaly tendence získat kromě majetku i lepší postavení. Období po husitských válkách se tak neslo ve znamení zápasů o konsolidaci a udržení moci,⁷⁹ se objevily snahy o přesné právní vymezení členství v jednotlivých stavovských korporacích. První se začíná uzavírat panský stav. Již roku 1497 si páni na zemském sněmu vydobyli právo rozhodovat o přijímání nových členů na zemském sněmu.⁸⁰ Jejich počínání bylo posléze kodifikováno ve Vladislavském zřízení zemském, v roce 1501 pak byl také vydán Řád stavu panského.⁸¹

V 15. století lze zaznamenat velký hospodářský rozmach měst, která se začínají hlásit o svá práva a požadují svůj podíl na moci. Bohatí měšťané se chtějí přiblížit životu šlechty a chtějí stvrdit své postavení postupem na vyšší příčky hierarchie. Narůstá tedy počet zájemců o šlechtictví. Nižší šlechta se právem cítí ohrožena, a proto napodobuje chování panského stavu a postupně se uzavírá. Byla proto přijímána

⁷⁶ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 26.

⁷⁷ J. MACEK, *Jagellonský věk*, s. 351-352.

⁷⁸ V. BŮŽEK, – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 44.

⁷⁹ Dlouhým vyjednáváním bylo například provázáno obsazení většího zemského soudu, kam nižší šlechta byla připuštěna až roku 1437, města se svým požadavkem neuspěla vůbec. Nicméně ani nižší šlechta nedosáhla rovnosti práv. Pánů zasedalo u soudu dvanáct, zatímco rytířů osm. Navíc, ačkoli o rozsudku se radili všichni stejně, výnos byl přednesen pouze jménem pánů. Spory o rovnoprávnost byly ještě několikrát během 15. století oživeny a rytířstvo si vydobylo více práv, ve výsledku ale byli posíleni páni, neboť se jim díky některým ústupkům podařilo přimknout nižší šlechtu k sobě. Více H. RECHCÍGLOVÁ, *Erbovníci*, s. 35-37. K tematice dějin soudnictví též J. MARKOV, *Kapitoly z dějin českého zemského soudního řízení 12.-17. století*, Praha 1967.

⁸⁰ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 27. Stalo se tak po vzoru moravských šlechticů, kteří si takováto práva vydobyli již roku 1480, více V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 46. Na zemském sněmu byla také sjednána dohoda o tom, které úřady náleží panskému stavu a které smí zastávat nižší šlechta. Více R. BAČKOVSKÝ, *Bývalá česká šlechta*, s. 12.

⁸¹ H. RECHCÍGLOVÁ, *Erbovníci*, s. 40.

různá opatření, právního stvrzení se ale šlechtici dočkali až na počátku 17. století, kdy byl vydán Řád stavu rytířského a vladyckého.⁸²

Panský i rytířský stav tímto stanovil velmi podobná pravidla pro přijímání do svého kruhu. Postavení šlechtice se již neměří velikostí majetku. Rozhodujícím činitelem se stává urozenost a starobylost rodu. Tím se v zásadě rodila hierarchie dělící šlechtu na starožitnou a novožitnou, která již neměla požívat stejných práv. Od této doby mohl být zájemce přijat do panského či rytířského stavu pouze se souhlasem šlechty (a to i za předpokladu, že nobilitaci doporučil panovník), která o žádosti hlasovala na zemském sněmu. I když byl návrh schválen, nezískal ještě žadatel zdaleka všechna práva. Například Desky zemské směla užívat až druhá generace nově přijatého rodu, novožitné rody se též nesměly nijak vměšovat mezi příslušníky rodů starožitných.⁸³

Pokud nebyl žadatel o přijetí do šlechtického stavu českého původu, musel nejprve požádat o inkolát,⁸⁴ tedy právo obyvatelské. Nejprve zaslal žádost panovníkovi. Ten, pokud souhlasil, odeslal zemskému sněmu přímluvný list. Panovníkova přímluva však byla v zásadě pouze formální. Byla sice nutná pro celý proces udílení inkolátu, jako rozhodnutí ale nebyla pro stavy nijak závazná a žadatele mohli odmítnout. Byl-li výsledek hlasování kladný, zbývalo rozhodnout, v jakém stavu bude žadatel do země přijat. To se týkalo zejména období po nástupu Habsburků, kdy do českých zemí mnohem častěji přicházela cizí šlechta s odlišnými tituly, které nebyly české právní praxi známy. Pro vyšší šlechtu byl užíván pouze titul pán, cizí hrabata a knížata se tak měla tendencí vyvyšovat nad domácí šlechtu, která se proto přirozeně snažila bránit.⁸⁵ Pokud šlo o významný rod, který byl dobře známý i v Čechách, mohl být žadatel přijat do země ve stejném stavu, ke kterému přináležel ve své domovině. Pokud byl rod méně zná-

⁸² Tamtéž, s. 40.

⁸³ Srov. J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 27.

⁸⁴ Poprvé lze o inkolátech hovořit za vlády Jana Lucemburského, resp. v době jeho volby, kdy si česká šlechta vymínila, že král bude do zemských úřadů preferovat českou šlechtu před cizozemci. Cizinci neměli mít ani právo se v českých zemích zakoupit. Podrobněji o inkolátech a zakupování cizozemců V. KLECANDA, *Přijímání cizozemců*, s. 457.

⁸⁵ V tomto směru je známý případ Jindřicha IV. z Plavna, který si roku 1549 do zemského zřízení prosadil ustanovení o nadřazenosti knížat z Plavna nad českou šlechtou, čímž by výrazně narušil jak hierarchii české šlechty, tak také výsostné postavení nejvýznamnějšího českého šlechtického rodu pánů z Rožmberka. Spor byl vyřešen až po smrti Jindřicha z Plavna r. 1554. Více V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 63; J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 29; J. MEJTSKÝ, *Příspěvky k dějinám šlechty*, s. 14.

mý, bylo provedeno porovnání. Žadatel byl ovšem obvykle přijat ve stavu rytířském a teprve později mohl být na zemském sněmu přijat do stavu vyššího.⁸⁶

Ještě na počátku 17. století měl panovník v procesech nobilitací a udílení inkolátů pouze roli přímlovce.⁸⁷ To se ale razantně změnilo po porážce českého stavovského povstání, resp. vydání Obnoveného zřízení zemského. Panovník si usurpuje monopol na rozhodování o udílení titulů, jedinými poradci jsou úředníci České dvorské kanceláře. Do stavovského systému se opět vrací duchovenstvo, které je od nynějška na prvním místě, a do šlechtické hierarchie je vtělena titulatura říšská.⁸⁸

2.2. Titulatura

Pobělohorské období je tedy dobou velkých změn i v otázce vývoje nobilitací. Poprvé jsou do české nobilitační praxe zaneseny dosud cizí tituly, které byly domácí šlechtou přijímány s velkou nevolí. Novým systémem se mohli cítit ohroženi i ti šlechtici, kteří zůstali loajální vůči panovníkovi, neboť prostší česká titulatura těžko vstřebávala prvky rozmanitější titulatury říšské, což potvrzuje již postoj stavů vůči cizozemcům v předbělohorském období.⁸⁹

V nově se konstituující hierarchii samozřejmě docházelo v průběhu věků k různým úpravám. Ještě v 17. století byly vydány reskripty a novely, které měly systém potvrdit a zdokonalit. Obměny si vyžádal i vývoj v 18. a 19. století,⁹⁰ to ale ponechám stranou a zaměřím se zejména na problematiku titulatury v období sledovaném touto prací.

Nový systém titulatury zavedený Obnoveným zřízením se nejmarkantněji dotkl panského stavu, který dosud nebyl nijak vnitřně členěn.⁹¹ Obnovené zřízení zemské

⁸⁶ V. KLECANDA, *Přijímání cizozemců*, s. 457.

⁸⁷ Tamtéž, s. 458-463.

⁸⁸ H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 38-44.

⁸⁹ Příkladem za všechny budiž spor Rožmberků a pánů z Plavna, více viz výše.

⁹⁰ O proměnách právních norem týkajících se nobilitací: J. ŽUPANIČ, *Nová šlechta*, s. 52-54.

⁹¹ Snad pouze s výjimkou určení nejvýše postaveného rodu v zemi – Rožmberků v polovině 16. století, srov. článek A 15, *Zemské zřízení z roku 1549*, H. JIREČEK. – J. JIREČEK (edd.), *Zřízení zemská království českého XVI. věku*, Praha 1882, s. 143: „*Item což se pánuov z Rožmbergka dotýče, ten každý, kdož by z nich vladařství nebo panství rodu z Rožmbergka na sobě měl, ten toliko má nade všemi úředníky zemskými sedati a místo své míti...*“.

zakotvuje postavení nových titulů, jako je vévoda, kníže a hrabě,⁹² které měly být postaveny nejvýše v hierarchii. Tyto tituly byly udíleny pouze za opravdu výjimečné zásluhy.⁹³ Za nimi pak byly určeny rody, které směly užívat predikát „*vysoce urozený*“,⁹⁴ čímž byly vyzdvihnuty nad ostatní hrabata. Posledním stupněm pak byl pán. Rody, které byly za své zásluhy vyzdviženy do panského stavu jmenuje panovník v článku A 30 Obnoveného zřízení zemského.⁹⁵

Třetímu stavu je věnován článek A 31. Kromě odstavce o zvýšení počtu pánů a rytířů zasedajících v zemském soudu zde nejsou žádné výrazné změny. Důležitější je pro tuto práci článek A 15 „*O nobilitaci*“,⁹⁶ kde si panovník vyhrazuje právo udílení erbu a povyšování do šlechtického stavu. Převedel tak právo doplňovat šlechtické stavy do vlastní kompetence a sám rozhodovat, do jakého stavu žadatele povýší.⁹⁷ Pro nobilitaci se tedy stala rozhodující věrnost prokázaná panovníkovi a míra zásluh o blaho státu.

Titulaci nižší šlechty Obnovené zřízení nijak blíže nespécifikuje. Jsou zde stanoveny pouze podmínky, za kterých se může osoba obdarovaná erbem stát vladkou, nebo rytířem – podobně jako v předchozích dobách se vyššího postavení dočkal až vnuk nobilitovaného.⁹⁸ Výhodou pro nového šlechtice ovšem bylo, že již šlo o proces automatický a nebylo nutné o další povýšení žádat.

⁹² H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 38, články A 27: „...*tak tedy stav panský stav druhý, v kterémž toliko vývodové a knížata (...) obsaženi jsou...*“, a A 28: „*Vývodové před knížaty sedění svá míti (...), a po nich knížata ...*“.

⁹³ Podrobněji J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 32-34.

⁹⁴ Této cti se dostalo Maxmiliánovi z Trautmansdorfu, Vilémovi Slavatovi z Chlumu a Košumberka, Adamovi z Valdštejna a Jaroslavovi Bořitovi z Martinic, zároveň mělo být toto privilegium dědičné. H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 40, článek A 29.

⁹⁵ Ze Stralendorfu, z Werdenberku, z Vřesovic, Vratislavové z Mitrovic, Michnové z Vacínova. H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 42, článek A 30.

⁹⁶ Tamtéž, s. 24: „*Když někdo od Nás neb budaucích Našich, pro jeho věrné služby aneb za jinými příčinami, vnově nobilitován a jistým erbem obdařen bud, tehdy ten předně vedle listu jemu od Krále Jeho Milosti na to daného, jako i potom v stavu svém a k osobám téhož stavu užívajícím, tím způsobem, jakž to od starodávna za obyčej bylo se chovati povinen jest...*“

⁹⁷ H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 24, „...*lečbychom My neb budauci císařové římsíti nebo králové Čeští, potomci Naši v království tomto, někoho v témž na jeho nobilitati a erb daném královském privilegium, pro jeho věrné služby aneb z jiných příčin, jináčeji z naší zvláštní milosti obdařiti ráčili...*“

⁹⁸ H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 24: „...*nýbrž budouci jeho teprva, kteří po nobilitati, anebo dosažení erbu, jakž dotčeno, v třetím kolenu se vynacházejí počtění býti mají...*“

Praxe byla ale o něco složitější. Zdá se, že i v pobělohorském období byla pocíťována potřeba rozlišit nově nobilitované od starších rodů a struktura se nadále rozšiřuje. Tak například u vyšší šlechty se lze setkat nejen s titulem svobodného pána, ale i se starým panským stavem. U nižší šlechty je titulatura tím pestřejší, čím snazší bylo do tohoto stavu proniknout. Proto se setkáváme s tituly jako starý rytířský stav („*Altritterstand*“), rytířský stav („*Ritterstand*“), starý vladycký stav („*Altvladyckenstand*“), vladycký stav („*Wladycken-stand*“), prostý šlechtický stav („*Adelstand*“) a erbovnictví („*Wappenbrief*“).⁹⁹ Otázkou ovšem zůstává, jaké místo těmto titulům náleželo, neboť v pramenech odpověď nenajdeme. Jediným vodítkem by mohl být výnos z roku 1631, kdy byl rytířský stav postaven na příčku nejvyšší, následovat jej mají ostatní nobilitovaní a poslední mají být prostí šlechtici.¹⁰⁰

S jistotou tedy dokážeme umístit pouze stav rytířský, a to na nejvyšší pozici. Postavení dalších titulů lze pouze odhadovat, poněvadž ani badatelé věnující se tomuto tématu se v názoru neshodují. Vladycký stav je českým specifikem, v říšské titulatuře se nevyskytuje. V předbělohorském období znamenal vladyka prakticky totéž, co rytíř. Vincenc Brandl odkazuje na Vladislavské zřízení zemské, kde se v latinské verzi vladyka přepisuje právě jako rytíř s tím, že jde o domácí starobylou šlechtu, případně o třetí generaci panošů.¹⁰¹ Jak tedy definovat vladyku po vydání Obnoveného zřízení zemského? Jan Županič se domnívá, že vladycký stav byl právě na pomezí rytířského a šlechtického stavu. Blíže podle něj má spíše ke šlechtickému stavu, s tím, že starý vladycký stav je v této kategorii na vyšším místě. Vladycký stav lze pak ztotožnit s říšským titulem „*Adelstand*“.¹⁰²

⁹⁹ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 34-36. V mnou sledovaném souboru by se jako starý rytířský stav dalo definovat např. privilegium Jana Jakuba Infelda (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 445). Starý vladycký stav pak lze přisoudit např. Zikmundovi Krysurgovi z Kohelova, (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 453). Erbovní listiny jsem sice do výzkumu nezahrnula, ale v průběhu studia listin jsem se s nimi setkala. Jde např. o privilegium Václava Karla Čejky z Mašova z roku 1635 (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 423), či Joannese Scenophila von Guldenbach z roku 1628 (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 485).

¹⁰⁰ J. MEJTSKÝ, *Příspěvky k dějinám šlechty*, s. 62.

¹⁰¹ V. BRANDL, *Stav panský a rytířský*, ČMM 1, 1869, s. 171, 177-181. Ve středověku pojem vladyka označoval souhrn vlastníků pozemků, kteří vládli nad poddanými. Ve 14. století se význam slova posunul na označení nižší šlechty a zároveň také jako označení nejnižšího stupně nižšího šlechtictví. Více J. MACEK, *Česká středověká šlechta*, s. 68-78.

¹⁰² J. ŽUPANIČ, *Nová šlechta*, s. 54.

Myslím však, že vladycký stav byl alespoň v povědomí šlechticů přeci jen na vyšším místě a mohl být ztotožňován s rytířským stavem. Například v nobilitaci Jiřího Čáslavského z Eknfeldu¹⁰³ je jeho nový stav uveden jako rytířský a vladycký. Jde sice o výjimku, podle mého názoru ale dokládá přetrvávání jisté kontinuity v uvažování o hierarchii stavů. Pokud byl udělen samotný vladycký stav, mohl být považován v očích nobilitovaných za vyšší pozici než „*Adelstand*“. Ovšem tak jako se vladycký stav nevyskytuje v říšské titulatuře (a tím ani v německy psaných listinách), nenalezla jsem jediný příklad udělení šlechtického stavu v českém jazyce.

Další velkou neznámou je pozice „*Adelstandu*“ a erbovnictví. „*Adelstand*“ – tedy šlechtický stav bývá někdy ztotožňován s vladyctvím. Problematické je také časté ztotožňování šlechtického stavu (a tím i vladyckého) s erbovnictvím, k čemuž obvykle svádí formulace, kterou je v českém jazyce udílen erb: „...*erb neboližto znamení vladyctví dáváme*“.¹⁰⁴ Při čtení listin je ale třeba ostražitost. Pokud totiž šlo o vladycký stav, předcházely udělení znaku formule o vyvýšení do konkrétního stavu. V případě erbovnictví tato pasáž odpadá, neboť erb ještě neznamenal přijetí do šlechtického stavu. Také v části věnované privilegiím je nanejvýš vyjmenováno, za jakých okolností lze erb použít. Pro odlišení šlechtického, popř. vladyckého stavu od erbovnictví hovoří také fakt, že mezi udělenými privilegii bývá také právo používat červený vosk, zatímco erbovníci směli užívat pouze vosk černý.¹⁰⁵ Karel Schwarzenberg považuje šlechtický stav za prvotní stupeň rytířského stavu, kdy třetí generace byla mezi starožitné rody přijímána automaticky.¹⁰⁶

Zdá se, že i dobová legislativa považovala systém za nepřehledný a již koncem 17. století ustává udělování nového rytířského a starého vladyckého stavu. Mizí také udílení erbovních listin. V druhé polovině 18. století za vlády Marie Terezie se žebříček opět zkrátil a bylo možné se stát již jen prostým šlechticem či rytířem a v této podobě zůstal rytířský stav až do roku 1918.¹⁰⁷

Z dostupných informací tedy lze konstatovat, že bezpochyby nejvyšší příčkou byl rytířský stav, nyní rozdělený na dva stupně. Vladycký stav můžeme podle mého umístit na pomezí mezi rytířským stavem a prostým šlechtictvím. V problematice pros-

¹⁰³ NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 423.

¹⁰⁴ Privilegium pro Václava Příkřického, Srov. M. FIALA, *Erbovní listiny*, s. 116.

¹⁰⁵ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 36.

¹⁰⁶ K. SCHWARZENBERGG, *České tituly*, Rodokmen II, Praha 1947, s. 33-36.

¹⁰⁷ J. ŽUPANIČ, *Nová šlechta*, s. 54.

tého šlechtictví („*Adelstandu*“) se přikláním k variantě, že stojí v hierarchii přeci jen výše než erbovnictví („*Wappenbrief*“), protože v listinách vyvyšujících do tohoto stavu jsou formule týkající se privilegií takřka totožné s formulemi v listinách týkajících se vyšších stavů. Zároveň pokud by byl „*Adelstand*“ nejnižší příčkou v systému, proč by paralelně byly udíleny erbovní listy.¹⁰⁸

Definitivní odpověď na tuto složitou otázku by mohl poskytnout podrobnější výzkum, který by vypátral jednotlivé nobilitované osoby v jiných pramenech. Díky tomu by bylo možno zjistit, jak byly dané osoby reflektovány okolím, jak byly oslovovány, jestli tito lidé změnili životní styl, či jak bylo jejich postavení vnímáno v prostředí, ve kterém se nově nobilitovaní pohybovali. Prvním z vodítek by mohl být průzkum desek zemských – zejména trhových kvaternů,¹⁰⁹ kde byly intabulovány zápisy o nobilitacích. Zápis do desek zemských však byl záležitostí dobrovolnou a velmi nákladnou, takže není jisté, že zde nalezneme všechny osoby. V trhových kvaternech také můžeme nalézt bezpočet testamentů. Pokud by se v nich nacházely i testamenty nově nobilitovaných osob, bylo by možné snáze odhalit osudy nových šlechticů a jejich potomků,¹¹⁰ prozradily by jak rozsáhlý měl takový člověk majetek a kde se nacházel a kam tedy mají nadále směřovat kroky badatele k dalšímu výzkumu.

2.2.1. Další možnosti získání šlechtictví

Jak je již výše naznačeno, nebylo v předbělohorském období vůbec snadné do šlechtického stavu proniknout. Touha po vylepšení postavení však byla u zájemců velmi silná, a tak se snažili nalézt i jiné cesty, jak se snáze do této uzavírající společnosti dostat. Protože byly některé takové cesty využívány i v pobělohorském období, budu se jim v této části práce věnovat.

¹⁰⁸ Např. v roce 1635 byl erb udělen Václavovi Karlovi Čejkovi z Mašova (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 423).

¹⁰⁹ Později byly vyděleny zvláštní trhové kvaterny majestátů a privilegií a kvaterny nobilitací a erbů dání. Více P. SEDLÁČEK, *České zemské desky a heraldika (1642-1869)*, in: P. VOREL, (ed.), *Heraldica viva II*, Pardubice 2002, s. 79-94; P. BURDOVÁ, *Desky zemské (rozdělení po stránce obsahové)*, SAP 43, 1993, s. 347-437.

¹¹⁰ Více o možnostech testamentů: P. KRÁL, *Mezi životem a smrtí; Týž, Smrt a pohřby*.

Jednou z variant získání šlechtictví bylo uzavření erbovního spolku s nějakým starožitným šlechticem, který žadatele přijal ke svému erbu a ten tím získal přídomek, eventuelně povýšení do rytířského stavu.¹¹¹

Velmi zajímavou institucí bylo tzv. „*erbovní strejcovství*“. Na základě dohody nebo spřízněnosti mohl být erbovník pojat starožitnou rodinou za příbuzného. Smlouva o přijetí musela být zpečetěna několika svědky a hlavně toto strýcovství nesmělo žádným způsobem ohrozit přijímatelovy příbuzné – tedy zejména potomky. Toto získané šlechtictví bylo rovnocenné s tím, které uděloval panovník a bylo dědičné (jen pro ženy byl titul omezen na přijímanou osobu).¹¹²

Mohlo by se zdát, že erbovní strejcovství v pobělohorském období vymizí, neboť se systém z pohledu žadatele značně zjednodušil. Překvapivě se s ním ale stále setkáváme. První impuls však zřejmě nevycházel od nobilitovaného, nýbrž od šlechtice, který svého nového příbuzného přijímal. Důvodem bylo zajištění kontinuity jména, titulu i majetku, který by přišel vniveč absencí vlastních potomků.¹¹³ Další možností, jak zachovat kontinuitu rodu, bylo požádat o legitimaci levobočků. S tím samozřejmě byla spojena také nobilitace, která danou osobu vyzdvihla na stejnou pozici jako jejího předka, který o legitimaci požádal.¹¹⁴

I když žadatel šlechtický titul získal, mohl přesto svého stavu z mnoha důvodů pozbýt. Příčinou mohlo být neodtržení se od měšťanského způsobu života, neplnění stavovských povinností, případně nezaplacení tax spojených s vydáváním potřebných dokumentů a zápisem do desek zemských.¹¹⁵

Pokud bylo příčinou ztráty postavení zchudnutí rodu a nositelé erbu tak nemohli na čas dostát svým závazkům, stačilo potomkům, kteří dokázali rodinný majetek konsolidovat a opět rozšířit, přihlásit se znovu o titul, prokázat oprávněnost žádosti a možnosti dostát všem svým povinnostem.¹¹⁶

¹¹¹ V. KLECANDA, *Tři kapitoly*, s. 69-96.

¹¹² Tamtéž, s. 69-96.

¹¹³ Takovouto žádost vznesl například Jiří Horský z Grynfeldu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 443).

¹¹⁴ J. ŽUPANIČ, *Nová šlechta*, s. 112-114.

¹¹⁵ Již v Obnoveném zřízení zemském je zmínka, že se nový šlechtic „...tím způsobem jakž to od starodávna za obyčej bylo, se chovati povinen jest...“. Srov. H. JIREČEK (ed.), *Obnovené právo*, s. 24, článek A 15.

¹¹⁶ V. KLECANDA, *Přijímání*, s. 16

V pobělohorském období se naskytla ještě jedna možnost jak titul získat. S říšskou titulaturou byla totiž do Čech přenesena i instituce palatinátu. Kromě jiného spadalo do pravomocí velkého palatinátu také udílení šlechtictví, držitel malého palatinátu směl udělovat pouze erb.¹¹⁷

2.2.2. Šlechtické přídomky

Prvotně měl přídomek sloužit jako označení původu šlechtice a obvykle se odvozoval od rodového sídla či dílčí rodové větve.¹¹⁸ S rozmachem nobilitačních listin ale přibývá počet osob, které v době nobilitačního procesu nevladnily žádné konkrétní sídlo, a bylo proto nutné pro ně přídomky vymýšlet.¹¹⁹ Jako přídomek mohla být chápána již předložka „von“,¹²⁰ která se buď psala před příjmením, nebo mezi příjmením a přídomkem, byl-li udělen.

Noví šlechtici své přídomky často volili podle místa narození, nebo těch míst, kde vlastnili nějaký majetek.¹²¹ Takové vztahy však v současnosti lze, kvůli nedostatku informací, pouze odhadovat z tvaru přídomku. V českých listinách je ovšem také cítit sílící snaha přiblížit se německé podobě jména. Výmluvným příkladem může být rod Vrchtouů, kteří se u příležitosti nobilitace v roce 1629 vzdali svého českého jména a místo něj začali používat jméno Perger.¹²² Obvykle jsou pro přídomky využívány přípony – hof,¹²³ – thal,¹²⁴ nebo – stein,¹²⁵ nejvíce přídomků však končí příponou – feld¹²⁶ a –

¹¹⁷ Více o palatinech a jejich pravomocích A. PŘIBYL, *Palatináty a erbovní listiny*, Heraldika a genealogie 16, 1983, s. 1-149.

¹¹⁸ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 43.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 43, V. KLECANDA, *Tři kapitoly*, s. 73.

¹²⁰ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 43-44.

¹²¹ V. KLECANDA, *Tři kapitoly*, s. 74.

¹²² Lorenz Perger z Rozenwerthu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 472).

¹²³ např. Ondřej Gatti (Tamtéž, kart. 432); Martin Kienast (Tamtéž, kart. 448) či Johann Schkalko (Tamtéž, kart. 494).

¹²⁴ Hans Jacob Bruno (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 419), Daniel Rabštejnský, (Tamtéž, kart. 478), Andreas Wahl (Tamtéž, kart. 507), atp.

¹²⁵ Andreas Erle (Tamtéž, kart. 427); Eliáš Blovský (Tamtéž, kart. 416); Andreas Göhell (Tamtéž, kart. 434), atp.

¹²⁶ Martin Opicz, NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 469; Viktorin Domažlický (Tamtéž, kart. 426); Jan Rudolf Dobříšský (Tamtéž, kart. 425); Peter Geberth (Tamtéž, kart. 432), aj.

berg.¹²⁷ Jestli jsou tyto přídomky překladem místa, ke kterému mohl mít nobilitovaný vztah, nebo jsou pouze smyšlené, bude možné u většiny případů zjistit až v rámci dalšího výzkumu, kdy by bylo získáno více informací o jednotlivých osobách, neboť pátrání v literatuře zatím tento problém neosvětlilo.

¹²⁷Jiří Bílek (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 415); Václav Bílek (Tamtéž, kart. 415); Jiří Wikrocil (Tamtéž, kart. 415); Václav Wikrocil, (Tamtéž, kart. 415); Jiří Milíčovský (Tamtéž, kart. 464), Solomon Freudenverger, (Tamtéž, kart. 430); Lambert Schrandt (Tamtéž, kart. 496), Václav Prokecyus (Tamtéž, kart.476), a další.

3. Nobilitační proces

V této kapitole se pokusím nastínit, jak vypadal proces, během kterého měl být žadatel vyzdvihnut do vyššího stavu. Složky ze sledovaného období nebývají příliš obsáhlé a omezují se nejčastěji pouze na koncept listiny, která měla být později vydána. Přesto se alespoň z některých těchto listin dají při pozorném čtení vysledovat prvky zaběhnutého procesu tak, jak je možné jej sledovat v literatuře.

3.1. Žádost

Prvním krokem bylo sepsání žádosti zájemcem o šlechtická privilegia.¹²⁸ Žádost se podávala, ať už měla nobilitace vzejít z popudu žadatele, nebo měla být prostředkem odměny od panovníka. Právě v žádosti mohl zájemce o titul vypsát všechny argumenty, proč by měl panovník jeho požadavku vyhovět.

K žádosti mohlo být též připojeno doporučení některé vlivné osoby z okolí žadatele či reference nadřízených úředníků z úřadu, který zastával. Ve sledovaném souboru takové doporučení využil třeba Augustin Makovec z Makfeldu, v jehož konceptu je zmiňován jako přímluvce kníže z Lichtenštejna.¹²⁹ V listině pro Jiřího Lomnického není uveden žádný konkrétní údaj o přímluvcích, ale hlavním argumentem k povýšení do vladyckého stavu je dlouholetá služba u Jáchyma staršího Slavaty, ve které setrval i během stavovského povstání.¹³⁰ Je tedy velmi pravděpodobné, že se Slavata nějakým způsobem za svého služebníka přímluvil a snad, vzhledem ke svému postavení, celý proces urychlil.

Žádost jako takovou však v daném souboru obsahuje pouze jediná složka a sice Johanna von Ruscia.¹³¹ Svou žádost o šlechtický stav podpírá hlavně argumentem dlouholeté vojenské služby, během které se zúčastnil mnoha tažení zejména pod velením generála Johanna Tillyho a polního maršálka Herrmana Russworma, vrcholem pak byla účast v bitvě na Bílé Hoře, kde v katolické lize velel kompanii kyrysníků. Vojenských

¹²⁸ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 54; C. MÁDLOVÁ, *Sebedefinice*, s. 305-306.

¹²⁹ Augustin Makovec z Makfeldu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 461)

¹³⁰ Jiří Lomnický ze Slavíkovce (Tamtéž, kart. 459).

¹³¹ Johann von Ruscia (Tamtéž, kart. 483; Tamtéž, inv. č. 156).

akcí se účastnil i nadále a dokonce dosáhl ve vojenské hierarchii také hodnosti podplukovníka. Jeho argumentace byla zřejmě přijata bez výhrad, neboť prakticky totožný text si lze přečíst jak v konceptu nobilitační listiny, tak i v čistopisu, který se ve fondu dochoval.¹³²

Žádost byla spolu s erbovním návrhem odeslána do České dvorské kanceláře, kde byla zrevidována. Pokud byly všechny důvody relevantní, zbývalo zkontrolovat správnost navrhovaného erbu.¹³³

Splnil-li žadatel všechna kritéria, byla žádost spolu se stanoviskem a případnými připomínkami České dvorské kanceláře odeslána panovníkovi, který měl rozhodnout o tom, zda bude nobilitace provedena. Pokud vydal souhlasné vyjádření, vyhotovila kancelář koncept,¹³⁴ podle kterého měl být zhotoven originál nobilitační listiny, který byl později expedován.

Není pochyb, že o nobilitaci muselo být zpraveno také okolí žadatele. Během 17. století se tento problém řešil tzv. vidimováním. Nobilitovaný donesl vydanou listinu na radnici města, kde pobýval a konšelé si ji nechali přečíst. Poté byla vydána vidimovací listina,¹³⁵ kterou dali konšelé najevo, že vzali nobilitaci na vědomí. Zda byly o nobilitaci uvědomovány také jiné úřady, máme zprávy až z 18. století.¹³⁶

3.1.1. Příklad žádosti s nejistým výsledkem

Naprostá většina složek z daného období obsahuje pouze koncept nobilitační listiny, popřípadě krátkou žádost o udělení privilegia. Přesto se objevil jeden zcela výjimečný spis, který obsahoval hned několik dopisů, popř. žádostí. Jedná se o spis Václava Libecky z Feldensteinu, který má souvislost s jiným nedatovaným konceptem.¹³⁷ Tento koncept však není úplný – zdá se, že se dochovala pouze jeho část. Koncept začíná vyjme-

¹³² Johann von Ruscia, NA Praha, ČDK, inv. č. 156.

¹³³ S nárůstem počtu žadatelů vzniká postupem času i zvláštní funkce u České dvorské kanceláře – erbovní censor, v 18. století je to např. William O'Kelly. Srov. J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 55.

¹³⁴ Viz. níže.

¹³⁵ Příklady vidimovacích listin obsahuje edice Michala Fialy, *Erbovní listiny*.

¹³⁶ Více J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 66-67.

¹³⁷ Každý z těchto konceptů je však uložen v jiných kartonech. Spis Václava Libecky je uložen v kartonu 457, zatímco nedatovaný koncept se nachází v kartonu 428.

nováním osob, které mají dostat erb¹³⁸ – obdarovanými měli být Wolfgang, probošt kostela svatého Štěpána v Litoměřicích, jeho bratr Mikuláš, Fridrich Sylván a konečně Klement Libeck, všichni měli získat přídomek z Feldenštejna. Koncept pak končí neúplným blasonem erbu.

Některé rukopisy jako by ani nesouvisely s problematikou nobilitace, při prvním pohledu by mohl badatel dostat pocit, že je tato složka založena ve fondu omylem.

Prvním je dopis adresovaný Klementovi, otci Václava, který je osloven jako „pan kmotr“ jakýmsi Lukášem z Dembriess. Lukáš si stěžuje na nedostatek zpráv o Libeckově rodině, poté Klementa žádá, aby jej zastoupil při dohlížení na vinobraní, kterého se sám nemůže zúčastnit a na výpomoc mu vyhradil dva důchodní písaře.

Dalším dokumentem je svatební smlouva Václava Libeckého a Marie Hueberové. Dále ve složce nacházíme nejasný zápis – snad jde o opis z deníku či snad spíše z kroniky, ve kterém je detailně popsán nájezd Tatarů a Uhrů na panství, které Libeckové vlastnili. Libeck zde popisuje, jaké škody byly napáchány nejen na majetku, ale i na lidech, kterých bylo mnoho zajato i zabito, přičemž tito nájezdníci nešetřili ani malých dětí. Takovéto dokumenty zřejmě měly v první řadě prokázat v jaké síti sociálních vztahů se žadatel pohybuje a že se jeho rodina těší velké vážnosti,¹³⁹ což jistě mělo působit jako jeden z argumentů pro získání žádaných privilegií. Přiložený popis ničivého plenění cizích vojáků snad měl být analogicky s těmi, kteří trpěli během stavovského povstání, důkazem, že je rodina Libecků z těch, kteří zůstanou panovníkovi věrni i v krajních situacích a nebudou váhat podstoupit nejrůznější útrapy. Tak jako byla udílěna šlechtická privilegia těm, kteří setrvali po panovníkově boku v době stavovského povstání, mohl Libeck nobilitaci považovat za odměnu za újmu způsobenou zdrcujícími nájezdy tatarských a uherských nájezdníků.

Žádosti jsou ve složce dvě. Jejich cílem je potvrzení privilegií,¹⁴⁰ která měla být udělena Klementovi Libeckovi, otci Václava již v roce 1585. Z těchto žádostí lze vyčíst,

¹³⁸ O tom, jestli šlo pouze o udělení erbu, nebo i vyššího privilegia, není možno z listiny vyčíst, podle Augusta Doerra však šlo o šlechtický stav. Zřejmě tak usoudil na základě prostudování složky z kartonu 457. Srov. A. DOERR, *Der Adel*, s. 54

¹³⁹ Jak se zdá, byla právě žádost o udělení privilegií jedna z příležitostí, při které bylo možno využít kontakty s vlivnějšími osobami. Doklady o nich mohly stvrdit žadatelovo postavení ve společnosti a přispět ke kladnému vyřízení žádosti. Více o sociálních vztazích V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“ v *myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*, ČČH 100, Praha 2002, s. 229-264.

¹⁴⁰ Podle Václava Libeckého mělo jít o potvrzení erbu, predikátu a šlechtického stavu.

že původně žili Libeckové v Plzni. Klement měl za manželku Rozinu Friekhovou,¹⁴¹ se kterou se odstěhoval na Moravu. Zakoupili se v Čejkovicích, avšak pobývali také v Brně, kam si převezli i originál listiny. Ten, jak Václav píše, shořel při požáru Brna. Václav ještě připomíná, že devět let sloužil hraběti ze Serynu a zúčastnil se také tažení proti Turkům.

Zda byly prosby Václava Libecka vyslyšeny, se ze spisu nedozvíme, neboť neobsahuje žádný dokument, který by vypovídal o tom, jak řízení dopadlo, resp. se lze domnívat, že žádosti nebylo vyhověno¹⁴² a o spis se nadále nikdo nezajímal.

Tím, že jde pouze o potvrzení privilegií, nebyl tento spis zařazen do sledovaného souboru. Jde ale o jedinou ukázkou, jak mohl vypadat přípravný proces před vydáním jakéhokoli rozhodnutí.

Zájemce o titul, případně o potvrzení privilegií vynaložil všechno své úsilí, aby shromáždil veškeré důkazy o tom, že jsou jeho supliky oprávněné. Proto je zřejmě možné nalézt v nobilitačním spise i zdánlivě nesouvisející dokumenty. I na první pohled obyčejné dopisy zřejmě mají vypovídat o kontaktech a známostech, které žadatel má a jsou důkazem toho, v jaké společnosti se pohybuje. Svatební smlouva pak mohla být nejen dokladem počestného života, ze kterého vzejdou řádně zplození potomci, důležité byly jistě i podpisy a pečeti svědků.

V souvislosti s touto složkou vyvstává také otázka, proč se zachovaly žádosti, kterým nejspíš nebylo nakonec vyhověno, a naopak, byl-li vyhotoven koncept, proč jakékoliv podklady chybí? Co se s těmito materiály dělo dál – byly po expedování listiny vráceny majiteli, nebo skartovány? Předpokládalo se snad, že se úředníci někdy k neúspěšným žádostem vrátí, nebo snad do složek zakládali nové a nové podklady, dokud nebyla argumentace dostačující pro požadované privilegium? A co se konkrétně Libecka týče, žádosti jsou datovány rokem 1635. Pakliže byl jeho otec nobilitován v roce 1585, je to poměrně krátká doba na to, aby byla nedávno nabytá privilegia ztracena. Byl snad problém v tom, že údajně shořel originál listiny? Domnívám se, že zájemce musel alespoň tušit, že v České dvorské kanceláři bude uložen koncept listiny a snad by žádal pouze o vystavení duplikátu. Chtěl si snad Václav Libeck dát potvrdit stávající privilegia proto, že chtěl posléze být povýšen do vyššího stavu? Mnoho těchto otázek zatím zůstává nezodpovězeno. O Libeckovi se nelze dočíst v žádné litera-

¹⁴¹ V originále psána jako Rozina Friekhin.

¹⁴² V Doerrově výpisu je zmíněno pouze privilegium z roku 1585. Srov. A. DOERR, *Der Adel*, s. 54.

tuře. Systém nobilitací panovníkem se teprve vyvíjel, proto neznáme žádný soupis pravidel, který by nám na výše položené otázky odpověděl a nezbyvá, než doufat, že je rozluští další výzkumy.

3.2. Nobilitační listina

Jak již bylo výše řečeno, nobilitační listiny jsou ve sledovaném souboru vyhotoveny ve třech jazycích, rozmanité jsou i styly písma. Dá se tedy předpokládat, že koncepty vyhotovovalo hned několik písařů.

Každé folio je rozděleno na dva sloupce. Hlavní text je umístěn v pravém sloupci, v levém pak zůstává prostor pro opravy překlepů a formálních chyb nebo pro případné vsuvky. I přesto, že se některé prvky mohou lišit, bude pro rozbor listiny využita klasická terminologie středověké diplomatiky a listinu tak rozdělím do tří částí: protokolu, textu a eschatokolu.¹⁴³

První část listiny je věnována panovníkovi, který je vždy vydavatelem listiny a je třeba zdůraznit nejen jeho moc, ale i vůli projevit svým loajálním poddaným svou velkorysost a laskavost. List začíná vždy intulací – tedy jménem panovníka a následným vypsáním jeho titulů. Často je v konceptu ale zkrácena a za panovníkovým jménem je pouze drobná poznámka v závorce o tom, jaká varianta titulu má být použita.¹⁴⁴

Následuje promulgace v podobě formulí „*K věčné budoucí a neumírající památce oznamujeme tímto listem všem*“,¹⁴⁵ či „*K věčné budoucí památce známo činím tímto listem naším všem*“.¹⁴⁶

¹⁴³ I. HLAVÁČEK – J. KAŠPAR – R. NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 1988, s. 202-204.

¹⁴⁴ Např. v privilegiu Daniela Michala a Šimona Hastelia Četvingera z Četvinbergu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 421) je zkratka formulována takto: „*My Ferdinand druhý, (dlouhý titul psáti)*“. U Dvorského (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 425) je poznámka, že má být vypsán „*prostřední titul*“, mnohdy se ovšem poznámka omezuje na pouhé „*titul*“, nebo úplně chybí. V němčině jsou tyto formulace podobné, proto budu nadále využívat zejména české citace.

¹⁴⁵ Např. Václav Byšta z Grünfeldu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 420).

¹⁴⁶ Listina Daniela Michala a Šimona Hastelia Četvingera z Četvinbergu, (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 421).

Prostor pro oslavné fráze poskytuje arenga, kde lze vysledovat několik typů formulací, od nejprostší až po rozsáhlé velmi vzletného až i básnického rázu: „...jakož nejjasnější slunce na obloze běh svůj konající všem jiným hvězdám a planetám světlosti uděluje, tak také císařská důstojnost a vyveščenost, jsouce na tomto světě za nejvyššího monarchu a potentáta vyzdvižena, všelijakého stavu a řádu lidem pro jich dobré a chvalitebné chování rozličné milosti a dobrotivosti, kterýmižby se budoucně těšiti i jinými k podobnému dobrému chování a k věrným službám větší příčinu dávati mohli prokazovati ráčí...“.¹⁴⁷ Je tu kladen důraz na Božskou vůli, díky které je právě Ferdinand „nejvyšším potentátem a monarchou“ a samozřejmě je vyzdvižena „štedrota a dobrotivost“ panovníka vůči poddaným, u kterých si cení věrnosti, dobrých skutků, mravů a poctivosti. Udělení daného majestátu pak slouží nejen jako odměna pro konkrétního žadatele, ale má také motivovat další poddané, aby vytrvali ve vykonávání věrných služeb, neboť i oni mají šanci být odměněni, čímž se dále rozšiřuje síť loajálních osob. Zároveň listina pomáhá vytvářet obraz mocného a spravedlivého panovníka, který si dovede vážit věrnosti svých poddaných a jejich činy je ochoten náležitě ocenit.

Za arengou přímo následuje narace uvozená slovy „I majíce my o tom jisté hodnověrné zprávy, kterak poctivý...“.¹⁴⁸ Poté následuje jméno nobilitovaného. Nechybí připomínka,

¹⁴⁷ Jan Hegner z Rezlfeldu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 440). Některé další varianty: 1), „...kterak my z císařské a královské vyveščenosti a důstojenství, v kterémž samým Božím řízením postaveni jsme tolikéž z přirozené štedroty a dobrotivosti naší, k vzdělání dobrého poddaných našich věrných milých i jednoho každého, obzvláště pak k těm nakloněni bejti ráčíme, kteří jsou z poctivých rodičů pošli a jakž předkové jejich, tak i oni sami dobrých a chvalitebných ctností a skutkův i počestného v jiných svých obcování následovati jako i nám a slavnému domu našemu rakouskému s pilností, věrně a upřímně sloužiti hleděli a až posavad k milostivému zalíbení našemu to vykonávati nepřestávají...“ – např. Jan Humpolecký z Bukovce (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444); 2), „Jakož císařskou a královskou vyvýšenost ozdobuje a vychvaluje poddaných svých ctnostné skutky obzvláště pak těch, kteříž toho věrně a pravě zasluhují vážiti, tak aby jiní tím příkladem jsouce vzbuzeni takových skutkův v chvalitebnosti tím chtivěji následovati, k poctivým a platným službám mysl svou příkládati hleděli, a tedy dobré jméno a pověst rodu chvalitebně rozšiřovati a rozmnožovati se snažovali ...“ – např. Václav Chaberský z Kochanova (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444).

¹⁴⁸ Např. privilegium Zikmunda Krysurga z Kohelova (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 453). Ovšem opět existuje několik variací: „Kdež majíce my o tom jisté hodnověrné zprávy...“, Jakub Jaklin (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 445) „Kdež jsouce my mnohých hodnověrných svědeckví zpraveni“, Václav Chaberský z Kochanova (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444), „Kdež vědouce my o tom ...“, v němčině se objevuje většinou pouze „Wann wir dann gnädigst

že daná osoba pochází z dobrého rodu a pokračuje ve šlépějích svých předků v pilném plnění svých povinností.¹⁴⁹ Tyto formule patrně poukazují jednak na počestnost budoucího šlechtice a pak také mají poukázat na vědomí o kontinuitě rodu, který se nobilitovaný snaží udržet a pokud možno zvyšovat jeho význam. Mimo jiné také tím, že se pokusí proniknout na vyšší příčky společenské hierarchie. Dále jsou vyjmenovány zásluhy,¹⁵⁰ za které je majestát vydán. Pokud šlo o vykonávání nějakého úřadu, byla zaznamenána i doba, kterou nobilitovaný v úřadě strávil, někdy byl ale tento údaj omezen na obecné vyjádření „*mnoho let*“.¹⁵¹

V dispoziční části jsou vypsána všechna privilegia, která se nobilitovanému dostávají. Jako první je uveden titul, který je majestátem udělen. Následuje blason – slovní popis erbu, který nobilitovaný získává „*pro stálejší paměť tohoto vyzdvižení do stavu...*“,¹⁵² titul je znovu zopakován. Blason začíná určením tvaru štítu a jeho barev, poté následuje výčet figur, které má znak obsahovat. Zakončeno je formulí „*...jakž to vše vtípem a uměním mistrovství malířského uprostřed listu tohoto a barvami hojněji vysvětleno jest.*“¹⁵³ Nákres znaku obvykle v konceptech chybí, případně je přiložen na zvláštním listě a do spisu vložen, nebo přilepen k foliu, na kterém je znak popsán.

Dispozice pokračuje podrobným určením příležitostí a míst, kde je možno erb používat, např.: „*v bitvách, honbách, kolbách, na slávích, praporcích, korouhvích, pečetích, se-*

angesehen wargenommen und betrachtet haben ...“ Jde o obecné formule, které v zásadě nahrazují údaje o tom, kdo se za nobilitovaného přimlouval, které v konceptech obvykle chybí.

¹⁴⁹ I zde jde o obecné formule, které mívají několik variací, např.: „*...z rodu dobrého a poctivého po rodičích a předcích svých jest posel a v stavu svém neméně jako i předkové jeho následující v tom příkladu a šlépějí jich se vždycky dobře, ctně a chvalitebně chovati hleděl a až posavad chová*“, Šimon Oulík z Třebnic (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 470) „*...z rodu dobrého a poctivého městského po rodičích svých jest posel v témž stavu svém městském neméně jako i předkové jeho v tom příkladu a šlépějí jich se každého času (...), pamatující na povinnost svou, kterouž nám králi a pánu svému přirozeně a dědičně zavázán byl...*“, Jan Pachta z Rájova (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 470).

¹⁵⁰ O zásluhách nobilitovaných osob viz. dále.

¹⁵¹ Takovou formulaci lze nalézt např. v privilegii Martina Froschauera von Froschbach (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 431), Paula de Montbrun, (Tamtéž, kart. 465), či Mikuláše Hájka z Roznfeldu (Tamtéž, kart. 437).

¹⁵² Např. Jakub Jaklin (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 437), jindy se zase setkáváme s formulací: „*...tak aby téhož svého do stavu vladyckého vyzdvižení zřejmou památku měl...*“, nebo Mikuláš Frypa Kunovský z Lipova (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 431).

¹⁵³ Např. Jakub Wendlin z Wendlinsteinu (Tamtéž, kart. 509).

*kretích, vratech, dveřích, oknech, čalounech, kobercích, koltrách, polštářích, poduškách, prsteních a hrobových kameních i na všech jiných a poctivých náležitých místech...*¹⁵⁴ Pro nového šlechtice mohla tato část listiny v zásadě sloužit jako návod jak nakládat s novým privilegiem, kterým udělení erbu bylo. Erb sloužil jako znamení šlechtictví, doklad postavení jeho držitele. Jak je patrné z výše uvedeného příkladu, mohl šlechtic své erbovní znamení využít prakticky všude. Dobře zvolené umístění znaku mohlo velmi dobře posloužit jako propagace rodu a zachovat tak památku všem budoucím o konání jejich předků, které jim mělo být příkladem pro vlastní skutky.¹⁵⁵ V závěru dispozice je nobilitovanému udělen predikát. Je zde zdůrazněno, že právo se uděluje pouze příjemci listiny a jeho legitimním potomkům, tj. „...řádně a manželsky pošlými, kteréž nyní má, nebo ještě míti bude...“.¹⁵⁶

V závěru listiny jsou hlavní privilegia shrnuta, na což navazuje sankce, kde panovník požaduje, aby byl nobilitovaný i „veřejností“ považován za to, čím byl právě jmenován. Kdokoli, kdo by jakkoli pohanil čest a jméno nobilitovaného pak měl zaplatit pokutu, která je v listě jasně stanovena: „*Protož prikazujem všem obyvatelům a poddaným, kteréhož by koli řádu, povolání, neb vyvejšenosti byli, ze všech čtyř stavův (...), abyste svrchu psaného N. N., jeho dědice i těch dědicův dědice za to, což se v tomto majestátu píše jměli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích věčných časech zachovali. Žádných jemu ani dědicům a budoucím jeho v tom překážek nečiníce, ani komu jinému činiti nedopuštějíce. A to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské a královské též skutečného trestání našeho dědicův našich (...). A k tomu pokuty*¹⁵⁷ *kdo by se koliv proti tomu čeho za úmysla neb z všetečnosti dopustiti směl (...).*¹⁵⁸

Koncept je obvykle zakončen datací a subskripcí a někdy jsou i předepsána jména úředníků, kteří byli za vyhotovení dokumentu zodpovědní. Výjimečně je poslední folio opatřeno také kratičkým registrem, které obsahuje jméno nobilitovaného, jeho „povolání“, tedy většinou vojenská či úřední hodnost, a titul, který mu měl být udělen.

¹⁵⁴ Např. Tobias Archezius z Neyenfeldu (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 411).

¹⁵⁵ Více o významu erbu také P. MAŤA, *Svět*, s. 88–89.

¹⁵⁶ Např. Jiří Rovenský z Libenhory (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 483).

¹⁵⁷ Pokuta bývala obvykle padesát hřiven zlata.

¹⁵⁸ Např. Jiří Lomnický ze Slavíkovce (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 459).

3.3. Vydání listiny

Posledním krokem k dovršení nobilitačního procesu bylo vydání čistopisu nobilitační listiny se všemi jejími náležitostmi.¹⁵⁹ Prameny zkoumané v této práci jsou koncepty nobilitačních listin a v těchto složkách nejsou žádné záznamy o tom, s jakým výsledkem nobilitační řízení dopadlo. Čistopis listiny, který pak měl být vydán žadateli, nakonec totiž sepsán být nemusel. Na tuto otázku by jistě odpověděl podrobný výzkum dochovaných originálů, které jsou však rozesety jednak v různých šlechtických archivech a jednak v soukromých sbírkách.¹⁶⁰

Pro 17. století existují dvě edice originálů nobilitačních listin,¹⁶¹ které obsahují pouhé čtyři listiny spadající do časového rozmezí této práce.¹⁶² Odpověď nám nedají ani desky zemské, protože zápis do trhových kvaternů¹⁶³ nebyl povinný a záleželo jen na vůli nobilitovaného, zda se rozhodl stvrdit svá práva ještě zápisem do Desek zemských. Navíc poplatky za zápis do Desek zemských nebyly nikterak zanedbatelné, takže se dá předpokládat, že ne každý z nových šlechticů si mohl tuto nákladnou záležitost dovolit.¹⁶⁴

¹⁵⁹ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 71-73; C. MÁDLOVÁ, *Sebedefinice*, s. 306.

¹⁶⁰ Viz K. MÜLLER, *Nad soupisy*, s. 203-207.

¹⁶¹ M. FIALA – J. HRDLIČKA – J. ŽUPANIČ, *Erbovní listiny*; Titíž, *Nobilitační privilegia*.

¹⁶² Titíž, *Erbovní listiny*. Jde o privilegia Mlíkovských z Lhoty, s.94-95, Jana Pachty, s. 96-97, Linharta a Jiřího Švarcpartů, s. 98-99, Samuela Mattheysea z Hostinný a Samuela Václava a Pavla Havránků, s. 101-102.

¹⁶³ V druhé polovině 17. století se již vydělují speciální trhové kvaterny majestátů a privilegií a kvaterny nobilitací a erbů dáni. Více: P., *České zemské desky*, s. 81.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 81.

4. Lidé. Nobilitované osoby a jejich osudy

V předchozích kapitolách jsem nastínila podobu nobilitační listiny a jak vypadal nobilitační proces. V této části práce se pokusím nalézt odpovědi na již výše položené otázky: jací lidé však byli listinami odměňováni a za jaké zásluhy bylo možné získat šlechtická privilegia? Vyvíjela se poté nějakým způsobem jejich kariéra? Pronikli oni nebo jejich rodina do vyšších kruhů? Nebo snad zůstalo u jedné listiny, jejíž privilegia vyšla naprázdno, protože nobilitovaný nedovedl svých výsad využít a nemohl dostát svým novým povinnostem? Jaké byly osudy nobilitovaných a jejich rodin?

Listiny skýtají obraz nobilitovaných jako lidí, kteří jsou bez jakýchkoli pochyb věrní a oddaní panovníkovi. Veškeré činy těchto osob jsou motivovány touhou být nápomocen panovníkovi v jeho nelehkém poslání – ochránit právo a staré pořádky. Za to je panovník zahrne svou přízní, která se projeví vyzdvižením na vyšší příčku společenské hierarchie.

Na následujících stránkách se tak budu věnovat konkrétním zásluhám nových šlechticů, u kterých byla oceňována zejména píle, se kterou se věnovali výkonu svého povolání či vykonávání uděleného úřadu. Bez povšimnutí nezůstalo také dosažené vzdělání jednotlivých žadatelů. Obzvláště vyzdvižováno pak bylo zachování loajality nebo neobvyklé činy, kterými dané osoby prokázaly oddanost panovníkovi. Pokusím se také ukázat, zda byli tito noví šlechtici schopni pokračovat v slibně započaté kariéře. Do závěru kapitoly jsem poté zařadila osudy jednotlivých nobilitovaných osob.

4.1. Profese a úřady

Velmi častým v listině uvedeným důvodem k udělení šlechtických privilegií byly činnosti, kterými se žadatelé zabývali. V této části se budu věnovat profesím, úřadům a jiným činnostem, kterými se noví šlechtici zabývali před udělením titulu. Jejich prvotní přehled nám poskytuje tabulka č. 2, kde jsou rozděleny do osmi kategorií (státní správa, armáda, městská správa, šlechtická služba/patrimoniální správa, církevní správa, vzdělanci, kupci a – bohužel početná skupina nezjištěno). Aby bylo možné pochopit, na jakých pozicích se tito lidé nacházeli, rozhodla jsem se zařadit do této kapitoly podle výše

zmíněných kategorií také krátká pojednání, která stručně nastíní strukturu správních celků, ve kterých lidé ve sledovaném souboru působili.

4.1.1. Státní správa

Nejdůležitějším úřadem českého státu v této době byla Česká dvorská kancelář. Nejvyšší kancléř byl v pobělohorském období jmenován panovníkem na pět let.¹⁶⁵ Do pléna kanceláře patřili také kancléř, místokancléř a osm radů.¹⁶⁶ Pro zajištění rozsáhlé agendy¹⁶⁷ bylo v kanceláři také několik sekretářů a množství kancelářských úředníků.

V činnosti pokračoval také apelační soud,¹⁶⁸ který sloužil jako odvolací instance ode všech soudů všech zemí Koruny české. Členy soudu jmenoval král – byli jimi prezident a třináct radů, přičemž dva z radů byli páni, tři měli být rytíři, dalšími byli čtyři pražští měšťané a čtyři doktoři práva.¹⁶⁹

Kromě kancléře byli nejvyššími úředníky v království českém nejvyšší purkrabí, jenž zastával jedno z předních míst mezi královskými zemskými úředníky a byl předsedou zemského sněmu a zemského soudu. Nejvyšší zemský hofmistr zároveň předsedal komornímu soudu. Dalšími nejvyššími úředníky byli nejvyšší zemský maršálek, nejvyšší zemský komorník, nejvyšší zemský sudí – ten předsedal manskému soudu, prezident rady nad apelacemi, prezident české komory, nejvyšší zemský písař, zemský podkomoří a purkrabí Hradeckého kraje.¹⁷⁰ Správu Moravy zastával zemský hejtman, nejvyšší komorník, nejvyšší sudí, podkomoří, hofrychtěř a písař, správu Slezska měl na starosti

¹⁶⁵ V době před vydáním Obnoveného zřízení zemského, které kodifikovalo praxi jmenování kancléře panovníkem, byl kancléř volen českými stavy. Dvorská kancelář byla nejvyšším správním a soudním orgánem. Lhůta pět let byla platná i pro ostatní královské úředníky. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989, s. 145, 147.

¹⁶⁶ Dva z radů byli panského stavu, šest dalších ze stavu rytířského, nebo učenců. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 147.

¹⁶⁷ Ta byla rozdělena na politickou a soudní agendu, pro které byly zřízeny dva senáty: taktéž politický a soudní. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 147.

¹⁶⁸ Založen byl 20. 1. 1548, měl kontrolovat právní život ve městě a měl rozhodovat o civilních i trestních záležitostech měšťanstva. Vyšších stavů se dotýkal, pouze pokud se jednalo o jejich šosovní majetek. K. ADAMOVIČ, *Apelační soud v českém království v letech 1548-1651*, in: Pocta Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám, Praha 1975, s. 101-102.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 105.

¹⁷⁰ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 148.

zemský hejtman.¹⁷¹ Po roce 1625 začali také pravidelně úřadovat místodržící.¹⁷² Místodržitelská kancelář se však touto dobou teprve vyvíjí v personálně samostatnou instituci, která zahrnuje úředníky jako registrátory, expeditory, protokolisty, kancelisty (písaře), akcesisty a po polovině 17. století se k nim přidávají také taxátoři.¹⁷³

O finanční záležitosti panovníka pečovala česká komora, jejím vedoucím byl prezident, který byl navrhován českou dvorskou kanceláří, později dvorskou komorou. Berní agendu pak spravovali zemští berníci.¹⁷⁴ Na Moravě tuto funkci zastával rentmistrovský úřad. Výběr daní pak zajišťovali zemští výběřčí.¹⁷⁵ Ve Slezsku byla tato povinnost zastána generálním berním úřadem ve Vratislavi.¹⁷⁶ Nad fiskálními úřady dohlíželi královští a komorní prokurátoři, kteří se zodpovídali pouze panovníkovi. Prokurátory dalšími povinnostmi bylo stíhání veřejných zločinů, obhajoba zájmů království a katolické církve, mj. také prováděl dozor nad královskými rychtáři.¹⁷⁷

Stavovský zemský aparát ztělesňoval zemský sněm, jehož moc byla omezena pouze na věci, které se netýkaly panovníkových záležitostí, jeho jednání se víceméně omezovala na jednání o berních. V pobělohorském období klesá i význam zemských soudů, neboť nejvyšším soudcem se stává panovník.¹⁷⁸ Menší zemský soud pak byl spojen se zemskými deskami, jejichž provoz zůstává zachován. Nejvyšší funkci v úřadě desek zemských jako zástupce fiskálních zájmů zastával nejvyšší komorník, jenž ručil za správný průběh exekucí a majetkových odhadů, zastoupit jej v těchto záležitostech mohl místokomorník.¹⁷⁹ Místokomorník také pečoval o finanční záležitosti a majetkové

¹⁷¹ Tamtéž, s. 148.

¹⁷² Předtím byl jediným královským místodržitelem Karel z Lichtenštejna, nejprve byl r. 1620 jmenován jako plnomocný komisař za bavorského vévodu Maxmiliána, až 1622 jako královský místodržitel, šlo ale spíše o pozici vládce, který byl odpovědný pouze císaři, proto se jeho tituly měnily, objevuje se i gubernátor, srov. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 149. Na Moravě měl podobné postavení olomoucký biskup kardinál František Ditrichštejn, ve Slezsku pak takový post zastával vratislavský biskup, v roce 1630 byl úřad zemského hejtmana přeměněn na vrchní úřad, více: J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 151-152.

¹⁷³ Tamtéž, s. 150.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 153.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 152.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 152.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 154.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 156.

¹⁷⁹ P. BURDOVÁ, *Úřad desek zemských*, SAP 36, s. 326.

odhady, dále mu příslušelo jmenovat a instalovat starostu komorníčího,¹⁸⁰ komorníky¹⁸¹ a měřiče.¹⁸²

Většímu zemskému soudu předsedal nejvyšší sudí, který také ručil za judiciální agendu úřadu desek zemských a v nejasných případech měl poradní hlas u menšího zemského soudu,¹⁸³ kterému však předsedal místosudí. Místosudí také ručil za regulérnost průběhu jednání před soudem i u úřadu, sčítal hlasy poroty a vynášel rozsudky, dále předsedal poradám úřadu deskového a revidoval s místopísařem všechny intabulace.¹⁸⁴ Důležitou úlohu měli také písaři. Nejvyšší písař zapisoval soudní jednání do desek zemských, zodpovídal za chod úřadu a intabulační agendu, držel též klíče od úřadu a od depozitáře desek zemských.¹⁸⁵ Také jmenoval do funkce místopísaře, který zapisoval do knih větších desek zemských, podepisoval výpisy a opisy z desek, též se aktivně účastnil zasedání většího zemského soudu. Dále ručil za veškerou písemnou agendu úřadu. Jemu byli podřízeni všichni registrátoři,¹⁸⁶ ingrosátoři,¹⁸⁷ depozitoři,¹⁸⁸ taxátoři,¹⁸⁹ sluha a také menší písař.¹⁹⁰ Menší písař byl písařem desek menších, zapisoval dluhy, zastupoval místopísaře v úřadě a při zasedání zemského soudu i sněmu¹⁹¹ zapisoval

¹⁸⁰ Starosta komorníčí řídil práci komorníků a organizoval ceremoniál při zasedání soudu zemského, byl také mluvčím komorníků. Musel být denně přítomen v úřadě, též zaznamenával žaloby a vedl registra pro půhonnou a exekuční agendu, P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 340-341.

¹⁸¹ Komorníci vykonávali pomocné práce a doručovali zprávy, P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 358.

¹⁸² P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 328.

¹⁸³ Tamtéž, s. 327.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 330.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 327.

¹⁸⁶ Registrátorským úřadem mnozí začínali úřednickou kariéru. Jejich práce spočívala v opisování textů, vyhledávání žádaných vkladů, také vedli rejstříky ke vkladům, dále např. opisovali do kvaternů dekry, sentence, atp., P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 350-351. Představeným registrátorů byl starší registrátor, který vyřizoval jejich žádosti, spory a přiděloval jim práci, vykonával také složitější expediční agendu. P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 357.

¹⁸⁷ Ingrosátor zapisoval do větších desek zemských, intabuloval přidělené smlouvy, opisoval expedice, korespondence se soudem a se stranami. P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 345. Ingrosátor menší zapisoval do desek památných menší dluhy. P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 349.

¹⁸⁸ Depozitor měl na starosti peněžní a listovní depozice – kauce, nadace, výplaty zástav, splátky úroků nebo dluhů, peníze vybrané za soudní a intabulační poplatky. P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 349.

¹⁸⁹ Taxátor vybíral poplatky za jednotlivé úkony a intabulace, vyplácel odměny písařům a úředníkům. P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 349.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 332-333.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 337, jeho zástupcem byl ingrosátor menších desek.

soudní protokol, předčítal přísahu stranám. Vedl také protokol rady úřadu desek zemských, psal největší část všech expedic. Jeho jménem ale nevycházely žádné listy, vedl radní i expediční protokol, knihy kopiářů, manuály místodržitelských dekretů a přípisů od zemského soudu, s místokomorníkem chodil zapisovat k nemocným testament, ověřoval zda se opravdu nemohl dostavit k soudnímu líčení.¹⁹² Pro fungování menšího i většího soudu byl také důležitý úřad deklamátora, který pro oba tyto soudy připravoval potřebné spisy a po dokončení zasedání prioroval procesní akta.¹⁹³ Nejnižší funkci zastával úředník podkomořího, který hájil zájmy královských měst.¹⁹⁴ Podobnou práci měl také úředník královny české, který se staral o zájmy věnných měst.¹⁹⁵

Královští úředníci byli nejpočetnější skupinou žadatelů o šlechtická privilegia. Takřka třetina z nich pečovala o panovnickovy finanční záležitosti. Jednalo se o úřady při české komoře,¹⁹⁶ nebo o výběrčí a registrátory cel a daní,¹⁹⁷ objevují se mezi nimi i pomocní písaři. Další skupina úředníků dohlížela na chod královských měst většinou na pozici rychtáře.¹⁹⁸ U dalších je zmíněna služba na panstvích patřících panovníkovi – ledečském,¹⁹⁹ křivoklátském²⁰⁰ a pardubickém.²⁰¹ Někteří z nových šlechticů působili

¹⁹²Tamtéž, s. 337-339.

¹⁹³ Deklamátora mohl také zastupovat menší ingrosátor, nebo starší registrátor. Později se z tohoto úřadu vydělila funkce německého deklamátora. P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 342-344.

¹⁹⁴ P. BURDOVÁ, *Úřad*, s. 336.

¹⁹⁵Tamtéž, s. 335.

¹⁹⁶ Joannes Diettrich (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 425); Adam Fridrich Frydycz, (Tamtéž, kart. 431); Johann Reichbrodt, (Tamtéž, kart. 479); Thobias Schuster (Tamtéž, kart. 497); Linhart Švarcpart (Tamtéž, kart. 498); Jeremias Wolgemuth (Tamtéž, kart. 512).

¹⁹⁷ Tobiáš Archezius (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 411); Stenzel Degenhart (Tamtéž, kart. 424); Ezechiel Ignatius Korner (Tamtéž, kart. 451); Gottfried Rickhardt, (Tamtéž, kart. 481); Victorin Sigmund Schwandel (Tamtéž, kart. 498); Theodosius Včelín (Tamtéž, kart. 418); Andreas Erle (Tamtéž, kart. 427).

¹⁹⁸ Václav Bílek (Tamtéž, kart. 415); Magnus Brandel (Tamtéž, kart. 418); Solomon Freudenverger (Tamtéž, kart. 430); Hans Höffer (Tamtéž, kart. 442); Jakub Hubáček (Tamtéž, kart. 444); Šimon Oulík (Tamtéž, kart. 470); Johann Schkalko (Tamtéž, kart. 494); Baltasar Wüllerstorfer (Tamtéž, kart. 512).

¹⁹⁹ Florian Třebechovský (Tamtéž; kart. 502).

²⁰⁰ Jan Rudolf Dobříšský (Tamtéž, kart. 425).

²⁰¹ Václav Byšta (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 420); Jan Rudolf Dobříšský (Tamtéž, kart. 425); Václav Khyrbik (Tamtéž, kart. 448); Daniel Rabštejnský, (Tamtéž, kart. 478); Václav Zabdovský (Tamtéž, kart. 512).

také při České dvorské kanceláři²⁰² a při deskách zemských,²⁰³ kde zastávali funkce registrátorů, expeditorů a ingrosátorů, popř. assesorů, z čehož je patrné, že mnozí tito úředníci byli teprve na začátku své kariéry.

4.1.2. Armáda

Třemi nejdůležitějšími bojovými složkami byly v armádě 17. století pěchota, jezdecko a dělostřelectvo. Většina evropských armád byla složena ze žoldnéřů, nájemných vojáků.²⁰⁴ Nejmenší vojenskou jednotkou byl praporec – battalion. Z deseti praporců pak byl složen pluk, z více pluků pak tzv. Bataglia.²⁰⁵ Nejvyššími veliteli vojsk byli generálské hodnosti. Za třicetileté války se poprvé objevuje hodnost generalissima, hned za ním následovala hodnost generálporučíka. Polní maršál byl nejvyšším velitelem pěchoty, na stejné úrovni pak byl generál jezdeckva.²⁰⁶

Jak již bylo výše řečeno, jednou z velmi vážených součástí armády bylo jezdeckto, neboť vojáci na koni se mohli velmi rychle přemísťovat a zajišťovali tak rychlé a dynamické útoky. Také výcvik nejen vojáků, ale i koní byl velmi náročný.²⁰⁷ Během třicetileté války existovaly dva typy jezdců – kyrysníci²⁰⁸ a arkebuzíři,²⁰⁹ někdy bývají k jízdě přiřazováni také dragouni.²¹⁰

²⁰² Viktorin Ferdinand Domažlický (Tamtéž, kart. 426); Bernard Frantz Froschauer (Tamtéž, kart. 431); Mikuláš Frypa (Tamtéž, kart. 431), Peter Geberth (Tamtéž, kart. 432); Mikuláš Hájek (Tamtéž, kart. 437); Jan Hegner, (Tamtéž, kart. 440); Jaroslav Král (Tamtéž, kart. 452); Jan Samuel Proskovský (Tamtéž, kart. 476).

²⁰³ Mattheus Nappor (Tamtéž, kart. 466); Jan Podybník (Tamtéž, kart. 475); Ludvík Širmar Teleczký, (Tamtéž, kart. 493).

²⁰⁴ Bojová sezóna těchto žoldnéřů a vojáků obvykle trvala od jara do podzimu, kdy bývaly pluky rozpuštěny, aby nemusel být vojákům vyplácen žold. Některé pluky však přesto zůstávaly ve službě i přes zimu a sice proto, aby mohly zajistit obranu pevností – v Habsburské monarchii šlo především o ochranu hranic s Turky. E. WAGNER, *Třicetiletá válka 1618-1648. Výzbroj, výstroj, válečné umění*, Praha 2005, s. 18.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 18.

²⁰⁶ Další z generálů byli polní zbrojmistr a generál – strážmistr. Více P. KLUČINA, *Třicetiletá válka*, Praha – Litomyšl 2004, s. 45.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 36.

²⁰⁸ Výcvik kyrysníků byl nejnáročnější, byli oděni do poloviční plátové zbroje a v boji využívali palaše a dvě pistole. Tito vojáci měli také nejvyšší nároky na koně, kteří museli být nejen rychlí, ale také odolní

Nejmenší jednotkou jezdeckva byl praporec, ze kterého byl poté složen pluk. Speciální taktickou jednotkou pak byla eskadrona.²¹¹

Nejvyšším velitelem jezdeckého pluku byl Oberst – plukovník. Zastoupit jej mohl Oberstleutenant. Dalším členem velitelského štábu byl nejvyšší strážmistr, ubytovatel, auditor, kaplan, vozmistr a proviantmistr. Štáb jezdecké kompanie pak zahrnoval velitele – rytmistra, jeho zástupce – leutenanta, strážmistra, korneta,²¹² ubytovatele, písaře, felčara, jednoho či dva trumpetisty²¹³ a několik poddůstojníků.²¹⁴

Další zásadní složkou armády byla vždy pěchota. Nejčastějšími příslušníky pěchoty byli v 17. století mušketýři a pikovýři. Seskupení pěchotních útvarů však nebylo ještě jednotné – vojska byla sešikována v praporcích, brigádách či plucích. Nejvyšším velitelem pěšáků byl opět plukovník, dalšími v řadě velících důstojníků byli podplukovník a nejvyšší strážmistr. Dále nechyběli ani kaplan a ubytovatel. Na vnitřní disciplínu uvnitř útvaru dohlížel Regimentschultheiss. Profous měl na starosti uvěznění potrestaných vojáků, ale také dohled nad kvalitou zboží dodaného pro jednotku. Dalšími velícími důstojníky byli kapitán, poručík, praporčík, rotmistr a kaprál.²¹⁵

První třetina 17. století objevila také význam dělostřelectva, které pomáhalo prolomit polní opevnění či jinak nedobytné pevnosti.²¹⁶ Nad chodem dělostřeleckých

vůči hluku, neboť kyrsníci obvykle střelili pistolemi koni nad hlavou. Jízdu také doplňovali lehčí jezdcí – např. Chorvati. Více P. KLUČINA, *Třicetiletá válka*, s. 36, 88, 98.

²⁰⁹ Arkebuzíři měli ze zbroje pouze helmu a přední plát a bojovali pouze krátkou puškou zavěšenou na bandalíru – arkebuzou. Srov. E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 36.

²¹⁰ Dragouni tvořili menší pěší jednotky, které koně využívaly pouze k rychlejšímu přesunu na bojiště, kde z koně sesedli. Postupem času však získávali všestranný výcvik, aby zvládli nejen boj pěšmo, ale v případě potřeby i koňmo. Z tohoto důvodu byla i jejich mušketa lehčí než u jiných pěšáků. Dragouni ji museli zvládnout ovládat nejen na zemi, ale i na koni. E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 36.

²¹¹ Eskadrona byla složena z části praporce, několika menších kompanií. E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 36.

²¹² Kornet měl na starosti praporec jednotky, E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 36.

²¹³ Nemuselo jít pouze o trumpetisty, ale také bubeníky či pištce. Hudebníci měli během pochodu udávat rytmus chůze, v bitvě pak předávali pomocí určených signálů rozkazy vedoucích důstojníků. Více: P. KLUČINA, *Třicetiletá válka*, Praha – Litomyšl 2004, s. 49-50.

²¹⁴ E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 36.

²¹⁵ Tamtéž, s. 36.

²¹⁶ Tamtéž, s. 146.

baterií dohlížel nejprve Stückmeister, poté Büchsenmeister a naposled to byl Feuerwerker.²¹⁷

Pro armádu bylo také důležitou složkou vozatajstvo, které zajišťovalo převoz proviantu, zbraní a munice. Nad vozy měl dohled Zeugmeister,²¹⁸ který měl také plánovat trasy převozu materiálu tak, aby vozy spolehlivě dojely na místo určení.²¹⁹

Z žadatelů o privilegia se v armádě pohybovalo 39 osob, tedy zhruba jedna pěti-
na z celého sledovaného souboru. Nelze ale říci, že všichni budovali ve vojenském sek-
toru kariéru, neboť víme, že se posléze věnovali jiné profesi, nebo se do armády dostali
pouze díky sledu dobových událostí. Takovými lidmi jsou např. Andreas Erle, Gottfried
Rickhardt nebo Salomon Steuerer,²²⁰ přičemž Erle a Steuerer v armádě zastávali provi-
antmistrovský post. U mnoha dalších, ač je vojenská služba jejich jediným vyznamená-
ním, nebylo možné zjistit v jaké hodnosti v armádě sloužili.²²¹ Vzhledem k tomu,
že téměř u poloviny těchto lidí byla zmíněna jejich vojenská hodnost, dá se předpoklá-
dat, že ti, u kterých tato skutečnost uvedena není, byli řadovými vojáky. Již jsem výše
zmínila hodnost proviantmistra, mezi nobilitovanými nacházíme také praporečníky.²²²
Téměř třetina osob však, jak se zdá se snažila v armádě vybudovat kariéru, poněvadž
v průběhu své služby dosáhli velitelských hodností, z nichž nejvyšší byla hodnost kapi-
tánská.²²³

²¹⁷ E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 149. Velitelé obvykle pocházely z dílen, které zbraně vyráběli, proto-
že nejlépe rozuměli vlastnostem zbraní a uvědomovali si jejich možnosti. P. KLUČINA, *Třicetiletá válka*,
s. 115.

²¹⁸ Pokud šlo o kolonu nad 200 vozů, přebral velení „Geschirrmeister“, E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s.
186.

²¹⁹ E. WAGNER, *Třicetiletá válka*, s. 186. K vozatajstvu patřili také kováři, koláři, tesaři a nádeníci – ti
byli nápomocni hlavně při nakládání a vykládání vojenského materiálu.

²²⁰ Erle poté vykonával úřad výběrčího daní (Andreas Erle NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1,
kart. 427). Rickhard byl později celním úředníkem, (Gottfried Rickhard, Tamtéž, kart. 481). Salomon
Steuerer byl jinak konšelem v Jihlavě, (Salomon Steuerer, Tamtéž, kart. 489).

²²¹ Andreas Göhell (Tamtéž, kart. 434); Frydrych Jetřich Hoffman (Tamtéž, kart. 442); Joannis Nitsch
(Tamtéž, kart. 468); Gottfried Rickhard (Tamtéž, kart. 481).

²²² Johann von Ruscia (Tamtéž, kart. 483; Tamtéž, inv. č. 156); Ernst Haß (Tamtéž, kart. 436).

²²³ Anton Binago byl kapitánem jezdeckého oddílu (Anton Binago, NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV
D 1, kart. 415). Iua Blanchardt dosáhl hodnosti hejtmana (Iua Blanchardt, Tamtéž, kart. 416, i.č. 177).
Samuel Klimkovský byl tak jako Blanchardt hejtmanem (Samuel Klimkovský, Tamtéž, kart. 449). Georg
Köhler byl rotmistrem (Georg Köhler, Tamtéž, kart. 450). Paul de Montbrun byl rytmistrem (Paul de
Montbrun, Tamtéž, kart. 465). Valentin Fridrichs byl velitelem jízdy v Lobkovickém regimentu (Valentin

4.1.3. Městská správa

Královská i poddanská města byla v 17. století pod dohledem rychtáře, kterému náležel soudní, správní a policejní dohled.²²⁴ Veřejný a politický dohled vykonával hejtman.²²⁵ Rychtář zavázán přísahou pouze panovníkovi, zasedal pravidelně v městské radě, sledoval její jednání a králi o něm referoval, měl také zamezit všemu, co by směřovalo proti zájmům panovníka, sledovat a trestat všechny projevy nespokojenosti namířené proti králi. Rychtář se také pravidelně účastnil radních soudů. Mimo ně měl samostatně dohlížet na trestání „zlých lidí“.²²⁶ V rychtářově pravomoci byla také „zvláštní místní práva“, která se směla scházet pouze se svolením rychtáře a za jeho účasti. Dále rychtář dozíral na cechy, které se směly scházet též jen s jeho souhlasem, a na správu zádušního jmění kostelů a oltářů. Činnost městské rady²²⁷ tak byla v této době velmi omezena, samosprávně tak byl vykonáván dohled pouze nad hospodářskými záležitostmi a správou vlastního jmění města.²²⁸

Ve městech nacházíme hlavně usedlé měšťany zasedající jako konšelé a spoluradní v městských radách, popřípadě jsou také písaři. Právě v radách měšťanů je nejméně početná skupina kupců. Není však výjimkou, že se měšťané věnují i jiným činnostem kromě správy vlastního města. Vedle toho obvykle zastávají také královské úřady, nebo v minulosti působili v armádě.²²⁹

Fridrichs, Tamtéž, kart. 430). David von Groschopf byl nejprve hejtmanem, posléze kapitánem (David von Groschopf, Tamtéž, kart. 435). Barthlum Hartmann sloužil jako kapitán ve vojsku Albrechta z Valdštejna (Barthlum Hartmann, kart. 438). Martin Kienast velel jako rytmistr pod Jindřichem Václavem z Minstrberka (Martin Kienast, Tamtéž, kart. 448). Adam Ponlehner velel coby podplukovník mušketýrům (Adam Ponlehner, Tamtéž, kart. 475). Conrad Schluiter byl polním hejtmanem ve vojsku vévody Frýdlantského (Conrad Schluiter, Tamtéž, kart. 494).

²²⁴ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 252.

²²⁵ Hejtman byl vždy šlechtic, v královských venkovských městech zastávala tyto úřady obvykle jedna osoba, viz. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 251, 252.

²²⁶ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 252.

²²⁷ Po roce 1620 měla rada 12 členů v čele s purkmistrem a měnila se vždy po měsíci. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 253.

²²⁸ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 254.

²²⁹ Ambrosius Bartschwitz (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 411); Anton Binago (kart. 415); Georg Dluhosch (Tamtéž, kart. 425); Andreas Erle (Tamtéž, kart. 427); Joachim Freund (Tamtéž, kart. 430); Andreas Göhell (Tamtéž, kart. 434); David Groschopf (Tamtéž, kart. 435); Barthlum Hartmann (Tamtéž, kart. 438); Frydrych Jetřich Hoffman (Tamtéž, kart. 442); Georg Köhler (Tamtéž,

4.1.4. Šlechtická služba – patrimoniální správa

Správu jednotlivých panství ve šlechtických dominiích zajišťovali hejtmani, kteří měli vrchní dozor nad vrchnostenskou kanceláří a jejím úřadováním. Prostřednictvím této kanceláře dohlížel na celé hospodářství a na poddané a vykonával tak soudní, policejní a správní úkoly, neboť hejtman plně odpovídal za hospodářský provoz a za veřejné věci poddaných.²³⁰ Pokud byla panství rozsáhlejší, byl vybrán jeden hejtman (regent, vrchní hejtman), který byl všem ostatním nadřízený a působil tak jako vrchní dozor nad veškerým úřednictvem na panství a jako prostředník v kontaktu s majitelem dominia. Byla vytvořena centrální buchhalterie jako účetní a finančně revizní úřad.²³¹

Pro usnadnění výkonu správy měl hejtman k dispozici další úředníky. Hejtman-ský písař zhotovoval čistopisy písemností a zastupoval hejtmana v méně důležitých záležitostech, pečoval i o registraturu panské kanceláře. Důchodní písař vedl účetnictví vlastního velkostatku a jeho úseků i účetnictví vybraných poddanských dávek a platů. Sbíhaly se u něj veškeré finanční zdroje panství. Měl na starosti hlavní pokladnu, rozhodoval fakticky o výdajích na provoz velkostatku. Majiteli odpovídal za hotové finanční výtěžky hospodaření. V 17. století se na velkých panstvích od funkce důchodního písaře oddělil kontribuční písař, který měl na starosti vybírání berní a s tím spojenou účetní agendu a sirotčí písař vedoucí účty sirotčích peněz.²³²

Dalším úředníkem na panství býval také purkrabí, jemuž náležela správa nemovitého majetku, zámků a dvorů. Tedy odpovědnost za hospodářství v hmotném smyslu, za rostlinnou a živočišnou výrobu. Dohlížel na práci nižších úředníků: obilního (obročního) písaře, který dohlížel na sklizeň, uskladnění a prodej obilí, sládku, jenž spravoval

kart. 450); Salomon Steuerer (Tamtéž, kart. 489); Gerhard Wachtendunk (Tamtéž, kart. 507); Daniel, Matyáš a Václav Koutkové (Tamtéž, kart. 464); Paul de Montbrun (Tamtéž, kart. 465); Hans Naswiczky (Tamtéž, kart. 466); Andreas Stockinger (Tamtéž, kart. 489); Valentin Fridrichs (Tamtéž, kart. 430); Martin Kienast (Tamtéž, kart. 448); Jacob Longin (Tamtéž, kart. 459); Augustin Makovec (Tamtéž, kart. 461); Matthias a Paul Rosenhammerovi (Tamtéž, inv. č. 173); Johann Ruscia, (Tamtéž, kart. 483); Conrad Schluiter, (Tamtéž, kart. 494); Melchior Wahl (Tamtéž, kart. 507); Johann Adolph Wolffstirn (Tamtéž, kart. 512); Johann Bartholomeus Schelhart (Tamtéž, kart. 493); Johann Wangler (Tamtéž, kart. 508).

²³⁰ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 271.

²³¹ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 271.

²³² Tamtéž, s. 270.

pivovarnictví, porybného, který dohlížel na rybníkářství,²³³ a lesního pojezdného vykonávajícího dohled nad lesním hospodářstvím.²³⁴

Samospráva spočívala v rukou rychtáře.²³⁵ Jeho povinností bylo vybírání berní a platů pro panovníka. Spolu s obecní radou přísežných soudil drobné pře, byly před nimi sepisovány kšafty a drobné majetkové záležitosti. Rychtář také dozíral na výroční soudy a shromáždění celé obce.²³⁶

Nobilitovaní ve službách vyšší šlechty se zabývali zejména správou jejich panství jako hejtmani,²³⁷ či nižší úředníci.²³⁸ Pokud však byli dvorskými služebníky, není jejich post bohužel nijak specifikován.²³⁹

4.1.5. Církevní správa

V 17. století již v Čechách nabývá vrchu opět katolická církev, po roce 1621 byla zrušena utrakvistická konzistoř a tím také byla zapovězena výsada kalicha.²⁴⁰ Řízení vnějších církevních záležitostí převzal stát. S výjimkou dogmatických záležitostí tak správu církve převzal panovník, který měl právo jmenovat biskupy a veškerá nařízení biskupů měla být předem projednána s místodržitelstvím.²⁴¹ Nejvyšším správním celkem církve bylo arcibiskupství, potažmo biskupství.²⁴² Podřízeným arcibiskupa nebo biskupa byl

²³³ Tamtéž, s. 270.

²³⁴ Tamtéž, s. 271.

²³⁵ Tamtéž, s. 268.

²³⁶ Tamtéž, s. 273.

²³⁷ Jan Pachta (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 470); Andreas Segregory (Tamtéž, kart. 475); Florian Třebechovský (Tamtéž, kart. 502).

²³⁸ Martin Froschauer (Tamtéž, kart. 431); Jiří Lomnický (Tamtéž, kart. 459).

²³⁹ Jan Humpolecký (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444); Georg Köhler (Tamtéž, kart. 450); Lambert Schrandt (Tamtéž, kart. 496).

²⁴⁰ J. KADLEC, *Přehled českých církevních dějin II*, Praha 1991, s. 74.

²⁴¹ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, Praha 1989, s. 224-225.

²⁴² V této době však ve své podstatě existovalo pouze arcibiskupství pražské a biskupství olomoucké. Ve třicátých letech 17. století se začalo jednat o zřízení nových biskupství v Hradci Králové, Litoměřicích, Plzni a Českých Budějovicích. Jednání proběhla úspěšně pouze v prvních dvou městech. V Hradci Králové byla diecéze založena roku 1664, v Litoměřicích pak roku 1655. Více: M. BUBEN, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha 2000, s. 401-407 a J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 225.

oficiál, odborně vzdělaný právník, který měl soudní pravomoc v oblasti církevního práva.²⁴³ Biskupům také byly podřízeny kapituly, jejichž nejvyšším představitelem býval probošt.²⁴⁴ Z potřeby propojení biskupova centra a nejnižších církevních jednotek vznikly děkanáty. Děkan byl volen z řad farářů, aby zastupoval jejich zájmy a zároveň měl dohlížet na dodržování kázně uvnitř kléru.²⁴⁵ Ve dvacátých letech 17. století však byly pro účinnější správu a snazší obnovení nižších složek vytvořeny vikariáty a staré děkanáty zanikly. Vikář měl ale obdobnou funkci jako děkan. Byl zástupcem biskupa v území a měl vykonávat jeho instrukce a dohlížet na kněžstvo. Jménem biskupa také kněží svolával dvakrát ročně k synodám na kterých referovali o své činnosti.²⁴⁶ Samostatnou složku církevní správy byla správa klášterů. Struktura správy jednotlivých řádů však závisela na podobě jejich řehole.²⁴⁷ Ze starých řádů byli v Čechách činní benediktini, premonstráti, cisterciáci a křižovníci s červenou hvězdou.²⁴⁸ Nejvýraznějším řádem však byli jezuité, kteří se velkou měrou podíleli na rekatolizaci, jezuitské koleje pak byly důležitým centrem vzdělání nejen laiků, důležitá byla úloha jezuitů ve výchově nových kněží.²⁴⁹ Do Čech také přicházely řády nové, mezi nimi byli mj. piaristé, kteří byli jako školský řád zaměřeni na vzdělávání.²⁵⁰

Církevní správa je jedním z nejméně početných odvětví, ve kterém se nobilitovaní nacházeli. Pět z těchto uchazečů bylo přímo církevními hodnostáři – Daniel Michal Četvinger byl kanovníkem při hlavním kostele na pražském Hradě.²⁵¹ Kanovníkem byl také Andreas Kokr.²⁵² Jiří Bílek zastával post staroboleslavského děkana.²⁵³ Gregorius Kattmann byl děkanem budyšínským.²⁵⁴ Georg Bernard

²⁴³ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 213.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 209.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 211.

²⁴⁶ Synody později nahradily synodální listy, jakési výroční zprávy, J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 225.

²⁴⁷ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 217.

²⁴⁸ J. KADLEC, *Přehled českých církevních dějin II*, s. 36-37.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 35.

²⁵⁰ Dalšími řády byli např. milosrdní bratři, barnabité, voršilky, johanité a němečtí rytíři. J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 226.

²⁵¹ Daniel Michal Četvinger, kanovník (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 421).

²⁵² Andreas Kokr (Tamtéž, kart. 450).

²⁵³ Jiří Bílek (Tamtéž, kart. 415).

²⁵⁴ Gregorius Kattman (Tamtéž, kart. 447).

Göhell pak byl premonstrátským řeholníkem.²⁵⁵ Všichni byli nobilitováni spolu se svými příbuznými, nebo byl v listině uveden dědic privilegií. Jistě není bez zajímavosti, že většinou, přestože jde o nobilitaci více osob, v jedné listině, jsou tito církevní hodnostáři uváděni na prvním místě. Bohužel však z konceptů nelze vyčíst, zda byli právě oni žadateli – snad s výjimkou Daniela Michaela Hastelia Četvingera, či byli nobilitováni jen proto, že o nobilitaci žádali jejich příbuzní, což – pokud byl tento údaj zmíněn, bývali bratři. Proč vlastně takoví lidé potřebují šlechtický titul? Jejich status je přeci dán církevní hierarchií a není třeba jej stvrzovat světskými znaky. Jde tady snad o rodinnou solidaritu? Je takovým důvodem podpora rodinných příslušníků, kteří o titul žádají, neboť jeho postavení je jasné a může tak přidat na váze příbuzného argumentace k udělení šlechtictví?

Církevní prostředí zřejmě dodávalo vážnosti i obyčejným úředníkům, jakými byli Valentin Schlindtl, Johann Mainhard, kteří byli sekretáři, či Milíčovský z Braunberku, jehož posláním byla správa církevních statků.²⁵⁶

4.1.6. Vzdělanci

Velmi ceněno bylo u žadatelů o šlechtictví vzdělání, ať dotyčný teprve studia absolvoval, nebo jej dovedl k rozvoji své kariéry. Mezi novými šlechtici se objevuje student teologie, který je nobilitován spolu s jinými žadateli, z nichž jeden je dokonce vážený církevní hodnostář. Bohužel ale není možné zjistit, na jaké univerzitě dotyčný studoval.²⁵⁷ Naopak o Jakobovi Thodosiovi Včelínovi je známo, že studoval na pražské univerzitě, kde dosáhl magisterského titulu a dokonce se stal i rektorem.²⁵⁸

Další žadatelé pak již v době vydání listiny byli přinejmenším na počátku své kariéry. Matthias Apelles²⁵⁹ byl plodným básníkem a skladatelem, nicméně jeho působení na dvoře Jindřicha Václava Münsterberského sestávalo také z povinností vyplýva-

²⁵⁵ Georg Bernard Göhell (Tamtéž, kart. 434).

²⁵⁶ Valentin Schlindtl (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 494); Johann Mainhard, (Tamtéž, kart. 461); Jiří Milíčovský (Tamtéž, kart. 464).

²⁵⁷ Václav Wikroczil (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 415). K tomuto problému jsem prostudovala knihu *Dějiny univerzity Karlovy*, Praha 1995, ale žádný údaj o Wikroczilovi jsem nenašla.

²⁵⁸ Jakob Theodosius Včelín (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 416).

²⁵⁹ Matthias Apelles (Tamtéž, kart. 411).

jících z úřadu sekretáře. Jedním z mezníků jeho kariéry byl také pobyt na dvoře Ferdinanda II. Později Apelles opustil dvorské prostředí a odebral se do Vratislavi, kde při kostele sv. Bernarda vytvořil vlastní sbor.

Martin Opicz²⁶⁰ byl velmi čínorodým vzdělavcem, který studoval hned na třech univerzitách v Německu a poté působil jako archeolog a básník. Ačkoliv byl počtěn přízní Ferdinanda II., tři roky po udělení titulu přešel do švédských služeb a nakonec působil jako dvorní historiograf polského krále.²⁶¹ Lze však jen těžko říci, jaké pohnutky jej vedly k tomu, že nakonec zradil důvěru habsburského vladaře, zda šlo o politické důvody, či jen vidinu lepšího uplatnění.

Dalším vzdělavcem byl Caspar Georg Jeski,²⁶² který vystudoval medicínu a stal se váženým lékařem. Jak rozvíjel svou kariéru poté, co byl vyznamenán rytířským stavem, však není známo.

Jan Putz získal vzdělání cestami po Evropě, když v každé zemi navštívil nejen významné šlechtické paláce, ale také tamní univerzity.²⁶³ Po návratu domů ale Putz působil jako rentmistr a rada dvorské komory. Je také jediným vzdělavcem, kterému se podařilo vybudovat vzkvétající panství s centrem v Mimoni, kde ještě v polovině 80. let minulého století stál zámek, který dal Jan Putz zbudovat.

4.2. Věrnost

Nejpřesvědčivější devizou, která mohla přispět k udělení titulu byla věrnost zachovaná panovníkovi. Lze tak soudit proto, že i když nebyl uveden žádný konkrétní důvod, proč byl titul udělen, nechybí alespoň formule právě o věrnosti a poslušnosti, kterou žadatel panovníkovi zachovává.

Jistou formou věrnosti je bezpochyby i doba, kterou tito lidé strávili ve svých úřadech a povoláních. Nesmí ale překvapit, že ne vždy je uvedena, nebo není blíže specifikována. Snad pro potřebu lepšího zvuku tohoto argumentu bývá tento údaj zobecněn na formulace, které povšechně vyjadřují, že služba trvala mnoho let. Jedním

²⁶⁰ Martin Opicz (Tamtéž, kart. 469).

²⁶¹ *Ottův slovník naučný* XVII, s. 810.

²⁶² Caspar Georg Jeski (Tamtéž, kart. 446).

²⁶³ Jan Putz, NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 476. Putz cestoval např. po Španělsku, Francii a Belgii.

z nejkratších období, která jsou jmenována konkrétně, je pět let. Tak dlouho byl ingrosátorem při České dvorské kanceláři Jaroslav Král.²⁶⁴ Václav Byšta o dva roky déle sloužil na pardubickém panství.²⁶⁵ Další již přesahují deset let. Jiří Lomnický strávil více než dvanáct let ve službě Jáchyma Slavaty, jednoho z předních mužů českého království. Zcela nejdéle setrval ve službě Václav Zabrdovský, který věnoval správě pardubického panství 26 let – osm let jako hajný a dalších 18 let jako přední fišmistr. Všimneme - li si, že drtivá většina z nově nobilitovaných nějakým způsobem sloužila panovníkovi – ať už v královských úřadech, či v armádě, může být doba trvání úřadu argumentem, který má podpořit tvrzení o věrnosti, která je zachována přímo panovníkovi. Zdá se, že tito lidé bezděčně kopírovali vzor vyšší šlechty, která se snažila co nejtěsněji přimknout ke dvoru a panovníkovi.²⁶⁶ Původem nešlechtici samozřejmě neměli šanci proniknout na tak vysoká místa, nicméně si zřejmě byli vědomi toho, že nejjistější cesta, jak vystoupat na vyšší příčky společenské hierarchie, je získat takový úřad, ve kterém bude dotyčný spjat s panovníkem.

Naprosto nezvratným důkazem loajality vůči panovníkovi bylo také zachování věrnosti v pohnutých dobách stavovského povstání. U mnohých žadatelů je to často jediný důvod, proč uspěli v nobilitačním procesu. Tento fakt byl dost výmluvný sám o sobě a nevyžadoval dalšího ozřejmování. Někteří však nezůstali pasivní a jsou zaznamenány i jejich činy, kterými svou věrnost panovníkovi prokázali. Mnozí z nově nobilitovaných šlechticů totiž museli vytrpět různá příkoří. Mnohdy byli mučeni a vězněni – tak jako třeba Jan dráčovský, který, jak se v listině píše, byl „*do železných pout a přísného arřestu dán*“.²⁶⁷ V zajetí byl také mučen Daniel Michal Četvinger, který po propuštění odešel ze země.²⁶⁸ Dalším šlechticům byl povstalcí zničen, nebo zabaven majetek.²⁶⁹ Jiní zase svůj majetek dobrovolně poskytli panovníkovi, aby přispěli k co nejhladšímu průběhu tažení – jako např. Georg Köhler mladší, který, sám voják, znal potřeby armády, a proto neváhal poskytnout svůj dům v Lehnici pro kvartýrování vojá-

²⁶⁴ Jaroslav Král (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 452).

²⁶⁵ Václav Byšta (Tamtéž, kart. 420).

²⁶⁶ R. SMÍŠEK, *Služba a paměť. Dvorská kariéra barokních Ditrichštejnů jako nadgenerační ideál*. in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 157.

²⁶⁷ Jan Dráčovský, (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 426).

²⁶⁸ Daniel Michal Četvinger, (Tamtéž, kart. 421).

²⁶⁹ Lorenz Majdrle (Tamtéž, kart. 463); Jan Pachta (Tamtéž, kart. 470); Jan Uničovský (Tamtéž, kart. 503).

ků.²⁷⁰ Další byli nuceni odejít ze země. Jan Hegner odmítl složit přísahu Fridrichovi Falckému, proto uprchl do Pasova a posléze se přidal k císařskému vojsku.²⁷¹ Bojů proti povstalcům se zúčastnili mj. také Paul de Montbrun a Joannis Nitsch.²⁷² Jiní se pokusili přispět k navrácení rovnováhy tím, že zasedli v různých komisích a pomáhali při rekatolizaci.²⁷³

4.3. Kontinuita kariéry

Mnozí noví šlechtici se zřejmě pokoušeli dostát svým novým závazkům, či přinejmenším využili situace, když houfně nakupovali levné statky, vsi a tvrze a rozšiřovali tak rodinné jmění. Stvrdit své postavení se snažili také vzájemnou komunikací a dokonce uzavíráním sňatků. Příkladem může být např. sňatek Melchiora Wahla s Annou Marií Schelhartovou.²⁷⁴ I v této skupině lidí ovšem nalézáme doklady toho, jak zasáhla pohnutá doba do rodinných vztahů. Politické a náboženské přesvědčení rozdělilo nejen přátele, ale i rodiny – zatímco jedni byli perzekuováni a byly jim zabavovány majetky, druzí čerpali výhod královské přízně. I v tomto případě lze vysledovat určitou rodinnou solidaritu – či snad vědomí potřeby zachovat rodinný majetek – když Paul de Montbrun dovolí, aby jeho manželka odkoupila od jejího potrestaného příbuzného dva statky.²⁷⁵

Ačkoliv je u těchto šlechticů patrná snaha využít privilegií, zvýšit svou prestiž rozšiřováním majetku a pokračovat ve slibně započaté kariéře, udržela se privilegia v rodině stěží jednu generaci. Přesněji řečeno o téměř 72 procentech nobilitovaných neexistují žádné zprávy, které by dosvědčovaly rozvoj jejich kariéry a pokračování ro-

²⁷⁰ Georg Köhler (Tamtéž, kart. 450).

²⁷¹ Jan Hegner (Tamtéž, kart. 440).

²⁷² Paul de Montbrun (Tamtéž, kart. 465); Joannis Nitsch (Tamtéž, kart. 468).

²⁷³ Jiří a Václav Bílkovi (Tamtéž, kart. 415); Lorenz Majdrle (Tamtéž, kart. 463); Šimon Oulík (Tamtéž, kart. 470); Victorin Sigmund Schwandel (Tamtéž, kart. 498).

²⁷⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 428. Dalším příkladem vzájemných kontaktů může také být přátelství Antona Binaga s Františkem Chiesou, kteří společně dokonce nakupovali hmotné statky. František Chiesia však byl podle dochovaných listin ve fondu ČDK nobilitován až v roce 1638. K tomu T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s.386, 946, 954, 974 a Privilegium Františka (Franze) Chiesy (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444).

²⁷⁵ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 878.

du. U dalších čtyř procent víme o jedné generaci, stejné množství rodin nobilitovaných se dočkalo průběhu 18. století. Pouhých sedm rodin lze vystopovat ve století devatenáctém a jen tři se dočkaly 20. století.

Pokud jde o postup šlechtickou hierarchií, lze zaznamenat postup maximálně do rytířského stavu. Jedinou výjimkou je rodina Pachtů z Rájova, jejíž členové se propracovali až k hraběcímu stavu a dožili se dvacátého století.

4.4. Osudy nových šlechticů

Apelles von Löwenstern, Matthias

Apelles se roku 1594 narodil v Horním Slezsku jako syn sedláře,²⁷⁶ znám je jako básník a skladatel. Jako kapelník a sekretář působil u Jindřicha Václava knížete Münsterberského, jistý čas pobýval také na dvoře Ferdinanda II. a roku 1634²⁷⁷ získal za věrné služby šlechtický stav. Později působil u kostela sv. Bernarda ve Vratislavi, kde vytvořil vlastní sbor. Roku 1648 Apelles ve Vratislavi zemřel. Jeho dílo sestává z různých oslavných básní – jedna byla věnována i Janu Jiřímu z Vartenberka k příležitosti jeho svatby a duchovních písní a žalmů.²⁷⁸

Archezius z Neyenfeldu, Tobiáš

Vladycký stav si Tobiáš Archezius 17. 1. 1630 zasloužil poctivým vykonáváním berničných služeb.²⁷⁹

Arnold von Arnsdorf, Johan

Johan Arnold byl roku 1629²⁸⁰ odměněn šlechtickým stavem za věrné služby.

Bartschwitz, Ambrosius

Do šlechtického stavu byl povýšen za válečné služby, které měly v jeho rodině dlouhou tradici. Jeho předci se vyznamenali zejména v bojích s Turky.²⁸¹

²⁷⁶ P. MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé Hory do současnosti*, Praha 2008, s. 29.

²⁷⁷ Matthias Apelles (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 411).

²⁷⁸ *Biographisch-Bibliographischeslexikon XXIX*, Nordhausen 2008, s. 101.

²⁷⁹ Tobiáš Archezius (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 411).

²⁸⁰ Johann Arnold (Tamtéž, kart. 411).

²⁸¹ Ambrosius Bartschwitz (Tamtéž, kart. 411).

Bílek z Bílenberka, Jiří

Jiří Bílek se narodil ke konci 16. století do katolické rodiny v Chrudimi, studoval na jezuitských školách. Po studiích působil jako farář v Chotěšově. V letech 1623–1626 se stal děkanem v Chrudimi, kde byl jeho bratr Václav císařským rychtářem.²⁸² Oba se společně „*pilně k tomu hleděli, aby obyvatelstvo tamní i okolní do lůna církve katolické po dobrém uvedli.*“²⁸³ Z Chrudimi byl Jiří Bílek přeložen do Kutné Hory, odtud pak do Staré Boleslavi. Právě v době staroboleslavského děkanátu byla vydána nobilitační listina²⁸⁴ povyšující do šlechtického stavu nejen Jiřího, ale i jeho bratra. V listině je vyzdvíženo zejména jeho zachování věrnosti císaři při stavovském povstání a iniciativa v protireformaci. Jiří Bílek se také vyznamenal důkladnou péčí o staroboleslavské děkanství během celé třicetileté války, kdy ochránil tamější kostelní poklad a zázračný obraz Panny Marie převozem do Prahy v době největšího nebezpečí. Ke konci třicetileté války začal působit v arcijáhensství v Českém Krumlově, o jehož rozvoj se také zasadil. Jiří Bílek zemřel roku 1657.²⁸⁵

Bílek z Bílenberka, Václav

Václav Bílek byl rychtářem v Chrudimi.²⁸⁶ Během stavovského povstání zachoval věrnost císaři a spolu se svým bratrem Jiřím se aktivně podílel na protireformaci. Za oddané služby byl Václavovi udělen v roce 1630 šlechtický titul.²⁸⁷ Zmínky o rodu Bílků nacházíme až do 19. století. Syn Václava Bílka, Václav, působil počátkem 18. století jako kanovník v Hradci Králové. Ve dvacátých letech 18. století existují zprávy o Janu Josefovi, který byl tehdy radou apelačního tribunálu v Praze. Jan Bílek počátkem 18. století působil jako přísedící při Deskách zemských. Ke konci 18. století byl účetní oficiál a dvorský válečný rada Leopold Bílek zbaven šlechtictví pro velezradu. Posledními příslušníky rodu byli František Ferdinand a František Matyáš Josef Bílek. Nejasný je vztah k rodu Augusta Billka z Auenfelzu, který byl nobilitován v roce 1851 a na spřízněnost s rodem Bílků z Bílenberga se odvolává. Rodina Billků z Auenfelzu však žila v rakouských zemích.²⁸⁸

²⁸² *Ottův slovník naučný* IV, s. 56.

²⁸³ Tamtéž, s. 56.

²⁸⁴ 6.11.1630, Jiří Bílek (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 415).

²⁸⁵ *Ottův slovník naučný* IV, s. 56.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 56.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 56.

²⁸⁸ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 81

Binago Anton

Coby kapitán jezdeckého oddílu bojoval tento původem Ital²⁸⁹ Anton Binago za císařskou kourouhev v Itálii, Belgii a také v Uhrách. Za věrné válečné služby byl Binagovi udělen roku 1628 šlechtický titul a o deset let později byl povýšen do stavu rytířského.²⁹⁰ Tehdy již působil jako císařský komorní rada.²⁹¹ V druhé listině jsou opět vyzdvihnuty válečné služby, které Binago prokazoval panovníkovi dlouhých třicet let.²⁹² Vojenská tažení mu zřejmě vynesla dostatek finančních prostředků, neboť v Čechách zakoupil velké množství statků. Snad největší državou byly Chocenice u Kolína, kde nechal Binago vystavět v padesátých letech 17. století na místě bývalé tvrze zámek.²⁹³ Dále zakoupil např. tvrz Heršlak, Vesce, Průhonice a Perglas (ten ovšem po pěti letech prodal komornímu radovi Benedictovi Cacciovi).²⁹⁴ V roce 1676 máme také zprávu o koupi tvrze Chrustenice.²⁹⁵ Statky Bolešov, Spačice, Kralouovice, Pukšice z majetku Hertvíka Myšky ze Žlunic, Spytice, Žestovice a další, zakoupil spolu se svým přítelem Františkem Chiesou (v době koupě těchto držav jsou oba známi jako císařští radové a výběřčí nad vinným ungeltem a pivním posudném v království českém).²⁹⁶ S Chiesou vázal Binaga i příbuzenský vztah, neboť Anton měl mít za manželku Cecílii, sestru Františka Chiesy.²⁹⁷ Binago však měl ještě jednu manželku – dceru Adama Sigmunda Pucharta z Voděrad – Annu Boženu, díky které se Anton obohatil o tvrz Slatiňany. Zdá se ale, že ne na příliš dlouho. Po roce 1680 je již totiž Binago mrtev – zemřel kolem roku 1672²⁹⁸ a Anna Božena se pyšní novým příjmením – Cellerová.

Z potomků jsou zmíněni Marie Julie Chanovská – rozená Binagová, která v 70. letech 17. století kupuje část panství v okolí Rábí.²⁹⁹ Václav Einried Binago, který zastával úřad rady soudu nejvyššího purkrabství a byl též přisedícím většího soudu, zemřel v roce 1713. Jan Adolf byl nejpozději od roku 1708 do konce dvacátých let 18. století radou soudu nejvyššího purkrab-

²⁸⁹ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 23.

²⁹⁰ Anton Binago (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 415).

²⁹¹ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 23.

²⁹² Anton Binago (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 415).

²⁹³ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s.23.

²⁹⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady* III, s.286.

²⁹⁵ Týž, *Hrady* VII, s.286.

²⁹⁶ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 386, 946, 954, 974.

²⁹⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady* XII, s. 45, 47, 275. Ve fondu ČDK se dochoval koncept nobilitace Františka Chiesy, který byl nobilitován ale později než Anton Binago – v roce 1638. Srov. NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444.

²⁹⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady* XIV, s. 292.

²⁹⁹ A. Týž, *Hrady* XI, s. 95.

ství.³⁰⁰ Počátkem 18. století však rod pomalu chudne. Panství jsou postupně rozprodávána. Např. chocenické panství je roku 1713 prodáno dokonce v dražbě.³⁰¹ Pravděpodobně posledním příslušníkem rodu byl František Binago, který byl v polovině 18. století členem jezuitského řádu.³⁰²

Blanchardt, Iua

Tento muž s neobvyklým křestním jménem byl coby vojenský hejtman oceněn za věrné služby šlechtickým stavem.³⁰³ Mj. působil jako důstojník a hofmistr hraběte Pappenheima. Známe je také jako majitel statků Hlušice a Michálkovice.³⁰⁴

Blovský z Lumensteinu, Eliáš

Eliášovi Blovskému z Lumensteinu byl vladýcký titul udělen již za vlády Matyáše za ctné a šlechtěné chování. Roku 1634 mu byl polepšen erb a potvrzen stav, když žádal o připuštění k erbů pro své švagry Jakuba Theodosia Včelína a Daniela Korantu.³⁰⁵

Bos Opicz von Ehrenstein, Johann

Johann Bos působil jako radní v městě Hradčanech, byl také radou při buchhalterii.³⁰⁶ Po roce 1630 o něm máme zprávy jako o správci statků Jana Davida Boreně rytíře z Lhoty. Tyto statky pak byly po roce 1649 prodány Greefovi z Greefenbergu, zda je Bos spravoval i poté, není známo.³⁰⁷

Brandel von Brandenfels, Magnus

Olomoucký rychtář Magnus Brandel získal roku 1629 šlechtický stav a přijal za svého Johanna Biritu, který měl posléze převzít i jeho privilegia.³⁰⁸

Brenner, Johann

Za věrné služby byl Johannovi Brennerovi udělen rytířský stav.³⁰⁹ Šlechtický titul však údajně získal již za Vladislava Jagellonského.

³⁰⁰ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 82.

³⁰¹ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 23.

³⁰² P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 82.

³⁰³ Iua Blanchardt (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 416; Tamtéž, inv. č. 177).

³⁰⁴ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 86.

³⁰⁵ Eliáš Blovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 416).

³⁰⁶ Johan Bos (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 418).

³⁰⁷ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 33.

³⁰⁸ Magnus Brandel (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 418).

Brtnický z Grynfeldu, Jan

Jan Brtnický působil jako písař „nad ungeltem v Tejně Starého města pražského“. Šlechtická privilegia však získal díky Jiřímu Horskému, který se jej rozhodl roku 1630 připustit ke svému erb, aby v případě absence potomků takovéto pocty nezaknily.³¹⁰

Bruno von Georgensthal, Hans Jacob

Císařský rada a komisař si věrností vysloužil šlechtický stav.³¹¹ V literatuře nacházíme zmínku o Jakubovi Brunovi, španělském diplomatovi, který roku 1623 zakoupil statky Záluží a Janov u Mostu, jejichž majitelem se po roce 1627 měl stát právě Hans Jacob Bruno. Zda byli tito dva muži v nějaké příbuzenské vazbě však není jasné.³¹²

Byšta z Grünfeldu, Václav

Václav Byšta vykonával poctivě celých sedm let úřad správce pivovaru dašického v pardubickém panství. Za věrné služby pak nabytí vladického stavu.³¹³

Čáslavský z Eknfeldu, Jiří

Jiří Čáslavský působil jako měšťan a spoluradní na Novém Městě pražském. Po celý svůj život zachoval věrnost habsburským panovníkům a nepolevil ani během stavovského povstání, proto byl 2. 8. 1627 povýšen do rytířského stavu.³¹⁴

Četvinger z Četvinbergu, Daniel Michal

Daniel Michal byl kanovníkem při hlavním kostele na pražském hradě, svou loajalitu zachoval i během „rebelie“. Než aby se podrobil odbojným stavům, kteří jej dokonce zajali a mučili, odešel raději ze země. Za projevenou věrnost získal vladický stav. Jako duchovní ale neměl potomky, a proto měl jeho privilegia převzít Šimon Hastelius.³¹⁵

Četvinger z Četvinbergu, Šimon Hastelius

Šimon Hastelius získal v roce 1636 vladický stav převzetím privilegií od Daniela Michala Četvingera, který jako duchovní neměl potomky, ale přál si zachovat nabyté pocty.³¹⁶

³⁰⁹ Johann Brenner (Tamtéž, kart. 418).

³¹⁰ Jan Brtnický (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 443).

³¹¹ Hans Jacob Bruno (Tamtéž, kart. 419).

³¹² P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s.117.

³¹³ Václav Byšta (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 420).

³¹⁴ Jiří Čáslavský (Tamtéž, kart. 423).

³¹⁵ Daniel Michal (Tamtéž, kart. 421).

³¹⁶ Šimon Hastelius Četvinger (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 421).

Degenhart, Stenzel

Stenzel Degenhart zastával úřad výběrčího cla a kontribucí a rady ve Svídnici. Za poctivé služby mu byl udělen šlechtický titul.³¹⁷

Dietrich von Schlüßeleck, David Joannes

David Joannes Dietrich byl českým komorním radou. Protože při „rebelii“ zachoval věrnost panovníkovi, získal později šlechtický titul.³¹⁸

Dluhosch von Kopenicz (zvaný Ráček), Georg

Georg Dluhosch pocházející z Opolska se vyznamenal zejména vojenskými službami. Sloužil pod Jindřichem Václavem z Minstrberka a bojoval také proti Mansfeldovi ve Slezsku.³¹⁹ V 60. letech 17. století se na Moravě uvádí jeho příbuzný Kryštof, jenž měl v majetku Mlýn u Bučovic, rodina žila v Uherském Brodě,³²⁰ ale známy jsou i další linie, které žily ve Slezsku, Opolsku a Těšínsku.³²¹

Dobříšský z Hyrschfeldu, Jan Rudolf

V královských službách zastával Jan Rudolf post purkrabího křivoklátského panství, v době vydání listiny pardubického. Své poslání vykonával natolik poctivě, že byl roku 1634 povýšen do vladyckého stavu.³²² O dva roky později pak měl být Jan Rudolf přijat mezi staroměstské měšťany.³²³

Domažlický z Ferdfeldu, Viktorin Ferdinand

Viktorin Ferdinand působil jako úředník při České dvorské kanceláři, poté v expedici vojenské. Svého času byl také obchodníkem. Později působil u berničného úřadu. V době stavovského povstání uprchl ze země a v Pasově se přidal ke královským místodržícím.³²⁴ Později zřejmě žil v blízkém okolí Prahy, kde zakoupil od Jana Žežuleho dvě vinice.³²⁵

³¹⁷ Stenzel Degenhart (Tamtéž, kart. 424).

³¹⁸ David Joannes Dietrich (Tamtéž, kart. 425).

³¹⁹ Georg Dluhosch (Tamtéž, kart. 425).

³²⁰ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 40.

³²¹ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 185.

³²² Jan Rudolf Dobříšský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 425).

³²³ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 188.

³²⁴ Viktorin Ferdinand Domažlický (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 426).

³²⁵ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1035.

Dráchovský z Dráchova, Jan Chrysostom

Tento poctivý měšťan prokázal svou oddanost panovníkovi v době „*ohavné rebelie*“, kdy jako kurýr nesoucí korespondenci „*předních oficírův*“ neváhal riskovat svůj život, jedenkrát byl dokonce „*do železných pout a přísného arrestu dán*“, přesto však ze své oddanosti neslevil, a proto byl povýšen do vladyckého stavu.³²⁶

Dvorský z Greiffenbergu, Jan Pavel

Jan Pavel Dvorský z Greiffenbergu byl měšťanem Starého Města pražského a roku 1617 získal vladycký stav. Roku 1628 je v literatuře zmíněn jako kupec chmelnice a dvou vinic.³²⁷ V roce 1635 nechal připustit k erbů Mikuláše Zycha.³²⁸

Erle von Erdstein, Andreas

Andreas Erle „*horlivě*“ zastával úřad výběrčího daní v Praze a proviantmistra.³²⁹ Známe jej také jako kupce statku Hořelice z majetku Jana Staršího z Nedabylic³³⁰ a statku Rachlovice. Zřejmě však zemřel bez potomků, protože všechn jeho majetek přešel druhým sňatkem jeho manželky Lidmily na Karvínské z Karvinné.³³¹

Freund von und auf Polnisch Weistritz, Joachim

Během 16. století získali předkové Joachima Freunda znak a klenot, který jim byl i polepšen. Joachim je pak vyvýšen do šlechtického stavu, přičemž kromě jeho věrných služeb jsou v nobilitačním spise vyzdvihovány zejména válečné služby předků.³³²

Fridrichs von Fridenberg, Valentin

Valentin Fridrichs se vyznamenal především v armádě. Za 20 let vojenských služeb dosáhl hodnosti majora, mj. sloužil u jízdy v lobkovickém regimentu.³³³ Z jeho potomků je znám Jan Václav, který byl v letech 1758–1783 primátorem měst pražských. Za jeho správy jsou zaváděny reformy nařízené vídeňským dvorem, jsou odstraněny staré míry a váhy české a působnost sou-

³²⁶ Jan Chrysostom Dráchovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart.426). V jižních Čechách je znám rod Dráchovských z Dráchova, který však počátkem 17. století vymírá. Jestli byl Jan Chrysostom nějak s tímto rodem spřízněn se mi nepodařilo zjistit.

³²⁷ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1029, 1034.

³²⁸ Jan Pavel Dvorský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 426).

³²⁹ Andreas Erle (Tamtéž, kart. 427).

³³⁰ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 567.

³³¹ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 218.

³³² Joachim Freund (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 430; Tamtéž, inv. č. 155).

³³³ NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 430.

dů a mnoha úřadů byla přenesena na magistrát. Jeho nařízením byl zrušen příkop mezi Starým a Novým Městem a na získané půdě od nynější Jungmannovy ulice až k Vltavě bylo vysázeno stromořadí. V roce 1770 provedl první číslování domů v Praze.³³⁴

Freudenverger zu Habelsberg, Solomon

Ústecký rychtář si svá privilegia zasloužil nejen poctivým vykonáváním svého úřadu, ale i válečnými službami. V listině je zmíněna hlavně přeprava proviantu do Dolního Saska.³³⁵ Jeho potomci se dočkali ještě počátku 19. století.³³⁶

Froschauer, Bernard Frantz

Bernard Frantz, dlouhá léta pracoval jako ingrosátor při České dvorské kanceláři. Někjaký čas vykonával také službu u Karla ze Žerotína. Za věrné služby získal šlechtický titul.³³⁷

Froschauer, Martin

Martinu Froschauerovi byl udělen šlechtický titul roku 1634 při příležitosti nobilitace jeho staršího bratra Bernarda Frantze³³⁸

Frydcz z Nového Dubu, Adam

Adam Frydcz působil jako „*rada nad počty při buchhalterii*“ na pražském hradě, za věrnost zachovanou při rebelii byl povýšen do vladyckého stavu.³³⁹

Frypa Kunovský z Lippova, Mikuláš

Mikuláš Frypa vykonával úřad expeditora při České dvorské kanceláři. Zachováním věrnosti během stavovského povstání dosáhl udělení vladyckého titulu.³⁴⁰

Fuchs, Egidius

V listině povyšující Egidia Fuchse do rytířského stavu, jsou jeho zásluhy zevšeobecněny pojmem věrná služba, v roce 1630 získal rytířský stav.³⁴¹

³³⁴ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 49

³³⁵ Valentin Fridrichs (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 430).

³³⁶ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 245

³³⁷ Bernard Frantz Froschauer (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart.431).

³³⁸ Martin Froschauer (Tamtéž, kart. 431).

³³⁹ Adam Frydcz (Tamtéž, kart. 431).

³⁴⁰ Mikuláš Frypa (Tamtéž, kart. 431).

³⁴¹ Egidius Fuchs (Tamtéž, kart.431).

Galaridy z Euzebie, Jan Baptista

Jan Baptista byl měšťanem na Novém Městě pražském a jako konšel pečoval o jeho rozkvět. Oddanost panovníkovi projevil zachováním věrnosti během stavovského povstání.³⁴²

Gatti z Feystriczhoffu, Ondřej

Ondřej Gatti býval služebníkem na dvoře Rudolfa II.³⁴³ Poté působil jako konšel na Novém Městě pražském, během „rebelie“ zachoval věrnost panovníkovi.³⁴⁴ Po stavovském povstání zakoupil na Novém Městě pražském jeden dům z majetku Tobiáše Štefka a dům z pozůstalosti Anny Tiršové.³⁴⁵

Geberth ze Schwarzenfeldu, Petr

Petr Geberth pocházející z měšťanského rodu působil jako ingrosista při České dvorské kanceláři. Vyzdvižení do vladyckého stavu si zasloužil poctivou službou a zachováním věrnosti v průběhu stavovského povstání.³⁴⁶

Göhell von Podhorstein, Andreas

Andreas Göhell sloužil jako voják v buquoyském regimentu. Za dobré služby mu byl v roce 1639 udělen šlechtický stav.³⁴⁷

Göhell von Podhorstein, Daniel

Daniel Göhell získal spolu s ostatními svými bratry roku 1639 šlechtický stav,³⁴⁸ je také znám jako kupec šipského zboží v okolí Krakovce.³⁴⁹

Göhell von Podhorstein, Franz Georgius Bernard

Franz Georgius Bernard byl po dlouhá léta premonstrátským řeholníkem ve Strahovském klášteře. Šlechtický stav získal spolu s ostatními svými bratry v roce 1639.³⁵⁰

³⁴² Jan Baptista Galaridy (Tamtéž, kart. 432).

³⁴³ T. V. BÍLEK, Dějiny konfiskací, s. 628.

³⁴⁴ Ondřej Gatti (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 432).

³⁴⁵ T. V. BÍLEK, Dějiny konfiskací, s. 1024.

³⁴⁶ Petr Geberth (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 432).

³⁴⁷ Andreas Göhell (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 434).

³⁴⁸ Daniel Göhell (Tamtéž, kart. 434).

³⁴⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady VIII*, s. 115.

³⁵⁰ Franz Georgius Bernard Göhell (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 434).

Göhell von Podhorstein, Johann Wilhelm,

Johann Wilhelm působil jako rada a sekretář u Karla Eusebia z Lichtensteinu, jeho služby byly odměněny šlechtickými privilegii.³⁵¹

Groschopf, von, zu und auf ,Ölsch, David

David Groschopf v bojích s Turky v regimentu Gabriela Porchmanna dosáhl hejtmanské a posléze kapitánské hodnosti. Za své „platné“ služby získal šlechtický stav.³⁵²

Grohsman von Manßberg, Georg

Šlechtický titul byl Georgovi Grohsmanovi udělen za statečnost při vojenských taženích, zejména v bojích proti Štěpánu Bočkajovi.³⁵³

Guttman von Guttenau, Hans Jacob

Hans Jacob Guttman působil jako daňový písař na pražském hradě. Za věrné služby mu byl udělen šlechtický stav.³⁵⁴

Hájek z Roznfelzu, Mikuláš

Mikuláš Hájek byl kancelistou při České dvorské kanceláři, v průběhu stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi, svou oddanost projevil i účastí v rozličných komisích.³⁵⁵ Po roce 1643 již působil jako registrátor České dvorské kanceláře a v této době byl také přijat mezi malostranské měšťany.³⁵⁶

Hartmann von Hartenberg, Barthlum

Barthlum Hartmann se vyznamenal jako voják, během „rebelie“ zachoval věrnost králi. Za války bojoval pod Albrechtem z Valdštejna a dosáhl hodnosti kapitána, za což si vysloužil rytířský titul.³⁵⁷

Haß von Wiesenau, Adam Constantin

Adam Constantin projevil svou věrnost při stavovském povstání, za což, tak jako jeho bratři získal již roku 1628 šlechtický titul.³⁵⁸

³⁵¹ Johann Wilhelm Göhell (Tamtéž, kart. 434).

³⁵² David Groschopf (Tamtéž, kart. 435).

³⁵³ Georg Grohsman (Tamtéž, kart. 435).

³⁵⁴ Hans Jacob Guttman, NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 436.

³⁵⁵ Mikuláš Hájek (Tamtéž, kart. 437).

³⁵⁶ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 317.

³⁵⁷ Barthlum Hartmann (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 438).

Haß von Wiesenau, Fridrich Ernst

V privilegii udělujícím Fridrichu Ernstovi šlechtický titul, je vyzdvihnuta jeho vojenská služba jako praporečníka v Hebronském regimentu, oceněna je také věrnost zachovaná během „*rebellie*“.³⁵⁹

Haß von Wiesenau, Johan Heinrich

Johann Heinrich podobně jako jeho bratři si zasloužil šlechtický titul zachováním věrnosti během stavovského povstání.³⁶⁰

Havránek z Hostivic, Pavel

Pavlovi Havránkovi byla spolu s jeho bratrem udělena šlechtická privilegia formou připuštění k erbů Samuela Mathysea z Hostivic.³⁶¹

Havránek z Hostivic, Samuel Václav

Samuel Václav získal šlechtická privilegia společně s jeho bratrem Pavlem díky připuštění k erbů Samuela Mathysea z Hostivic³⁶² Další jejich potomci se prý dožili ještě roku 1788.³⁶³

Hax von Hartsfeld, Jacob

Za věrné služby byl Jacobovi Haxovi udělen šlechtický titul.³⁶⁴

Hegner z Rezelfeldu, Jan

Jan Hegner byl velmi činorodý muž, byl sekretářem v České dvorské kanceláři, úředníkem nad solí v městech pražských, královským sumelirem – „*správce císařského životního nápoje a celého sklepu i všech oficírův k tomu přináležejících*“, rychtářem na Malé Straně. Během stavovského povstání odmítl přísahat Fridrichovi, proto opustil panství a uprchl do Pasova, poté do Českých Budějovic. Jako císařský tajemník zasedal v konfiskačních komisích a v komisi pro pokuty po generálním pardonu.³⁶⁵ Sám zřejmě využil konfiskací a koupil tvrz a ves Kostrčany s poplužním dvorem, ves Mokrou z majetku Petra Hartenbergra z Hartenbergu, statek Kozlov

³⁵⁸ Adam Constantin Haß (Tamtéž, kart. 436).

³⁵⁹ Friedrich Ernst Haß (Tamtéž, kart. 436).

³⁶⁰ Johan Heinrich Haß (Tamtéž, kart. 436)

³⁶¹ Pavel Havránek (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 462).

³⁶² Samuel Václav Havránek (Tamtéž, kart. 462).

³⁶³ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 104.

³⁶⁴ Jacob Hax (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 439).

³⁶⁵ Jan Hegner (Tamtéž, kart. 440).

z majetku Adama Utternhofferera z Uttenhoffenu a v Praze pak dům z majetku Ondřeje Kocoura z Votína.³⁶⁶

Höffer von Sparberg, Hans

Hans Höffer zastával úřad rychtáře v Jihlavě, za věrné služby mu byl udělen šlechtický titul.³⁶⁷ Zemřel roku 1641.³⁶⁸

Hoffman z Markovic, Frydrych Jetřich

Frydrych Jetřich Hoffman se vyznamenal zejména v bojích proti Turkům. Při „*rebelii*“ zachoval věrnost císaři, proto byl odměněn rytířským stavem.³⁶⁹

Horský z Grynfeldu, Jiří

Jiří Horský z Grynfeldu získal svůj titul již od Rudolfa II., zřejmě neměl potomky a poněvadž „*nechtíce, aby taková milost a štědrost císařská tak pořádná v zapomenutí přijíti měla*“, rozhodl se roku 1630 ke svému erbů připustit Jana Brtnického.³⁷⁰

Hubáček Telčenský z Pelikánské Hory, Jakub

Tento měšťan a spolehlivý rychtář v Mladé Boleslavi získal za své věrné služby vladický stav.³⁷¹ Tři roky předtím si zakoupil v Praze dům Na Dláždění od Vojtěcha Koutského z Jenštejna.³⁷²

Humpolecký z Bukovce, Jan

Měšťan z Německého Brodu³⁷³ působil jako správce Ledčského panství,³⁷⁴ za věrné služby mu byl udělen šlechtický stav.³⁷⁵

Chaberský z Kochanova, Václav

Václav Chaberský byl za věrnost při „*rebelii*“ povýšen do rytířského stavu.³⁷⁶

³⁶⁶ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 275, 278.

³⁶⁷ Hans Höffer (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 442).

³⁶⁸ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 367.

³⁶⁹ Frydrych Jetřich (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 442).

³⁷⁰ Jiří Horský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 443).

³⁷¹ Jakub Hubáček (Tamtéž, kart. 444).

³⁷² T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1020.

³⁷³ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 69.

³⁷⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, XII, s. 102.

³⁷⁵ Jan Humpolecký (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 444).

Infeld, Jan Jakub

Jan Jakub Infeld zastával úřad hofmistra království českého a štolmistra.³⁷⁷ Za věrnost při stavovském povstání byl povýšen do rytířského stavu.³⁷⁸ Z konfiskátů si koupil dva domy v Praze z majetku Fünfkirchera z Fünfkirchu a v Lounech zakoupil statek a obecní mlýn.³⁷⁹ V literatuře existuje zmínka o Josefovi z Infeldu, který v druhém desetiletí 19. století působil jako knížecí auersperský úředník v Tupadlech u Čáslavi a byl též chemikem cukrovaru ve Slatiňanech.³⁸⁰

Jaklin, Jakub

Primátor a měšťan města Kolína, zachoval věrnost panovníkovi během stavovského povstání, loajalitu projevil zejména při obraně města Plzně.³⁸¹

Jeski von Eckersdorff, Caspar Georg

Caspar Georg Jeski vystudoval medicínu a stal se vyhlášeným lékařem, čímž si zasloužil rytířský stav.³⁸²

Jeski von Eckersdorff, Anna

Anně Jeski byl udělen rytířský stav spolu s jejím bratrem Casparem Georgem.³⁸³

Kattman von Maurugt, Gregorius

Gregorius Kattman působil jako děkan v Budyšině a zasedal v různých komisích a v zemském sněmu v Horní Lužici. Pro jeho věrné služby mu byl udělen šlechtický titul.³⁸⁴

Kattman von Maurugt, Martin

Martin býval císařským radou, tak jako jeho bratr Gregorius Kattman zasedal v různých komisích a v zemském sněmu v Horní Lužici. Spolu s bratrem získal roku 1630 šlechtický titul.³⁸⁵

³⁷⁶ Václav Chaberský (Tamtéž, kart. 444).

³⁷⁷ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s.113.

³⁷⁸ Jakub Infeld (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 445).

³⁷⁹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1141.

³⁸⁰ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 408.

³⁸¹ Jakub Jaklin (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 445).

³⁸² Caspar Georg Jeski (Tamtéž, kart. 446).

³⁸³ Anna Jeski (Tamtéž, kart. 446).

³⁸⁴ Gregorius Kattman (Tamtéž, kart. 447).

³⁸⁵ Martin Kattman (Tamtéž, kart. 447).

Khyrbik z Khyrbergu, Václav

Václav Khyrbik setrval v době vydání listiny celých 24 let v panovnických službách. Zastával úřad místohejtmana pardubického panství, poté byl listovním písařem při pardubické kanceláři. Následně se stal správcem pardubického pivovaru a nakonec působil jako purkrabí. Za oddané služby mu byl udělen vladycký stav.³⁸⁶

Kienast von Kienatshof zu Neusdorf, Martin

Martin Kienast sloužil v armádě jako rytmistr pod Jindřichem Václavem z Münsterbergu.³⁸⁷ Z literatury se dozvídáme, že měl příbuzného Jana Kynasta, který sídlil na Okrašovicích poblíž Třebíče, ten však byl naopak perzekuován již v roce 1623.³⁸⁸ Zde je vidět příklad, jak mohla politická situace rozdělit nejen přátele, ale i rodinu.

Klimkovský von Klimkovicz, Andreas

Andreas Klimkovský získal šlechtický titul spolu se svými bratry 28. 5. 1632.³⁸⁹

Klimkovský von Klimkovicz, Georg

Georgovi Klimkovskému byl tak jako jeho bratrovi Andreasovi udělen šlechtický titul pro příležitost nobiletace třetího bratra Samuela Klimkovského.³⁹⁰

Klimkovský von Klimkovicz, Samuel

Samuel Klimkovský působil jako vojenský hejtman, byl též pověřen akvizicemi. Za své služby byl odměněn šlechtickým titulem.³⁹¹

Klug von Scharfeneg, Christoff

Christoff Klug získal roku 1630 šlechtický stav, za jaké zásluhy však v listině uvedeno není.³⁹²

Köhler von Mohrenfeld, Georg

Georg Köhler byl úředníkem u Ulricha Schaffgotsche. Za věrné služby získal šlechtický titul.³⁹³

³⁸⁶ Václav Khyrbik (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 448).

³⁸⁷ Martin Kienast (Tamtéž, kart. 448).

³⁸⁸ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 26.

³⁸⁹ Andreas Klimkovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 449).

³⁹⁰ Georg Klimkovský (Tamtéž, kart. 449).

³⁹¹ Samuel Klimkovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 449).

³⁹² Christoff Klug (Tamtéž, kart. 450).

³⁹³ Georg Köhler (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 450).

Köhler von Mohrenfeld, Georg

Syn Georga Köhlera, Georg, byl rotmistrem pod Jiřím Rudolfem z Lehnice, velel jak jízdě, tak také pěším regimentům, vlastnil dům v Lehnici, který poskytl vojákům pro kvartýrování. V roce 1627 mu byl udělen šlechtický titul.³⁹⁴

Kokr z Kokrnbergu, Andreas

Andreas působil jako kanovník ve Strakonících, Táboře a Hradci Králové. V roce 1631 se díky nobilitaci stal šlechticem.³⁹⁵

Kokr z Kokrnbergu Georg

Georgovi Kokrovi byl roku 1631 udělen šlechtický stav spolu s jeho bratrem Andreasem.³⁹⁶

Koranta z Lumensteinu, Daniel

Daniel Koranta žil v Domažlicích, kde zasedal v městské radě a zastával úřad výběřčího pomezních cel a solních ungeltů. Roku 1634 získal šlechtická privilegia, když byl přijat za erbovního strýce svým švagrem Eliášem Blovským.³⁹⁷

Korner z Horneckhu, Ezechiel Ignatius

Ezechiel Ignatius zastával úřad registrátora při berni na hradě pražském, za věrné služby mu byl udělen vladýcký stav.³⁹⁸

Koutek Nečamský z Minic, Daniel

Daniel působil jako gubernátor města Písku a s manželkou Annou Kanickou z Čachrova vlastnil od roku 1628 Lažany, jež o deset let později prodal.³⁹⁹ Vladýcký stav si vysloužil prokázanou věrností panovníkovi ve vojenských službách, obzvláště v boji proti povstalcům během „*rebelie*“.⁴⁰⁰

³⁹⁴ Georg Köhler (Tamtéž, kart. 450).

³⁹⁵ Andreas Kokr (Tamtéž, kart. 450).

³⁹⁶ Georg Kokr (Tamtéž, kart. 450).

³⁹⁷ Daniel Koranta (Tamtéž, kart. 416).

³⁹⁸ Ezechiel Ignatius Korner (Tamtéž, kart. 451).

³⁹⁹ *Ottův slovník naučný* XVIII, Praha 1902, s. 26.

⁴⁰⁰ Daniel Koutek (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 464).

Koutek Nečamský z Minic, Matyáš

Matyáš Nečamský si zasloužil svá privilegia vojenskými službami, zejména v bojích během stavovského povstání.⁴⁰¹

Koutek Nečamský z Minic, Václav

Václav, tak jako jeho bratři, prokázal loajalitu vůči panovníkovi zachováním věrnosti během stavovského povstání a vojenskou službou.⁴⁰² Nadto získal darem tvrz Kraselov.⁴⁰³ Dočítáme se o něm též jako o poručíkovi dětí jakéhosi Zikmunda Přeborského.⁴⁰⁴

Předky Václava a jeho bratrů byli Vlčkové z Minic, od nichž se vydělila větev Nečamských z Minic, v 16. století ale rod vymřel. Na počátku 17. století se objevuje Václav Koutek – zřejmě nemanželský, později legitimizovaný, syn, který strávil celých 18 let službou na dvoře Rudolfa II.⁴⁰⁵ a zplodil tři syny – Václava, Matyáše a Daniela. Při jejich nobilitaci jim byla potvrzena držba erbů Nečamských z Minic⁴⁰⁶ Posledním potomkem rodu byl Daniel, jenž do roku 1682 vlastnil Vysoký Újezd.⁴⁰⁷

Král z Libštejna, Jaroslav

Jaroslav Král působil pět let jako ingrosista při České dvorské kanceláři, za oddanost ve službě získal vladycký stav.⁴⁰⁸

von Kranach, Georg Fridrich

Georg Fridrich Kranach sloužil v armádě jako poručík jízdy.⁴⁰⁹

Krsovský von Krsovic, Jindřich Maxmilián

V roce 1482 byl udělen Petrovi Krsovskému erb. Později působil jako purkrabí na Brandejse,⁴¹⁰ měl dva syny Jana a Jana Jindřicha. Poslední z rodu byl syn Jindřich Maxmilián, který se rozhodl připustit k erbů Jana Taubmana.⁴¹¹

⁴⁰¹ Matyáš Koutek (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 464).

⁴⁰² Václav Koutek (Tamtéž, kart. 464).

⁴⁰³ T. V., BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 36.

⁴⁰⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 26.

⁴⁰⁵ *Ottův slovník naučný XVIII*, Praha 1902, s. 25.

⁴⁰⁶ Václav Koutek (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 464).

⁴⁰⁷ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 493.

⁴⁰⁸ Jaroslav Král (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 452).

⁴⁰⁹ Georg Fridrich von Kranach (Tamtéž, inv. č. 180).

⁴¹⁰ *Ottův slovník naučný XV*, s. 266.

⁴¹¹ Jindřich Maxmilián Krsovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 453).

Krysurg z Kohelova, Zikmund

Vrchní písař, radní a měšťan Nového Města pražského byl povýšen do vladyckého stavu,⁴¹² je též znám jako kupec domu z majetku Daniela Kohouta z Kohelova na Starém Městě pražském.⁴¹³

Langener auf Gaarsdorf, Caspar

O Casparovi Langenerovi nemáme žádné zprávy, jeho zásluhy jsou shrnuty pod všeobjímající sousloví „věrná a užitečná služba“.⁴¹⁴

z Lhoty, Jan

Jan z Lhoty a na Vysoký Lhotě si se svým příbuzným Janem Mlíkovským z Lhoty nechal obnovit privilegia povýšení do rytířského stavu a polepšení erbu, které podle listiny získal jejich předek Matěj z Lhoty od krále Vladislava Jagellonského za věrné válečné služby.⁴¹⁵ Není však známo, zda v tomto mezidobí požíval šlechtických privilegií, nebo přechodně zchudl. Potomci rodu z Lhoty se dožili 20. století.⁴¹⁶

Linhartovský z Ostrova, Martin

Martin byl měšťanem v Telči, kde vlastnil dům, při rebelii zachoval panovníkovi věrnost, čímž si vysloužil vladycký stav.⁴¹⁷ Po Martinovi se zachoval náhrobník v telčském kostele, díky tomu víme, že zemřel roku 1644.⁴¹⁸

Lomnický ze Slavíkovce, Jiří

Jiří Lomnický působil přes dvanáct let jako služebník Jáchyma Slavaty, po jehož boku setrval i v pohnuté době stavovského povstání, čímž zároveň projevil loajalitu vůči panovníkovi, a byl mu proto udělen vladycký stav.⁴¹⁹

⁴¹² Zikmund Krysurg (Tamtéž, kart. 453).

⁴¹³ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1019.

⁴¹⁴ Caspar Langener (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 455).

⁴¹⁵ Jan z Lhoty (Tamtéž, kart. 457).

⁴¹⁶ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 648.

⁴¹⁷ Martin Linhartovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 458).

⁴¹⁸ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 96.

⁴¹⁹ Jiří Lomnický (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 459).

Longin z Longinu, Jacob

Jacob Longin se projevil jako velmi schopný voják, např. v bojích v Nizozemí. Při „rebelii“ zachoval věrnost panovníkovi a tak získal šlechtický stav.⁴²⁰ S manželkou Kateřinou z Jichu vlastnil statek Dolany u Stříbra. Dozvídáme se též o Janovi Longinovi, který roku 1639 zakoupil statek Sobětice pro svou dceru Salomenu.⁴²¹

Mainhard von Hornfels, Johann

Johann Mainhard vykonával úřad sekretáře ve vratislavském biskupství, za věrné služby získal šlechtický stav.⁴²²

Makovec z Makfeldu, Augustin

Augustin Makovec původem z Moravy, sloužil jako voják v císařské armádě, kde v boji proti nepřátelům neváhal riskovat svůj život, jen aby dostal svým povinností. Za jeho povýšení do rytířského stavu se přimluvil také kníže Gundakar z Lichtenštejna.⁴²³

z Hostivic, Samuel

Samuel Mathyseus získal údajně rytířský stav již od Vladislava Jagellonského a v roce 1628 mu byla privilegia potvrzena při příležitosti vydání majestátu o zajištění dědictví titulu. Protože neměl vlastní potomky a zjevně se obával, že je ani mít nebude, požadoval, aby privilegia zdědili jeho strýcové Samuel Václav a Pavel Havránkové.⁴²⁴

Majdrle z Manspergku, Lorenz

Lorenz Majdrle byl věrným dvořanem a působil též jako výběrčí cel pomezích v městech pražských. Po „slavném vítězství“ zasedal v rozličných komisích,⁴²⁵ k čemuž ho patrně mohlo motivovat i to, že byl zřejmě postižen tažením povstalců při „rebelii“, kteří mu nejspíše zkonfiskovali část majetku – jeho dům si v roce 1619 koupil jiný měšťan od povstalců, později jej však musel vrátit.⁴²⁶ Tuto újmu si Majdrle do sytosti vynahradil nákupy statků perzekuovaných povstalců. Na ústecku zakoupil statky Dolní a Horní Trmici z majetků Rudolfa staršího z Bünau a bratřů Jana Jindřicha a Adama Koučů z Kouče, statek Draheků Jana Filipa Kraze hraběte ze Scharfenstejna, dům a dvě vinice Daniela Roudnického z Březnice, dva korce vinice na Košíři, u vsi

⁴²⁰ Jacob Longin (Tamtéž, kart. 459).

⁴²¹ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 580.

⁴²² Johann Mainhard (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 461).

⁴²³ Augustin Makovec (Tamtéž, kart. 461).

⁴²⁴ Samuel z Hostivic (Tamtéž, kart. 462).

⁴²⁵ Lorenz Majdrle (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 463).

⁴²⁶ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 1002.

Radlice zakoupil dokonce celé viničné grunty a sad.⁴²⁷ V šedesátých letech 17. století je jako čilý kupec připomínán ještě příbuzný – snad syn Václav Vojtěch Majdrle, který v té době pořídil Vesce, Keblov a Sedlc.⁴²⁸

Mehl von Schönfelde, Franz

Franz Mehl působil jako starosta Velkého Hlohova, panovník ocenil jeho věrné služby a také podíl na reformačních opatřeních.⁴²⁹

Milíčovský z Braunberka, Jiří

Jiří Milíčovský spravoval statky a vsi pražského arcibiskupa, připomínán je např. v Červené Řečici, v tomto úřadu setrval i během stavovského povstání, kdy musel snášet „*outisky a soužení*“ od „*zpronevěřilých poddaných*“ a zachoval tak věrnost císaři i náboženství.⁴³⁰ Kolem roku 1650 získal Jiří městečko Nové Cerekvice, vsi Čížkov a Bor, též plat ve Vlásenici z majetku Vostrovců z Kralovic,⁴³¹ do rukou se mu také dostávají statky Březina a Dolní Královice.

Roku 1658 Jiří Milíčovský umírá a nashromážděný majetek dědí jeho tři synové,⁴³² kteří dalšími koupěmi zaokrouhlují cerekvické panství.⁴³³ Zemřeli zřejmě bez dalších potomků, neboť v pozdějších dobách existují pouze zmínky o jiné větvi rodu, kterou založil Vavřinec František – ovšem i jejich stopa po roce 1720 mizí.⁴³⁴

Mlíkovský z Lhoty, Jan

Jan Mlíkovský z Lhoty, si se svým strýcem Janem z Lhoty nechal obnovit privilegia povýšení do rytířského stavu a polepšení erbu, které – jak se v listině píše, získal jeho předek Matěj z Lhoty od krále Vladislava Jagellonského za věrné válečné služby.⁴³⁵ Nemáme však zprávy o tom, zda rod v tomto mezidobí požíval šlechtických privilegií, nebo přechodně zchudl a musel se tedy o privilegia znovu ucházet, což není zcela nepravděpodobné, poněvadž existuje vidimovací listina mnichovických konšelů, kteří tímto vzali obnovená privilegia na vědomí.⁴³⁶

⁴²⁷ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 54, 297, 304, 464, 1033, 1034.

⁴²⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 200.

⁴²⁹ Franz Mehl (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 463).

⁴³⁰ Jiří Milíčovský (Tamtéž, kart. 464).

⁴³¹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 900.

⁴³² M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 107.

⁴³³ A. SEDLÁČEK, *Hrady IV*, s. 184, 317, 318, 346.

⁴³⁴ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 107.

⁴³⁵ Jan Mlíkovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 457).

⁴³⁶ M. FIALA – J. HRDLIČKA – J. ŽUPANIČ, *Erbovní listiny*, s. 106.

Ve druhé polovině 17. století je připomínán Václav Michal, který vykonával úřad zemského prokurátora, jeho synové se později usadili v Praze.⁴³⁷ Znáám je též František, jenž v polovině 19. století působil jako celní úředník. Jeho syn Fridrich Eugen byl lékařem v Istrii, mladší syn Karel Vincent byl důstojníkem. Na počátku 20. století žil se svou rodinou v Praze. Jeho syn Karel studoval Strakovu akademii v Praze. Rod žije ve dvou liniích do současnosti.⁴³⁸

de Montbrun, Paul

Šlechtický titul byl Paulovi de Montbrun udělen za dlouhá léta vykonávané válečné služby a v neposlední řadě za věrnost při „rebelii“, kdy se aktivně účastnil bojů proti povstalcům coby rytmistr.⁴³⁹ Za manželku pojal Mandalénu ze Rzavého, která do manželství přinesla statky Pacov a Dub, jež koupila od svého příbuzného Ladislava Vita ze Rzavé, který však jako komisař při direkcí během stavovského povstání stál na opačné straně než její manžel.⁴⁴⁰ Vidíme zde opět případ rozdělení rodiny kvůli odlišnému přesvědčení.

Muckh von Muckenthal, Johann

Johann Muckh působil jako primas královského města Mostu, zachoval věrnost při rebelii a obzvláště zdůrazněna byla jeho iniciativa při rekatolizaci.⁴⁴¹ Z konfiskátů zakoupil spolu s Jiřím Schönem ze Schönecku poplužní dvůr v Žiželicích a Velichově z majetku žateckého primátora Maxmiliána Hošťálka u Janovic (Javořic).⁴⁴² Stopy Muckhových potomků nacházíme ještě v 19. století, kdy byl roku 1877 Josef Muckh vyzdvižen do rytířského stavu.⁴⁴³

Müller von Mildenberg, Matthes

Matthes Müller vykonával dlouhý čas úřad městského rady na Novém Městě pražském, jeho obživou však bylo kupecké povolání. Za mnoho let věrné služby byl oceněn šlechtickým stavem.⁴⁴⁴ V letech 1652-1653 byl zřejmě jeho syn určen za nejvyššího berníka a později byl také primasem Starého Města pražského. Matěj Vojtěch a Daniel se účastnili obrany Prahy proti Švédům v roce 1648, za což jim byl o rok později udělen šlechtický stav. Zajímavou postavou je bezpochyby Alois Müller žijící ve druhé polovině 19. století, který byl roku 1884 renobilitován, když ale o čtyři roky později žádal o udělení stavu svobodných pánů, byla jeho žádost za-

⁴³⁷ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 145.

⁴³⁸ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 648.

⁴³⁹ Paul de Montbrun (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 465).

⁴⁴⁰ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 878.

⁴⁴¹ Johann Muckh (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 465).

⁴⁴² T. V. BÍLEK *Dějiny konfiskací*, s. 171.

⁴⁴³ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 112.

⁴⁴⁴ Matthes Müller (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 466).

mítnuta. V roce 1904 o svá privilegia zcela přišel, neboť se ukázalo, že se prokazoval falešnými dokumenty, které sám vytvořil. Za úplatu falšoval dokumenty i pro jiné uchazeče o šlechtictví, proto byl odsouzen. Posledním členem rodu byl Gustav Müller – zřejmě Aloisův syn, který je pohřben na Olšanských hřbitovech.⁴⁴⁵

Nappor von Borkova, Matthyseus

Matthyseus Nappor působil jako assesor při Deskách zemských. V době stavovského povstání zůstal věrný panovníkovi, proto mu byl roku 1628 udělen šlechtický titul. O osm let později mu byl erb polepšen a přidán přídomek „und Himmelstein“.⁴⁴⁶

Naswiczky von Naswicz, Hans

Svá privilegia získal Hans Naswiczký za statečnost projevenou během válečných služeb.⁴⁴⁷

Nitsch de Durrenpach, Joannis

Joannis Nitsch byl odměněn šlechtickým titulem za věrnost zachovanou při stavovském povstání a také za statečnost projevenou v bojích proti povstalcům.⁴⁴⁸

Nütz, Michael

Michael Nütz byl za věrné služby oceněn šlechtickým stavem, znak a predikát převzal od vymřelého rodu von Herrensberg und Grottingen.⁴⁴⁹

Opicz von Boberfeld, Martin

Martin Opicz se narodil roku 1597 v Boleslavi ve Slezsku, studoval ve Frankfurtu, Tubinkách a Štrasburku. V roce 1619 působil ve službách vévody lehnického, po roce 1622 se však již věnuje archeologii Dacie pod patronátem Gábora Bethlena, o tři roky později je ve Vídni korunován na básníka, uplatnil se také jako diplomat.⁴⁵⁰ V době, kdy mu byl udělen šlechtický titul, působil jako politický agent u spojence jesuitů Carla Hannibala von Dohna.⁴⁵¹ V roce 1630 vykonal cestu do Paříže, poté však vstoupil do švédských služeb, nakonec se stal dvorním historiografem krále polského.⁴⁵²

⁴⁴⁵ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 661.

⁴⁴⁶ Matthyseus Nappor (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 466).

⁴⁴⁷ Hans Naswiczky (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 466).

⁴⁴⁸ Joannis Nitsch (Tamtéž, kart. 468).

⁴⁴⁹ Michael Nütz (Tamtéž, kart. 468).

⁴⁵⁰ *Ottův slovník naučný* XVIII, s. 810.

⁴⁵¹ Martin Opicz (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 469).

⁴⁵² *Ottův slovník naučný* XVIII, s. 810.

Oulík z Třebnic, Šimon

Šimon Oulík působil jako rychtář v Litoměřicích, oceněna byla jeho věrná služba a zvelebování „*důchodův obecních*“,⁴⁵³ zasloužil se také o rekatolizaci Litoměřic. Po roce 1629 se stal sekretářem České dvorské kanceláře. O rok později byl Šimon povýšen do rytířského stavu. Ve čtyřicátých letech 17. století již Oulík zastával úřad hofrychtěře královských měst. Šimon Oulík velmi zbohatl nákupem konfiskovaných statků a jeho sídlem se stal Královský Hrádek u Litoměřic.⁴⁵⁴ Zemřel v roce 1657. Zanechal po sobě pět synů a dvě dcery,⁴⁵⁵ z nichž Josef Ignác byl děkanem Litoměřicích, ostatní žili v Litoměřicích, Praze, Pardubicích a Brně. Z rodiny je znám také Karel Oulík, který v roce 1675 vlastnil moravský statek Velký Orechov.⁴⁵⁶ Zdá se však, že potomci Šimona Oulíka nedovedli s nashromážděným majetkem příliš dobře hospodařit, neboť brzy upadli do dluhů. Jediný dům, který rodině zbyl, odkoupila v roce 1762 litoměřická obec a zřídila v něm radnici.⁴⁵⁷

Pachta z Rájova, Jan

Pachtové z Rájova byli původně měšťanským rodem. První Pachtové, o kterých je v literatuře zmínka, působili v 16. století jako rektori kolínských škol.⁴⁵⁸

Během stavovského povstání Jan Pachta neváhal „*s velikou škodou a záhubou statečku a jmění, též s nebezpečenstvím hrdla svého*“⁴⁵⁹ zachovat věrnost panovníkovi, a proto byl roku 1628 povýšen do vladyckého stavu. Až do roku 1642 působil Jan jako hejtman tloskovského panství, poté se se syny odstěhoval na Nové Město pražské. Syn Kryštof zde vykonával primaský úřad.⁴⁶⁰

Vnuk Jana Pachtu Daniel se stal sekretářem při komoře české,⁴⁶¹ v 50. letech dosáhl povýšení do rytířského stavu, získal i šlechtictví říšské⁴⁶² a byl to právě on, který vhodnými koupi nabytých mnohých výnosných statků a založil tak bohatství a moc rodu, jež v dalších generacích rostly.⁴⁶³

⁴⁵³ Šimon Oulík (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 470).

⁴⁵⁴ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 38.

⁴⁵⁵ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 15.

⁴⁵⁶ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 38.

⁴⁵⁷ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 15.

⁴⁵⁸ *Ottův slovník naučný XIX*, s. 27.

⁴⁵⁹ Jan Pachta (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 470).

⁴⁶⁰ *Ottův slovník naučný XIX*, s. 28.

⁴⁶¹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 266.

⁴⁶² *Ottův slovník naučný XIX*, s. 28.

⁴⁶³ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 125.

V první třetině 18. století byli Pachtové postupně povýšeni do panského a posléze do hraběcího stavu.⁴⁶⁴ Své postavení stvrzovali nákladnou výstavbou zámků. Ještě na konci 17. století dal Arnošt Josef vystavět zámek v Liblicích, Jan Jáchym vybudoval v letech 1720–1731 zámek v Liběchově, jeho syn František Josef, nejvyšší mincmistr a zemský soudce, postavil zámek v Bezně.⁴⁶⁵ Ve vlastnictví rodu se mj. také nacházel zámek v Mníšku, na místě střítežské tvrze postavili zámek Karlswald. Vlastnili také ronšperské, podhořanské, jeníkovské a novodvorské panství.⁴⁶⁶ Potomci tohoto rodu se dožili 20. století.⁴⁶⁷

Perger z Rozenwerthu, Lorenz

Původním jménem Vrchota, působil Lorenz jako důchodní písař na třeboňském panství (a byl to právě Perger, který do Prahy odvezl knihovnu Rožmberků)⁴⁶⁸, vladycký stav si roku 1629 zasloužil zachováním věrnosti při „rebelii“,⁴⁶⁹ při nobilitaci změnil své české jméno Vrchota na Perger. V též rok, kdy byl Perger nobilitován, se oženil s Kateřinou Kálovou z Rybňan.⁴⁷⁰ V roce 1650 byl Perger povýšen do rytířského stavu a zakoupil tvrz Branlín u Soběslavi od Draga Draghiho.⁴⁷¹ Lorenzův bratr Jakub působil jako plaský opat.

Lorenz zesnul v roce 1652, zbyla po něm vdova Eva Sluzská, dvě dcery a dva synové – Jan Jiří a Václav, kteří vystudovali v Jindřichově Hradci jezuitské gymnázium. Jiří zemřel v roce 1672. Václav v roce 1674 prodal Branlín a koupil Chvalkov, po osmi letech jej ale prodal také, zakoupil dvorec v Celkovicích a dům v Táboře. Jeho synové Celkovice prodali, Jan František Ignác působil jako farář v Netvořicích. V první polovině 19. století je pak ještě připomínán Josef Perger jako guberniální rada.⁴⁷²

Podybník z Perenské Hory, Jan

„*Po veškeren čas života svého*“ zastával Jan Podybník věrně úřad komorníka při deskách zemských, aby měl i nadále motivaci v úřadu setrvat, byl mu udělen vladycký stav.⁴⁷³

⁴⁶⁴ *Ottův slovník naučný* XIX, s. 28.

⁴⁶⁵ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 125.

⁴⁶⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady* VI, s. 99, *Hrady* IX, s. 90, *Hrady* XII, s. 49, 173, 182, 273, 321.

⁴⁶⁷ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 162.

⁴⁶⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady* IV, s. 145.

⁴⁶⁹ Lorenz Perger (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 472).

⁴⁷⁰ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 132.

⁴⁷¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady* IV, s. 94.

⁴⁷² *Ottův slovník naučný* XIX, Praha 1903, s. 472.

⁴⁷³ Jan Podybník (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 475).

Ponlehner von Podenstein, Adam

Adam Ponlehner strávil svůj život v armádě, kde dosáhl hodnosti podplukovníka a velel jednotce mušketýrů, za oddané služby získal šlechtický stav.⁴⁷⁴

Prokecyus ze Šnebergku, Václav

Václav Prokecyus byl soběslavským měšťanem, během stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi i náboženství, i přesto, že „*mnoho protivenství od odpůrcův snášeti musel*“, než aby se však zpronevěřil, raději ze Soběslavi „*kdež stateček a živnost svou měl*“ uprchl, čímž také o svůj majetek přišel.⁴⁷⁵ Roku 1629 si ale již zakoupil tvrz Přehořov u Soběslavi,⁴⁷⁶ o patnáct let později tvrz a ves Kvasejovice.⁴⁷⁷ Václav zemřel roku 1652 a zanechal po sobě syna Jana a dceru Dorotu, která se provdala do rodu Netolických z Eisenberka. Jan však brzy zemřel, proto majetek převzala Dorota, která zesnula v roce 1691.⁴⁷⁸

Proskovský z Krohenštejna, Jan Samuel

Jan Samuel vzešel z rodu městského a „*platně sloužil*“ jako koncipista při České dvorské kanceláři, za věrné služby byl odměněn vladyckým stavem.⁴⁷⁹

Püschel von Püschel auf Boczendorf, Matthey

Matthey Püschel působil jako purkmistr ve Svidnici, obzvláště oceněna byla jeho účast na tažení proti Turkům. V armádě velel jak pěším, tak jezdeckým jednotkám.⁴⁸⁰

Putz a Toraquila nebo z Adlerthurnu, Jan

V literatuře nacházíme již jméno otce Jana Putze – Tomáše Kornela, který působil jako hejtman v Poděbradech a Kolíně. Tomáš Kornel však měl kromě Jana ještě jednoho syna – Marka.⁴⁸¹ V roce 1631 však šlechtický titul získal pouze Jan. V listině jsou vyzdvihnuty jeho obdivuhodné znalosti a vědomosti, které získal na cestách po Evropě – zejména po Španělsku, Francii a Belgii. V každé zemi, do které zavítal navštívil nejen přední šlechtické paláce, ale i významné univerzity. Oceněno je též zachování loajality vůči panovníkovi, během stavovského povstání.

⁴⁷⁴ Adam Ponlehner (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 475).

⁴⁷⁵ Václav Prokecyus (Tamtéž, kart. 476).

⁴⁷⁶ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 141.

⁴⁷⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady* IV, s. 97.

⁴⁷⁸ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 141.

⁴⁷⁹ Jan Samuel Proskovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 476).

⁴⁸⁰ Matthey Püschel (Tamtéž, kart. 477).

⁴⁸¹ *Ottův slovník naučný* XX, s. 1026.

Jan zastával úřad rentmistra⁴⁸² a rady dvorské komory.⁴⁸³ Jako konfiskáty výhodně zakoupil vsi Outěchovice a Břevniště. Jako odměnu za zachování věrnosti získal od panovníka spolu s Janem Kašparem Sitem stříbrné nádoby z pražského Valdštejnského paláce.⁴⁸⁴

Roku 1650 byl Jan povýšen do rytířského stavu a stal se majitelem vsi Podsedice,⁴⁸⁵ následujícího roku zakoupil Mimoňské panství⁴⁸⁶ a Děvín,⁴⁸⁷ byl mu také postoupen dům U Zlatého Kapra na Malé Straně, který si dal roku 1652 vložit do Desek zemských.⁴⁸⁸

O šest let později byl Jan, tentokrát i se svým bratrem Markem, povýšen do říšského rytířského stavu. Jan však roku 1660 umírá. Zanechal po sobě dva syny Jana Františka Edmunda – radu české komory a Jana Ignáce Dominika.⁴⁸⁹ Jan František Edmund se věnoval zvelebování mimoňského panství, kde také nechal nákladně přestavět zámek do barokní podoby. Jan Ignác Dominik zakoupil panství Dlažkovice, kde také nechal zbudovat zámek. Jan Ignác byl také posledním mužským potomkem rodu.⁴⁹⁰ Rod tak vymřel po meči v roce 1718. O rok později už máme zprávu pouze o dvou dědičkách – Marii Terezii, která se provdala za Ludvíka Josefa Hartiga,⁴⁹¹ a zdělila Mimoň, Marii Anně – provdané za Ferdinanda Kaplíře připadly Dlažkovice a Podsedice.⁴⁹²

Rabštejnský z Guttenthalu, Daniel

Daniel Rabštejnský dlouhý čas zastával úřad důchodního písaře na pardubickém panství. V době stavovského povstání zůstal stát při panovníkovi, a tak byl vyzdvižen do vladyckého stavu.⁴⁹³

Reichbrodt von und auff Schreckendorf, Johann

Johann Reichbrodt působil jako úředník při komorní buchhalterii, později jako rentmistr, služby prokázal už za Rudolfa II. a Matyáše, proto mu byl udělen rytířský stav.⁴⁹⁴

⁴⁸² *Ottův slovník naučný* XX, s. 1026.

⁴⁸³ T. V., BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 145.

⁴⁸⁴ Tamtéž, s. 827.

⁴⁸⁵ *Ottův slovník naučný* XX, s. 1026.

⁴⁸⁶ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 790.

⁴⁸⁷ *Ottův slovník naučný* XX, s. 1026.

⁴⁸⁸ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 934.

⁴⁸⁹ *Ottův slovník naučný* XX, s. 1026.

⁴⁹⁰ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 144.

⁴⁹¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady* X, s. 155.

⁴⁹² *Ottův slovník naučný* XX, s. 1026.

⁴⁹³ Daniel Rabštejnský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 478).

⁴⁹⁴ Johann Reichbrodt (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 479).

von Rickhard, Anna

Anna Maria získala šlechtický titul spolu s jejími sourozenci Gottfriedem a Rosinou von Rickhard v roce 1631.⁴⁹⁵

von Rickhard, Gottfried

Gottfried von Rickhard zastával post celního úředníka, také se účastnil tažení proti Turkům, v době stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi. Za svou oddanost byl vyzdvižen do šlechtického stavu. Spolu s ním byly povýšeny i jeho sestry Anna Maria a Rosina.⁴⁹⁶

von Rickhard, Rosina

Rosině byl roku 1631 udělen šlechtický titul společně s její setrou Annou a bratrem Gottfriedem.⁴⁹⁷

Rhete von Morenstein, Philipp Augustin

Philippovi Augustinovi byl udělen roku 1627 šlechtický stav, jeho zásluhy jsou pojmenovány jako pilné služby.⁴⁹⁸

Rosenhammer, Matthias

Matthias Rosenhammer byl odměněn za oddanost projevenou v armádě – „na vodě i na souši“ neváhal nasadit za panovníka život.⁴⁹⁹

Rosenhammer, Paul

Paul Rosenhammer získal šlechtický titul díky svým službám v armádě.⁵⁰⁰

Rovenský z Libenhory, Jiří

Jiří Rovenský byl staroměstským měšťanem⁵⁰¹ a působil také jako královský prokurátor v království českém, za věrné a nezištné služby mu byl udělen vladýcký stav.⁵⁰² Známe jej také

⁴⁹⁵ Anna von Rickhard (Tamtéž, kart. 481).

⁴⁹⁶ Gottfried Rickhard (Tamtéž, kart. 481).

⁴⁹⁷ Rosina Rickhard (Tamtéž, kart. 481).

⁴⁹⁸ Philipp Augustin Rhete (Tamtéž, kart. 480).

⁴⁹⁹ Matthias Rosenhammer (Tamtéž, inv. č. 173).

⁵⁰⁰ Paul Rosenhammer (Tamtéž, inv. č. 173).

⁵⁰¹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 473.

⁵⁰² Jiří Rovenský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 483).

jako kupce vinice pod Libní a domu U Nědvídků z majetku Jana Theodora Sixta z Ottersdorfu.⁵⁰³

von Ruscia, Johann

Johann von Ruscia byl zkušeným válečníkem, bojoval pod generálem Johannem Tillym a Herrmanem Ruswormem, účastnil se bojů v Horních Uhrách. Tou dobou byl praporečnickem při jízdě. Během stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi, zúčastnil se také bitvy na Bílé Hoře. V katolické lize velel jako poručík kompanii kyrysníků, později dosáhl hodnosti podplukovníka, za tyto služby mu byl udělen šlechtický titul.⁵⁰⁴

von Scalabrin, Thomas

Thomas Scalabrin působil jako dvorský služebník, loajalitu vůči panovníkovi prokázal válečnými službami a zachováním věrnosti při „rebelii“, proto mu byl roku 1630 udělen šlechtický stav.⁵⁰⁵

von Segregory, Andreas

Andreas Segregory spravoval coby hejtman eggenberská panství, oddanost panovníkovi prokázal zachováním věrnosti během stavovského povstání, za což si vysloužil udělení šlechtického stavu.⁵⁰⁶

Schelhart von Hartenfels, Johann Bartholomeus

Johann Bartholomeus byl oceněn rytířským stavem za své zásluhy při bojích ve „španělské“ válce, později působil jako dvorský služebník.⁵⁰⁷ Další zprávy máme ale pouze o Johannových příbuzných – Adamovi Vilémovi, který v roce 1627 zakoupil statky Vartenberk, Lemberk a Tolzbach,⁵⁰⁸ a Anně Marii, která se provdala za Melchiora Wahla a později po něm zdědila tvrz Žandov.⁵⁰⁹

⁵⁰³ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 473, 512.

⁵⁰⁴ Johann von Ruscia (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 483; Tamtéž, inv. č. 156).

⁵⁰⁵ Thomas von Scalabrin (Tamtéž, kart. 485).

⁵⁰⁶ Andreas von Segregory (Tamtéž, kart. 485).

⁵⁰⁷ Johann Bartholomeus Schelhart (Tamtéž, kart. 493).

⁵⁰⁸ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 798, 807.

⁵⁰⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 428.

Schkalko von Sitzenhoff, Johann

Johann Schkalko působil jako rychtář a viceprimas v Jihlavě a zasloužil se také o její obranu. Za „platné“ služby a projevenou statečnost mu byl udělen šlechtický stav.⁵¹⁰

Schleierweber von Friedenau, Fridrich

Fridrich Schleierweber zastával úřad frankensteinského sekretáře, za věrné služby získal šlechtický stav.⁵¹¹

Schlindt von Hirschfeld, Valentin

Valentin působil jako sekretář kláštera v Teplé, svou oddanost panovníkovi projevil tím, že mu během stavovského povstání zachoval věrnost.⁵¹²

Schluiter von Schlußberg, Conrad

Conrad Schluiter prokázal svou oddanost ve válečných službách, během stavovského povstání zachoval věrnost při rebelii, během války sloužil jako polní hejtman pod frýdlantským vévodou Albrechtem z Valdštejna.⁵¹³

Schmidt von Eysenwerth, Johann

Johann Schmidt působil jako městský rada v „Creppau“, jeho věrné a platné služby byly odměněny šlechtickým stavem.⁵¹⁴

Schmidt von Schmidenbach, Augustin

Augustin Schmidt privilegia údajně získal již od Zikmunda Lucemburského, vyznamenal se v bojích v Dánsku a Dolním Sasku. Později působil jako královský komisař a hejtman ve Vraždicích a Chomutově.⁵¹⁵ Během stavovského povstání zůstal na straně panovníka a zasedal v komisi pro vyšetřování provinění měst, ve které ovšem podával i zmírňující návrhy. Z konfiskátů zakoupil statek Soběsuky z majetku Viléma staršího z Doupova a kněžický statek Adama Gottharda ze Štampachu.⁵¹⁶

⁵¹⁰ Johann Schkalko (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 494).

⁵¹¹ Fridrich Schleierweber (Tamtéž, kart. 494).

⁵¹² Valentin Schlindt (Tamtéž, kart. 494).

⁵¹³ Conrad Schluiter (Tamtéž, kart. 494).

⁵¹⁴ Johann Schmidt (Tamtéž, kart. 494).

⁵¹⁵ Adam Schmidt (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, inv. č. 752; Tamtéž, kart. 494).

⁵¹⁶ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. LXI, 85, 611, 1041, 1086.

Schrandt aus Obels von Taschberg, Lambert

Lambert Schrandt prokázal svou oddanost jako služebník na několika šlechtických dvorech. Nejprve dlel u dvora Petra Voka z Rožmberka, poté Jana Jiřího ze Švamberka, následně sloužil na dvoře hraběnky Buquoyové a jejího syna Alberta Longuevala z Buquoy.⁵¹⁷

Schreiner von Roseneck, Catharina

Catharině Schreinerové byl v roce 1628 udělen šlechtický titul při příležitosti nobilitace jejich dvou bratrů Martina a Matthiase.⁵¹⁸

Schreiner von Roseneck, Martin

Martin Schreiner získal šlechtická privilegia za dlouhá léta věrných služeb „*v mírových i válečných časech*“.⁵¹⁹

Schreiner von Roseneck, Matthias

Matthias Schreiner si tak jako jeho bratr Martin vysloužil šlechtická privilegia věrnou službou.⁵²⁰

Schuster von Goldspurg, Thobias

Thobias Schuster byl dlouhá léta účetním radou při komorní buchhalterii. Za věrné služby mu byl udělen šlechtický stav.⁵²¹

Schwandel von Trzebska, Victorin Sigmund

Victorin Sigmund Schwandel působil jako registrátor při vrchním daňovém úřadě. Aby přispěl k navrácení pořádku do země, zasedal v rozličných komisích, za své věrné služby získal šlechtický titul.⁵²² Po roce 1661 je připomínán ještě Jan Václav jako regent na Hrubé Skále.⁵²³

⁵¹⁷ Lambert Schrandt (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 496).

⁵¹⁸ Catharina Schreiner (Tamtéž, kart. 496).

⁵¹⁹ Martin Schreiner (Tamtéž, kart. 496).

⁵²⁰ Matthias Schreiner (Tamtéž, kart. 496). V literatuře se lze dočíst pouze o Josefovi a Kryštofovi, kteří žili na Pelhřimovsku a účastnili se stavovského povstání, za což jim byl následně zabaven majetek. Josefovi byl snad trest nakonec odpuštěn. Jakýsi Josef Arnošt Schreiner se v roce 1635 oženil s Juditou Řepickou, jež byla spřízněna s Vilémem Kanašem z Machovic a Vildštejna a nejspíše také později zdědila statky Dvorce a Mezný. Srov. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací* s. 610; M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 79; A. SEDLÁČEK, *Hrady IV*, s. 96; Týž, *Hrady VII*, s. 168.

⁵²¹ Thobias Schuster (Tamtéž, kart. 497).

⁵²² Victorin Sigmund Schwandel (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 498). V Písku žila rodina Švantlů z Trzebska, jejíž člen – Zikmund byl aktivním účastníkem stavovského povstání, jeho majetek byl

Služátecký ze Služátek a na Lhotkách, Kryštof Hynek

Předek Kryštofa Hynka získal údajně rytířský stav již roku 1493 od Vladislava II. Jagellonského, predikát si zvolil podle svého dvorce u Pelhřimova. Kryštof tak v roce 1627 žádal o potvrzení tohoto stavu,⁵²⁴ nemáme ale doklad, jak jeho předci žili, proto nelze s jistotou určit, jaké důvody Kryštofa k tomuto kroku vedly. Jeho synové Jan a Jindřich se připomínají kolem roku 1672 jako poslední členové rodu.⁵²⁵

Steuerer von Stürzenhübl, Salomon

Salomon Steuerer působil jako konšel v Jihlavě, za války pak byl proviantmistrem, za platné služby byl odměněn šlechtickým stavem.⁵²⁶ Jeho potomci jsou připomínáni ještě v 18. století.⁵²⁷

Stockinger von Angkerstock, Andreas

Andreas Stockinger byl povýšen do šlechtického stavu za věrnost zachovanou během stavovského povstání a za válečné služby.⁵²⁸

Straka z Ehrenštejna, Jan

Janu Strakovi byl roku 1635 udělen vladýcký stav společně s jeho bratrem Jiřím.⁵²⁹

Straka z Ehrenštejna, Jiří

Jiří byl se svým bratrem Janem v roce 1635 povýšen do vladýckého stavu. K těmto privilegiím se rozhodli připustit také svého švagra a jindřichohradeckého měšťana Matyáše Traumillera.⁵³⁰ Náhrobek Straků z Ehrenštejna se zachoval v Jindřichově Hradci.⁵³¹

Stratten von und auf Elesnitz, Gerhard

Gerhard Stratten získal v roce 1627 šlechtický titul, jeho zásluhy však nejsou v listině nijak blíže rozvedeny.⁵³²

po dobytí města císařskými zabaven, on sám ale při obraně města padl, zda byl nějak s Victorinem Zikmundem spřízněn, není známo. Viz. též M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 41.

⁵²³ A. SEDLÁČEK, *Hrady X*, s. 55.

⁵²⁴ Kryštof Hynek Služátecký (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 487).

⁵²⁵ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 169.

⁵²⁶ Salomon Steuerer (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 489).

⁵²⁷ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 176.

⁵²⁸ Andreas Stockinger (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 489).

⁵²⁹ Jan Straka (Tamtéž, kart. 490).

⁵³⁰ Jiří Straka (Tamtéž, kart. 490).

⁵³¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 96.

Širmar z Malíkova, Ludvík

Ludvík Širmar vykonával registrátorský a depozitorský úřad při Deskách zemských. V čase „*ohavné rebelie*“ pamatoval na „*povinnost a víru svou*“ a zůstal věren panovníkovi. Jeho oddanost byla oceněna vladyckým stavem,⁵³³ ale žádná privilegia nechránila jeho čerstvě nabytý statek Suchdol před pleněním Švédů, statek byl natolik zpusťosen, že Ludvík Širmar padl do dluhů a byl nucen jej prodat.⁵³⁴

Švarcpart ze Švarcachu, Jiří

S Linhartem byl do vladyckého stavu vyzdvižen i jeho bratr Jiří, který nějaký čas působil v armádě španělského krále.⁵³⁵ Z rodiny máme zprávy o Anně Kateřině Švarcpartové rozené z Minic, která zakoupila Chrášťany a Václavovi Karlovi, který byl kanovníkem Budyšínským a poté farářem v České Kamenici.⁵³⁶

Švarcpart ze Švarcachu, Linhart

Linhart Švarcpart prokázal svou oddanost při vyjednávání míru s Benátčany, kdy se „*v rozličných pojezdích s nebezpečenstvím hrdla svého potřebovati dal*“. Během stavovského povstání zachoval věrnost císaři při rebelii a než aby „*v čemž nejmenším oučastna činil, raději manželku, dítky a celé své jmění opustil*“ a přidal se k císařské armádě. Po „*slavném vítězství*“ se stal při buchhalterii služebníkem nad počty,⁵³⁷ v roce 1623 pak zakoupil tvrz Čekanice, kterou ovšem velmi brzy opět prodal.⁵³⁸

Taubman von Krsovic, Jan

Jana Taubman získal šlechtická privilegia díky Jindřichovi Maxmiliánovi Krsovskému, který jej nechal připustit ke svému erbú.⁵³⁹ Jan Taubmann měl za manželku příbuznou Jana Jindřicha Krsovského, Elišku Jitku, která zemřela roku 1702. Jejich syn Jan František působil jako hejtman třebíčského panství. Sám měl dva syny – František Antonín byl farářem na Potěhách, Leopold působil jako kancelista v Ronově.⁵⁴⁰ Ještě ve druhé polovině 19. století se dozvídáme o Rudolfovi Krsovském, řediteli Grand hotelu v Praze.⁵⁴¹

⁵³² Gerhard Stratten (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 490).

⁵³³ Ludvík Širmar (Tamtéž, kart. 493).

⁵³⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady* XII, s. 143.

⁵³⁵ Jiří Švarcpart (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 497).

⁵³⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady* VIII, s. 286.

⁵³⁷ Linhart Švarcpart (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 497).

⁵³⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady* XI, s. 191.

⁵³⁹ Jan Taubman (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 453).

⁵⁴⁰ *Ottův slovník naučný* XV, s. 267.

Teleczký z Adlepergku, Jiří Elias

Jiří Elias Teleczký pocházel ze stavu městského, dlouhá léta působil jako ingrosátor při menších Deskách zemských, za věrné služby byl povýšen do vladyckého stavu.⁵⁴²

Traumiller z Ehrenštejna, Matyáš

Matyáš Traumiller byl švagrem Jiřího a Jana Strakových z Ehrenštejna. Tito příbuzní se rozhodli Matyáše připustit v roce 1635 ke svým privilegiím.⁵⁴³ Matyášův potomek je v roce 1674 připomínán jako kupec tvrze Dvořec.⁵⁴⁴

Trentin von Dreyenfelsen, Anton

Anton Trentin, pocházející z italské rodiny byl odměněn šlechtickým stavem zejména za válečné služby,⁵⁴⁵ později se usadil v Praze⁵⁴⁶ a živil se jako kupec. Jeho další potomci jsou připomínáni v Praze a Unhošti do poloviny 18. století.⁵⁴⁷ Petrovi Trentinovi byl v roce 1727 udělen rytířský stav a přídomek von Wölgersfeld.⁵⁴⁸

Trnka z Křovic, Jan

Jan Trnka býval úředníkem při apelačním soudu, v době vydání listiny působil u dvorských desek a při komorním soudu. Spolu s bratrem Václavem prokázali oddanost panovníkovi zejména v době stavovského povstání, kdy než aby se zpronevěřili panovníkovi, raději snášeli útrapy působené povstalci a riskovali ztrátu veškerého svého majetku. Za to byli povýšeni do rytířského stavu.⁵⁴⁹ Jejich potomci žili v Praze a Táboře, z nichž Jan Vilém se dokonce účastnil obrany Prahy v roce 1648, pražská větev je připomínána do 18. století, tábořská do 19. století.⁵⁵⁰

⁵⁴¹ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 508

⁵⁴² Jiří Elias Teleczký (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 499).

⁵⁴³ Matyáš Traumiller (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 490).

⁵⁴⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 96.

⁵⁴⁵ Anton Trentin (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 501).

⁵⁴⁶ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 985.

⁵⁴⁷ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 195.

⁵⁴⁸ J. BRŇOVJÁK, *Nobilitační politika*, s. 306.

⁵⁴⁹ Jan Trnka (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 501).

⁵⁵⁰ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s. 195.

Trnka z Křovic, Václav

Václav společně se svým bratrem Jiřím setrval v době stavovského povstání na straně panovníka i za cenu útrap od protivníků, za to mu byl udělen rytířský stav.⁵⁵¹

Třebechovský z Florenfelzu, Florian

Florian Třebechovský byl ledečským měšťanem a dlouhá léta coby hejtman spravoval ledečské panství, za věrné služby byl vyzdvižen do vladyckého stavu.⁵⁵²

Uničovský z Rosenportu, Jan

Jan Uničovský pocházející z městského stavu neváhal obětovat svůj majetek a podrobit se „rozličným protivenstvím“, aby mohl zachovat věrnost panovníkovi, za to byl povýšen do rytířského stavu.⁵⁵³

Wahl von Löwenthal, Andreas

Andreas Wahl si svá privilegia zasloužil válečnými službami a v době stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi.⁵⁵⁴

von der Wahl, Melchior

Melchior Wahl strávil přes 20 let v panovníkových službách jako sekretář dvorské komory a rada při komoře české, na jeho straně setrval i v době stavovského povstání,⁵⁵⁵ který mu kromě rytířských privilegií daroval část statků z majetku Eliáše Schmidtgrabnera z Lusteneggu a v Praze na Újezdě dům, statek Třebišice Jiřího Fridricha Kaplíře Vosterského ze Sulevic dostal na umoření pohledávek a dále získal tvrz a městečko Žandov – ten posléze zdědila jeho manželka Anna Marie rozená Schelhartová.⁵⁵⁶

von Wachtendunk, Gerhard

Gerhard Wachtendunk sloužil dlouhá léta v armádě a dosáhl hodnosti rytmistra, za věrné služby mu byl udělen šlechtický stav.⁵⁵⁷

⁵⁵¹ Václav Trnka (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 501).

⁵⁵² Florian Třebechovský (Tamtéž, kart. 502).

⁵⁵³ Jan Uničovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 503).

⁵⁵⁴ Andreas Wahl (Tamtéž, kart. 507).

⁵⁵⁵ Melchior von der Wahl (Tamtéž, kart. 507).

⁵⁵⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 428.

⁵⁵⁷ Gerhard von Wachtendunk (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 507).

Wangler, Johan

Johan Wangler sloužil v Tieffenbachově regimentu jako hejtman a strážmistr. Za dlouhá léta věrné služby mu byl udělen rytířský titul.⁵⁵⁸ Spolu s manželkou Margaretou zakoupili část valdštejnského panství Trachenberk v hodnotě 100 000 zlatých.⁵⁵⁹ Jejich syn Jakub však nedovedl dobře hospodařit a tak byl nucen v padesátých letech majetky prodat.⁵⁶⁰

Wangler, Margareta

Margareta byla chotí Johana Wanglera a při příležitosti jeho nobilitace jí byl udělen rytířský titul.⁵⁶¹

Včelín z Lumensteinu, Jakub Theodosius

Jakub Theodosius Včelín byl roku 1634 přijat za erbovního strýce svým švagrem Eliášem Blovským. Jakub Theodosius působil jako kancléř starého města pražského a radní písař Menšího Města pražského a Jihlavy, působil též na pražské univerzitě, kde dosáhl magisterského titulu a dokonce se stal i rektorem. Kromě tohoto si svou odměnu zasloužil také věrností při rebelii a obraně města při vpádu Sasů.⁵⁶²

Wendlin z Wendlinštejna, Jakub

Jakub Wendlin byl měšťanem a konšelem Nového Města pražského, svá privilegia si zasloužil nejen pilným vykonáváním úřadu, ale také zachováním věrnosti panovníkovi v době stavovského povstání.⁵⁶³

Wikrocil z Bílenberka, Jiří

Jiří Wikrocil byl kutnohorským konšelem, v roce 1631 získal šlechtický titul spolu se svými příbuznými Václavem Wikrocilem a Jiřím a Václavem Bílkem.⁵⁶⁴

⁵⁵⁸ Johan Wangler (Tamtéž, kart. 508).

⁵⁵⁹ T. V. BÍLEK, Dějiny konfiskací, s. 760.

⁵⁶⁰ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 211.

⁵⁶¹ Margareta Wangler (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 508).

⁵⁶² Jakub Theodosius Včelín (Tamtéž, kart. 416).

⁵⁶³ Jakub Wendlin (Tamtéž, kart. 509).

⁵⁶⁴ Jiří Wikrocil (Tamtéž, kart. 415). Jaký příbuzenský poměr mezi sebou tyto osoby měly, však listina neuvádí, v literatuře není o Jiřím a Václavovi Wikrocilovi žádná zmínka.

Wikrocil z Bilenberka, Václav

Václav Wikrocil získal v roce 1631 šlechtický titul. Ve stejné listině byli nobilitováni také jeho příbuzní Jiří Wikrocil a Jiří a Václav Bílkové. Václav Wikrocil v době udělení nobilitace studoval teologii.⁵⁶⁵

Vinecký z Grünwaldu, Matyáš

Matyáš Vinecký byl v roce 1628 vyzdvižen do vladyckého stavu, zásluhy však v listině uvedeny nejsou, literatura o Vineckém mlčí.⁵⁶⁶

Witte z Lilienthalu, Jan

Jan de Witte byl kupcem a měšťanem na Novém Městě pražském. Během stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi⁵⁶⁷ a díky válečným událostem po Bílé Hoře také velmi zbohatl.⁵⁶⁸ V tomto období zakoupil statek Kácov z majetku Čejky z Olbramovic, ves Předlice, Třebovli z majetku Jana Linhartu z Neuenbergu a několik vinic v Praze,⁵⁶⁹ Rataje, Pečky,⁵⁷⁰ atd. Další majetky získal sňatkem s Annou z Glouchova,⁵⁷¹ v padesátých letech 17. století je připomínána také Anna rozená de Witte, která byla provdána do rodiny Walderode, jež koupila tvrz Libochovičky.⁵⁷²

Wisinger von Wisowicz, Martin

Martin Wisinger získal v roce 1634 šlechtický stav, svůj život trávil na Moravě, kde zastával poštmistrovský úřad.⁵⁷³

Wittingauer von Preitenburg und Rosenau, Paul

Paul Wittingauer byl povýšen do šlechtického stavu za věrnost, kterou panovníkovi zachoval v době stavovského povstání.⁵⁷⁴

⁵⁶⁵ Václav Wikrocil (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 415).

⁵⁶⁶ Matyáš Vinecký (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 505).

⁵⁶⁷ Jan de Witte (Tamtéž, kart. 511).

⁵⁶⁸ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník II*, s.206.

⁵⁶⁹ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 62, 242, 289, 363, 393, 832, 879, 977, 1008, 1027, 1030, 1033, 1109, 1271, 1273, 1274.

⁵⁷⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 57, 226, 279.

⁵⁷¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady VI*, s. 220.

⁵⁷² A. SEDLÁČEK, *Hrady VIII*, s. 241.

⁵⁷³ Martin Wisinger (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 511).

⁵⁷⁴ Paul Wittingauer (Tamtéž, kart. 511).

Wolffstirn auf Raphaelsberg, Johan

Johan Wolffstirn se uplatnil v armádě, kde sloužil jako vrchní ubytovatel, a to i během třicetileté války, kdy setrval věrně na straně panovníka.⁵⁷⁵

Wolgemuth von Rosenthal, Jeremias

Jeremias Wolgemuth býval úředníkem při české komoře, působil též jako výběrčí ungeltu a hraničních cel, v době stavovského povstání zachoval věrnost panovníkovi.⁵⁷⁶

Wüllerstorfer von Urbair, Baltasar

Baltasar Wüllerstorfer působil jako královský rychtář ve Znojmě, během „rebelie“ zachoval věrnost panovníkovi, dokonce se aktivně podílel na perzekuci rebelantů.⁵⁷⁷

Zabrdovský ze Zabrdovic, Václav

Václav Zabrdovský celých 26 let sloužil věrně na pardubickém panství, osm let coby hajný a dalších 18 let jako přední fišmistr.⁵⁷⁸

Zingerling, Georg Christoff

Georg Christoff Zingerling získal šlechtický stav za věrné služby, největším argumentem však byla přímluva vlivného patrona kardinála Františka z Dittrichštejna.⁵⁷⁹

Znigovský (Zňovský) z Korkyně a Cholovic, Michal

Michal Zňovský přišel do Čech z Uher, krátce poté byl přijat k erbů Korků Cholovských z Korkyně,⁵⁸⁰ za stavovského povstání stál na straně panovníka, v této době velmi zbohatl a stal se váženým měšťanem na Novém Městě pražském, zastával úřad sekretář při komoře české,⁵⁸¹ z konfiskací zakoupil Borovsko a Nesmiřice,⁵⁸² v roce 1628 byl povýšen do rytířského stavu,⁵⁸³ později se odstěhoval na Moravu, kde do roku 1644 působil jako prokurátor moravské komory, poté jako biskupský rada a místosudí.⁵⁸⁴ Potomci rodu jsou známi ještě na počátku 19. století.⁵⁸⁵

⁵⁷⁵ Johan Wolffstirn (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 512).

⁵⁷⁶ Jeremias Wolgemuth (Tamtéž, kart. 512).

⁵⁷⁷ Baltasar Wüllerstorfer (Tamtéž, kart. 512).

⁵⁷⁸ Václav Zabrdovský (Tamtéž, kart. 512).

⁵⁷⁹ Georg Christoff Zingerlingf (Tamtéž, kart. 513).

⁵⁸⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady* VI, s. 118.

⁵⁸¹ Michal Znigovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 514).

⁵⁸² M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 220.

⁵⁸³ Michal Znigovský (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 514).

⁵⁸⁴ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník* II, s. 220.

Zych z Greiffenbergu, Mikuláš

Mikuláš Zych byl měšťanem nového města pražského. V roce 1635 byl Janem Pavlem Dvorským připuštěn k erbů a zároveň byl povýšen do vladyckého stavu.⁵⁸⁶

Z 80. let 17. století pak máme zprávy o jeho potomkovi Janu Kornelovi, který tehdy působil jako radní Nového Města pražského⁵⁸⁷ a v roce 1648 se aktivně účastnil obrany Prahy, měl syna Jana Kornelia, který byl zřejmě posledním příslušníkem rodu.⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady* VI, s. 118.

⁵⁸⁶ Mikuláš Zych (NA Praha, ČDK, inv. č. 752, sign. IV D 1, kart. 426).

⁵⁸⁷ M. MYSLIVEČEK, *Erbovník*, s. 43.

⁵⁸⁸ P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 198.

5. Závěr

Nobilitační listiny, resp. jejich koncepty, umožnily nahlédnout do světa lidí na straně vítězů v pohnutém období po stavovském povstání, které jsme zvyklí vnímat spíše prizmatem porážky. Skupinu lidí, která setrvala v tomto období při panovníkovi máme tendenci vnímat spíše negativně. Tyto prameny však staví takové lidi do zcela jiného světla. Pohledem nobilitačních listin to jsou lidé, kteří nezapochoybovali o správnosti panovníkova jednání, souhlasí s jeho politikou a všemožně se snaží mu jeho konání usnadnit a pomáhají mu v uskutečňování jeho záměrů. Lidé věrní a oddaní, kteří se nezpronevěřili ani panovníkovi, ani víře, kteří byli ochotni riskovat své životy, jen aby dostáli svým závazkům.

Změna systému udílení titulů umožnila panovníkovi odměnit své věrné. Udělená privilegia však nebyla jen výsadou, prostředkem ke zvýšení prestiže, ale zavazovala nobilitované k tomu, aby nadále pokračovali ve svém konání. K oddanosti panovníkovi měli vést i své potomky, čímž se rozšiřovala síť loajálních poddaných.

Zavedení nového systému ovšem přináší i svá úskalí. Nejsou ještě jasně stanovená pravidla pro nobilitační proces. Na rozdíl od pozdějších období se složky omezují pouze na koncept budoucí listiny, žádostí se dochoval pouze zlomek. Nobilitační proces tak je možné z těchto pramenů vysledovat pouze v kombinaci se studiem literatury.

Těžko postihnuteľná je také problematika titulatury, která se výrazně proměnila integrací titulatury říšské. Navíc Obnovené zřízení zemské, v němž je tato integrace zakotvena, působilo v praxi pouze jako osnova nového systému a titulatura byla nadále rozšiřována. V tomto období se tak hierarchie titulů teprve konstituuje a vzhledem k absenci dobových norem upřesňujících tuto otázku, je velmi těžké určit jejich postavení uvnitř stavů.

Z badatelského hlediska je problémem také fakt, že nobilitační listiny jsou mnohdy velmi skoupé na informace o povyšovaných osobách. Stává se, že někdy není možné dozvědět se nic víc, než jméno a titul. Zásluhy jsou pak často shrnuty obecnými frázemi, ze kterých lze jen tušit, zač byla daná osoba nobilitována. V této práci jsem se pokusila problém vyřešit studiem literatury. Pokud bychom se ale chtěli dozvědět více o nobilitovaných a proniknout také do problematiky titulatury, bude nutné provést širší výzkum, který by se zaměřil na jednotlivé osoby. Biogramy vytvořené v této práci mohou být vodítkem, v jakých archivech je snad možné nalézt písemnosti, které by

osvětlily jak byl dotyčný vnímán svým okolím, jestli proměnil svůj životní styl, zda byl schopen svá nová privilegia zúročit a jestli snad i jeho rodina pokračovala v takto započatém společenském vzestupu.

Tato práce ukazuje, že naprostá většina nobilitovaných osob sloužila nějakým způsobem panovníkovi – buď v armádě, nebo formou vykonávání královského úřadu. S tím také zřejmě souvisí, fakt, že mnoho těchto šlechticů se pohybovalo přímo v královských městech nebo v jejich blízkosti. U těchto osob byla také velmi oceňována loajalita a věrnost zachovaná panovníkovi v pohnutých dobách stavovského povstání. Věrnost se neomezovala pouze na pasivní odpor vůči povstalcům. Pro své odhodlání zůstat na straně panovníka a dostát tak i svému přesvědčení, byli ochotni někteří z šlechticů riskovat své majetky a životy, když byli přímo konfrontováni s hrůzami války.

Ačkoliv tito lidé velmi slibně započali svou kariéru a pokusili se zvyšovat svou prestiž nejen tituly, ale také rozšiřováním hmotných statků, podařilo se jen málokterému novému šlechtici proniknout výše než na úroveň rytířského stavu. Ani jejich potomci nedokázali zúročit získané výhody a dále násobit věhlas svého rodu. Stopy po těchto rodinách často zanikají po jedné či dvou generacích. Snad se tak dělo proto, že šlechtická privilegia bývala v tomto období udílena mnohem častěji, než bylo obvyklé v době před Bílou horou. Ve složkách s koncepty nobilitačních listin většinou chybí žádosti nebo jiné podklady. Proto není možné zjistit, zda a jak moc byli žadatelé při nobilitačním procesu iniciativní, či zda se nobilitace panovníkovi v této době stala paušálním prostředkem, jak odměnit své poddané za zachování věrnosti a zavázat si je tak k další službě. Osvětlit tuto problematiku by mohly pomoci další výzkumy, které by se v otázce dalších osudů nově nobilitovaných neomezovaly pouze na literaturu, ale opíraly by se o bádání v archivech. Takové bádání by bylo ovšem velmi pracné a je zde riziko, že by výsledky nebyly o moc bohatší, než jsou nyní. To je také jeden z důvodů, který většinu badatelů od studia takových pramenů odrazuje.

I přes všechna badatelská úskalí je studium takových pramenů jakými jsou nobilitační listiny cestou, jak zalidnit zatím nepříliš probádané pobělohorské období, kde sice známe podrobnosti politického dění, dopady na životy obyčejných lidí, kteří se museli s událostmi doby nějak vyrovnat, jsou však již známy méně.

6. Seznam pramenů a literatury

6.1. Archivní prameny

Národní archiv Praha, fond Česká dvorská kancelář

inv.č. 155, privilegium Joachima Freundta.

inv.č.156, privilegium Johanna de Ruscia.

inv.č. 160, privilegium Václava Chaberského z Kochanova.

inv.č. 173, privilegium Matthiase a Paula Rosenhammera.

inv.č.177, privilegium Iuy Blanchardta.

inv.č.180, privilegium Georga Fridricha Kranacha.

inv.č.752, sign. IV D 1, Šlechtická privilegia, kart. 410-514.

6.2. Prameny vydané

JIREČEK, H. (ed.), Obnovené právo a zřízení zemské dědičného království českého 1627, Praha 1888.

6.3. Literatura

ADAMOVIČ, K., Apelační soud v českém království v letech 1548-1651, in: Pocta Václavu Vaněčkovi k 70. narozeninám, Praha 1975, s. 101-112.

BAČKOVSKÝ, R., Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách i na Moravě a ve svých zemích, Praha 1948.

BERÁNEK, K. – KOLLMAN, J., Česká dvorská kancelář (1293) 1523-1749 Inventáře a katalogy fondů Státního ústředního archivu v Praze XVIII, Praha 1966.

BÍLEK, T. V., Dějiny konfiskací po roce 1618 I-II, Praha 1882–1883.

BOROVÍČKOVÁ, J. – STOČES, J., Nové metody – prosopografie, in: Práce z akademie věd 7, Praha 2002, s.47-60.

BRANDL, V., Stav panský a rytířský, ČMM 1, 1869, s.154–184, s. 175-176.

- BRŇOVJÁK, J., Nobilitační politika císaře Karla VI. v českých zemích 1712-1740, Ostrava 2005 (disertační práce).
- BRŇOVJÁK, J. – HRUBOŇ, P., Erbovní návrh a erbovní censura v českých nobilitacích císaře Karla VI. (1712-1740). Příspěvek k české barokní heraldice, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi, Martin 2006, s. 152-161.
- BŘEZINA, V., Rytířský stav v Čechách a na Moravě v raném novověku. Rod Bukůvků z Bukůvky od středověku do 20. století, České Budějovice 2008.
- BULST, N., Objet et la méthode de la prosopographie, in: GENET, J.-P. (ed.), L'état moderne et les elites, XIIe - XVIIIe apports et limites de la méthode prosopographique, Paris 1996, s. 467-482.
- BURDOVÁ, P., Desky zemské (rozdělení po stránce obsahové), SAP 43, 1993, s. 347-437.
- BURDOVÁ, P., Úřad desk zemských, SAP 36, 1986, s. 273-379.
- EICHLER, E., Slawische Ortsnamen zwischen Saale und Neiße, Bautzen 1987.²
- FIALA, M. (ed.), Erbovní listiny archivu Národního muzea, Praha 2001.
- FIALA, M. – HRDLIČKA, J. – ŽUPANIČ, J., Erbovní listiny hlavního města Prahy. Nobilitační privilegia studentské legie roku 1648, Praha 1997.
- FIALA, M. – VICHRA, J., Šlechtití studenti na pražském arcibiskupském semináři v 17. a 18. století, Heraldická ročenka 20, 1993, s. 33-45.
- FIALA, M., Tři studie k české renesanční heraldice (Znaky měšťanů starého města pražského v letech 1526-1618 ve světě salbuchů), Heraldická ročenka 20, 1993, s. 3-32.
- HRDLIČKA, J., Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova, České Budějovice 2003 (Monographia Historica III).
- JANÁK, J. – HLEDÍKOVÁ, Z., Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, Praha 1989.
- JORDÁNKOVÁ, H. – SULITKOVÁ, L., Brněnská městská kancelář v předbělohorském období (Prosopografická a diplomatická studie), SAP 45, 1995, s. 291-510.
- KADLEC, J., Přehled českých církevních dějin II, Praha 1991.
- KILIÁN, J., Historické náhrobníky a epitafy Mělnicka, Mělník 2004.
- KLECANDA, V., Přijímání cizozemců na sněmu do Čech za obyvatele. Příspěvek k dějinám inkolátu před obnoveným zřízením zemským, in: Sborník prací věnovaných prof. dr. Gustavu Fridrichovi k 60. narozeninám, Praha 1931, s. 456-467.

- KLECANDA, V., Zakupování cizozemců v Čechách bez práva obyvatelského, Zprávy českého zemského archivu 7, 1931, s. 69-96.
- KLECANDA, V., Tři kapitoly o českomoravských erbovnících, Zprávy českého zemského archivu 7, 1931, s. 69-96.
- KLECANDA, V., Přijímání do rytířského stavu v zemích českých a rakouských na počátku novověku. Příspěvek k dějinám nižší šlechty, Časopis archivní školy 6, Praha 1928, s. 1-125.
- KLUČINA, P., Třicetiletá válka, Praha – Litomyšl 2004.
- KOTYŠKA, V., Úplný místopisný slovník Království českého, Praha 1895.
- KREJČÍK, T., Diplomatika erbovních listin vydaných českou panovnickou kanceláří 14.-18. století, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi, Martin 2006, s. 132-144.
- KREJČÍK, T., Kultivace a dekulivace nové šlechty na Moravě – stav poznání a možnosti dalšího zkoumání, in: Studie k sociálním dějinám 11, Praha-Opava 2004, s. 32-50.
- KREJČÍK, T., Metodologický příspěvek k využití erbovních listin jako historického pramene, Slovenská archivistika 19, 1984, s.70-89.
- KREJČÍK, T., Výzkum nobilitovaných osob z českých zemí v letech 1804-1918, in: P. VOREL, (ed.), Heraldica viva II., Pardubice, 2002, s. 95-106.
- MACEK, J., Česká středověká šlechta, Praha 1996.
- MACEK, J., Jagellonský věk v českých zemích I-II, Praha 2001².
- MÁDLOVÁ, C., Sebedefinice nové úřednické šlechty na příkladě rodiny Hartigů – návrat k nobilitačním listinám, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526-1740), České Budějovice 2006 (= Opera Historica 11), s. 303-320.
- MAREK, P. (ed.), Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna, České Budějovice 2005 (= Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.-XVIII. illustrantia I).
- MAŤA, P., Svět české aristokracie 1500-1700, Praha 2004.
- MEJTSKÝ, J., Příspěvky k dějinám šlechty v Čechách s připojením rodopisů rytířů Nebeských z Vojkovic, Praha 1901.
- MYSLIVEČEK, M., Erbovník aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě I, Praha 1993.
- MYSLIVEČEK, M., Erbovník aneb kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě II, Praha 1997.

- MOŠEK, J., Seznam obcí ve Slezsku a na Ostravsku, Opava 1974.
- PALACKÝ, F., Popis Království českého, Praha 1848.
- POLIŠENSKÝ, J. – SNIDER, F., Změny ve složení české šlechty v 16. a 17. století, ČSČH 20, 1972, s. 515-526
- PŘIBYL, A., Palatináty a erbovní listiny, Heraldika a genealogie 16, 1983, s. 1-149.
- RECHCÍGLOVÁ, H., Erbovníci a jejich přijímání do rytířského stavu před vydáním Obnoveného zřízení zemského, Praha 1978 (rigorózní práce).
- SEDLÁČEK, A., Hrady, zámky a tvrze české I-XV, Praha 1993-1998³.
- SEDLÁČEK, A., Místopisný slovník historický Království českého, Praha 1909.
- SEDLÁČEK, P., České zemské desky a heraldika (1642-1869), in: P.Vorel (ed.) Heraldica viva II, Pardubice 2002.
- SCHIMON, A., Der Adel von Böhmen, Česká Lípa 1859.
- SOMMER, J. G., Das Königreich Böhmen. Statistisch – topografisch Dargestellt, Praha 1833–1849.
- SCHWARZENBERG, K., České tituly, Rodokmen 2, Praha 1947, s. 33-36.
- STARÝ, M., Udělování erbu a stavu v českém zemském právu před a po Bílé Hoře, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi. Martin 2006, s. 121-131.
- VYBÍRAL, Z., Mocenské elity v Tábořské obci doby předbělohorské, Tábořský archiv 9, 1999, s. 151-184.
- WAGNER, E., Třicetiletá válka 1618-1648. Výzbroj, výstroj, válečné umění, Praha 2005.
- ŽEMLIČKA, J., Čechy v době knížecí, Praha 1997.
- ŽOUŽELKA, Z., Nobilitační spisy jako pramen k dějinám státního úřednictva na Moravě a ve Slezsku v 1. polovině 19. století, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi, Martin 2006, s. 171-180.
- ŽUPANIČ, J., Cesty k urozenosti. Nová šlechta v Rakousko–Uhersku, ČČH 104, 2006, s. 269-303.
- ŽUPANIČ, J., Heraldické předpisy Rakouského císařství, in: M. ŠIŠMIŠ (ed.), Erbové listiny. Venované profesorovi Jozefovi Novákovi. Martin 2006, s. 162-170.
- ŽUPANIČ, J., Nobilitace českých elit v Rakousko-uherské monarchii, in: František Ladislav Riegler a česká společnost 2. poloviny 19. století. Z Českého ráje a Podkrkonoší. Supplementum 8, Semily 2003, s. 181-200.
- ŽUPANIČ, J., Nová šlechta rakouského císařství, Praha 2006.

ŽUPANIČ, J., Praha 1648: nobilitační listiny pro obránce pražských měst roku 1648, Praha 2001.

ŽUPANIČ, J., Dvě měšťanské nobilitace. Heraldická ročenka 1998, s. 30-33.

7. Seznam zkratek

ČČH	Český časopis historický
ČDK	Česká dvorská kancelář
ČMM	Časopis Matice moravské
ČSČH	Československý časopis historický
FHB	Folia historica bohemica
inv. č.	inventární číslo
kart.	karton
JSH	Jihočeský sborník historický
NA	Národní archiv
SAP	Sborník archivních prací
sign.	signatura
SSH	Středočeský sborník historický

8. Přílohy

8.1. Tabulka č. 1 Počet nobilitovaných osob podle jednotlivých stavů

Stav	počet osob
Šlechtický	91
Vladycký	40
Rytířský	30
Připuštění k erbů	7
Erbovní strejcovství	5
Nobilitovaných osob celkem	173

8.2. Tabulka č. 2 Profesní rozložení

Profese	Počet osob
Státní správa	56
Armáda	39
Městská správa	29
Šlechtická služba / patrimoniální správa	9
Církevní správa	8
Vzdělanci	4
Kupci	3
Nezjištěno	35

8.3. Tabulka č. 3 Geografické rozložení

Místo	Počet
Brandýs n. Labem	1
Budyšín	1
Creppau	1
Domažlice	1
Hradec Králové	2
Chomutov	1
Chrudim	2
Jihlava	4
Jindřichův Hradec	1
Kolín	3
Křivoklát	4
Kutná Hora	1
Ledeč	1
Litoměřice	1
Lehnice	1
Litoměřice	1
Mladá Boleslav	1
Mnichovice	2
Most	1
Německý Brod	1
Olomouc	4
Pardubice	7
Pelhřimov	3
Písek	1
Praha	46
Soběslav	1
Stará Boleslav	4
Strakonice	1
Svídnice	5
Tábor	1
Telč	1
Teplá	1
Třeboň	1
Ústí n. Labem	2
Velký Hlohov	1
Vratislav	1
Znojmo	1
Jižní Čechy	9
Lužice Horní	1
Morava	4
Opolsko	4
Severní Čechy	3
Slezsko	5
Západní Čechy	1
nezjištěno	57

8.4. Tabulka č. 4 Přehled nobilitovaných osob

jméno	přídomek	stav	datum nobilitace	zásluhy
Anna Maria	von Rickhard	šlechtický	4.8.1631	
Apelles, Matthias	von Löwenstern	šlechtický	26.5.1634	věrná služba
Archezius, Tobias	z Neyenfeldu	vladycký	17.1.1630	věrná služba
Arnold, Johan	von Arnsdorf	šlechtický	7.3.1629	věrná služba
Bartschwitz, Ambrosius		šlechtický	18.7.1630	věrná služba
Bílek, Jiří	z Bílenberka	šlechtický	6.11.1630	věrná služba
Bílek, Václav	z Bílenberka	šlechtický	6.11.1630	věrná služba
Binago, Anton		šlechtický	12.3.1628	válečné služby
Birita, Johann	von Brandenfels	šlechtický	29.8.1628	
Blanchardt, Iua		šlechtický	12.11.1630	válečné služby
Blovský, Eliáš	z Lumensteinu	erb.strejcovství	18.9.1634	
Bos Opicz, Johan	von Ehrenstein	šlechtický	8.1.1633	věrná služby
Brandel, Magnus	von Brandenfels	šlechtický	29.8.1629	věrná služba
Brenner, Johan		rytířský	23.9.1632	
Brtnický, Jan	z Grynfeldu	erb.strejcovství	8.7.1630	
Bruno, Hans Jacob	von Georgensthal	šlechtický	3.11.1627	věrná služba
Byšta, Václav	z Grünfeldu	vladycký	21.9.1633	věrná služba
Časlavský, Jiří	z Eknfeldu	rytířský	2.8.1627	věrnost při rebelii
Četvinger, Daniel Michal	z Četvinbergu	vladycký	20.10.1636	věrná služba
Četvinger, Šimon Hastelius	z Četvinbergu	vladycký	20.10.1636	
Degenhart, Stenzel		šlechtický	2.3.1632	věrná služba
Dietrich, David Joannes	von Schlüßebeck	šlechtický	14.11.1639	věrnost při rebelii
Dluhosch, Georg	von Kopenicz	šlechtický	19.10.1635	válečné služby
Dobříšský, Jan Rudolf	z Hirschfeldu	vladycký	23.2.1634	věrné služby
Domažlický, Viktorin Ferdinand	z Ferdfeldu	vladycký	26.1.1628	věrnost při rebelii
Drachovský, Jan Chrysostom	z Drachova	vladycký	2.8.1633	věrnost při rebelii

Dvorský, Jan Pavel	z Greiffenbergu	připuštění k erbu	18.5.1635	
Erle, Andreas	von Erdstein	šlechtický	3.1.1633	věrnost při rebelii
Freudenverger, Solomon	zu Habelsberg	šlechtický	18.4.1628	válečné služby
Freund, Joachim	von und auf Polnisch und Weistricz	šlechtický	10.11.1627	věrná služba
Fridrichs, Valentin	von Fridenberg	šlechtický	9.8.1636	válečné služby
Froschauer, Bernard Frantz	von Froschbach	šlechtický	24.7.1634	věrná služba
Froschauer, Martin	von Froschbach	šlechtický	24.7.1634	
Frydcz, Adam Frydrych	z Nového Dubu	vladycký	15.3.1629	věrnost při rebelii
Frypa Kunovský, Mikuláš	Z Lippova	vladycký	12.3.1629	věrnost při rebelii
Fuchs, Egidius		rytířský	3.2.1630	věrná služba
Galardy, Jan Baptista	z Euzebie	vladycký	13.9.1630	věrnost při rebelii
Gatti, Ondřej	z Feystriczhofu	rytířský	26.8.1634	věrnost při rebelii
Geberth, Petr	ze Schwarzenfeldu	vladycký	12.2.1630	věrnost při rebelii
Göhell, Andreas	von Podhorstein	šlechtický	21.4.1639	věrnost při rebelii
Göhell, Daniel	von Podhorstein	šlechtický	21.4.1639	věrnost při rebelii
Göhell, Georg Bernard	von Podhorstein	šlechtický	21.4.1639	věrnost při rebelii
Göhell, Johann Wilhelm	von Podhorstein	šlechtický	21.4.1639	věrnost při rebelii
Gotffried	von Rickhard	šlechtický	4.8.1631	věrnost při rebelii
Grohsmann, Georg	von Mansspurg	šlechtický	19.7.1628	válečné služby
Groschopf, David	von Groschopf zu und auf Ölsch	šlechtický	15.9.1629	válečné služby
Guttmann, Hans Jacob	von Guttenau	šlechtický	28.1.1630	věrná služba
Hájek, Mikuláš	z Roznfelzu	vladycký	3.2.1631	věrnost při rebelii
Hartmann, Barthlum	von Hartenberg	rytířský	28.3.1630	vernost při rebelii
Haß, Constantin	von Wiesenau	šlechtický	12.3.1628	věrnost při rebelii
Haß, Fridrich Ernst	von Wiesenau	šlechtický	12.3.1628	věrnost při rebelii
Haß, Johan Heinrich	von Wiesenau	šlechtický	12.3.1628	věrnost při rebelii
Havránek, Pavel	z Hostivic	připuštění k erbu	17.4.1628	

Havránek, Samuel Václav	z Hostivic	připuštění k erbu	17.4.1628	
Hax, Jacob	von Hartsfeld	šlechtický	13.4.1629	věrná služba
Hegner, Jan	z Rezelfeldu na Kozlově a Kestřanech	rytířský	8.11.1627	věrnost při rebelii
Höffer, Hans	von Sparberg	šlechtický	18.1.1635	věrná služba
Hoffman, Frydrych Jetřich	z Markovic	rytířský	16.3.1628	válečné služby
Horský, Jiří	z Grynfeldu	erb.strejcovství	8.7.1630	
Hubáček Telčenský, Jakub	z Pelikánské Hory	vladycký	20.9.1630	věrná služba
Humpolecký, Jan	z Bukovce	vladycký	12.12.1635	věrná služba
Chaberský, Václav	z Kochanova	rytířský	12.6.1628	věrnost při rebelii
Infeld, Jan Jakub		rytířský	20.8.1629	věrnost při rebelii
Jaklin, Jakub		vladycký	31.1.1630	věrnost při rebelii
Jan	z Lhoty a na Vysoký Lhotě	rytířský	28.12.1627	
Jeski, Anna	von Eckersdorf	rytířský	2.3.1629	
Jeski, Caspar Georg	von Eckersdorf	rytířský	2.3.1629	věrná služba
Kattman, Gregorius	von Maurugt	šlechtický	20.2.1630	věrná služba
Kattman, Martin	von Maurugt	šlechtický	20.2.1630	věrnost při rebelii
Khyrbik, Václav	z Khyrberku	vladycký	18.3.1630	věrná služba
Kienast, Martin	zu Neusdorf von Kienatshoff	šlechtický	5.12.1627	válečné služby
Klimkovský, Andreas	von Klimkovicz	šlechtický	28.5.1632	
Klimkovský, Georg	von Klimkovicz	šlechtický	28.5.1632	
Klimkovský, Samuel	von Klimkovicz	šlechtický	28.5.1632	věrnost při rebelii
Klug, Christoff	von Scharffenberg	šlechtický	20.3.1630	
Köhler, Georg	von Mohrenfeld	šlechtický	9.12.1627	věrnost při rebelii
Köhler, Georg ml.	von Mohrenfeld	šlechtický	9.12.1627	věrnost při rebelii
Kokr, Andreas	von Kokrnberg	šlechtický	28.2.1631	věrná služba
Kokr, Georg	von Kokrnberg	šlechtický	28.2.1631	
Koranta, Daniel	z Lumensteinu	erb.strejcovství	18.9.1634	věrná služba
Korner, Ezechiel Ignatius	z Horneckhu	vladycký	10.2.1631	věrná služba

Koutek Nečamský, Daniel	z Minic	vladycký	19.4.1630	věrnost při rebelii
Koutek Nečamský, Matyáš	z Minic	vladycký	19.4.1630	věrnost při rebelii
Koutek Nečamský, Václav	z Minic	vladycký	19.4.1630	věrnost při rebelii
Král, Jaroslav	z Libštejna	vladycký	20.11.1629	věrná služba
Kranach, Georg Fridrich	von Kranach	rytířský	20.6.1632	válečné služby
Krsovský, Jindřich Maxmilián	z Krsovic	připuštění k erb	24.3.1631	
Krysurg, Zikmund	z Kohelova	vladycký	6.11.1627	věrná služba
Langener, Caspar	auf Gaarsdorf	šlechtický	20.5.1627	
Linhartovský, Martin	z Ostrova	vladycký	2.12.1630	věrnost při rebelii
Lomnický, Jiří	ze Slavíkovce	vladycký	22.3.1630	věrnost při rebelii
Longin, Jacob	von Longin	šlechtický	9.2.1628	věrnost při rebelii
Mainhard, Johann	von Hornfels	šlechtický	14.9.1628	věrná služba
Majdrle, Lorenz	z Manspergku	rytířský	6.11.1628	věrnost při rebelii
Makovec, Augustin	z Makfeldu	rytířský	15.11.1631	věrnost při rebelii
Mathyseus, Samuel	z Hostivic	připuštění k erb	17.4.1628	
Mehl, Franz	von Schönfelde	šlechtický	16.5.1629	věrnost při rebelii
Milíčovský, Jiří	z Braunberka	rytířský	15.8.1635	věrnost při rebelii
Mlíkovský, Jan	z Lhoty	rytířský	28.12.1627	
Montbrun, de Paul		šlechtický	10.4.1628	věrnost při rebelii
Muckh, Johann	von Muckenthal	šlechtický	13.8.1629	věrnost při rebelii
Müller, Matthes	von Mildenberg	šlechtický	14.12.1633	věrná služba
Nappor, Matthyseus	von Borkova	šlechtický	27.3.1628	věrnost při rebelii
Naswicky, Hans	von Naswicz	šlechtický	22.10.1630	válečné služby
Nitsch, Joannis	de Durrenpach	šlechtický	18.11.1627	věrnost při rebelii
Nütz, Michael	von Herrensberg und Grottingen	šlechtický	15.9.1628	
Opicz, Martin	von Boberfeld	šlechtický	14.9.1627	
Oulík, Šimon	z Třebnic	vladycký	3.1.1628	věrná služba
Pachta, Jan	z Rajova	vladycký	4.1.1628	věrnost při rebelii

Perger, Lorenz	z Rozenwerthu	vladycký	5.3.1629	věrnost při rebelii
Podybnik, Jan	z Perenské Hory	vladycký	9.9.1630	věrná služba
Ponlehner, Adam	von Podensten	šlechtický	1.12.1628	vojenské služby
Prokecyus, Václav	ze Šnebergku	vladycký	11.7.1628	věrnost při rebelii
Proskovský, Jan Samuel	z Krohenštejna	vladycký	26.4.1628	věrná služba
Püschel, Matthey	von Püschel auf Boczendorf	šlechtický	20.11.1635	vojenské služby
Putz, Joannes	von Adlerthurn	rytířský	28.8.1631	
Rabštejnský, Daniel	z Guttenthalu	vladycký	17.1.1630	věrnost při rebelii
Reichbrodt, Johann	von und auf Schreckendorff	rytířský	12.1.1634	
Rhete, Philipp Augustin	von Morenstein	šlechtický	16.12.1627	věrná služba
Rosenhammer, Matthias		šlechtický	1.3.1629	válečné služby
Rosenhammer, Paul		šlechtický	1.3.1629	válečné služby
Rosina	von Rickhard	šlechtický	4.8.1631	
Rovenský, Jiří	z Libenhory	vladycký	3.2.1631	věrná služba
Ruscia, Johann	von Ruscia	šlechtický	13.11.1627	věrnost při rebelii
Scalabrin, Thomas	von Scalabrin	šlechtický	18.2.1630	věrnost při rebelii
Segregory, Andreas	von Segregory	šlechtický	8.10.1630	věrnost při rebelii
Schelhart, Johann Bartholomeus	von Hartenfels	rytířský	1.10.1633	válečné služby
Schkalko, Johann	von Sitzenhoff	šlechtický	28.12.1627	věrná služba
Schleierweber, Fridrich	von Friedenau	šlechtický	21.2.1636	
Schlindtl, Valentin	von Hirschfeld	šlechtický	21.7.1627	věrnost při rebelii
Schluiter, Conrad	von Schluißberg	šlechtický	4.1.1629	válečné služby
Schmidt, Augustin	von Schmidenbach	rytířský	26.6.1629	věrnost při rebelii
Schmidt, Johann	von Eysenwerth	šlechtický	2.5.1634	věrná služba
Schrandt, Lambert	aus Obels von Taschberg	šlechtický	4.7.1635	věrná služba
Schreiner, Catharina	von Roseneck	šlechtický	17.9.1628	
Schreiner, Martin	von Roseneck	šlechtický	17.9.1628	věrná služba
Schreiner, Mathias	von Roseneck	šlechtický	17.9.1628	věrná služba
Schuster, Thobias	von Goltspurg	šlechtický	10.11.1627	věrná služba

Schwandel, Victorin Sigmund	von Trzebska	šlechtický	4.8.1634	věrnost při rebelii
Služátecký, Kryštof Hynek	ze Služátek a na Lhotkách	rytířský	25.11.1627	
Steuerer, Salomon	von Stürzenhübl	šlechtický	1.12.1636	věrná služba
Stockinger, Andreas	von Angkerstock	šlechtický	29.8.1633	věrnost při rebelii
Stratten, Gerhard	von Stratten auf Elesnitz	šlechtický	1.12.1627	
Širmar, Ludvík	z Malíkova	vladycký	31.1.1630	věrnost při rebelii
Švarcpart, Jiří	ze Švarcpachu	vladycký	7.2.1628	válečné služby
Švarcpart, Linhart	ze Švarcpachu	vladycký	7.2.1628	věrnost při rebelii
Taubman, Jan	z Krsovic	připuštění k erbu	24.3.1631	
Teleczký, Jiří Elias	z Adlepergku	vladycký	13.1.1629	věrná služba
Trentin, Anton	von Dreyenfelsen	šlechtický	20.4.1628	vojenské služby
Trnka, Jan	z Křovic	rytířský	30.1.1629	věrnost při rebelii
Trnka, Václav	z Křovic	rytířský	30.1.1629	věrná služba
Třebechovský, Florian	z Florenfelsu	vladycký	14.4.1636	
Uničovský, Jan	z Rosenportu	rytířský	25.8.1628	věrnost při rebelii
Včelín, Jakub Theodosius	z Lumensteinu	erb.strejcovství	18.9.1634	věrnost při rebelii
Vinecký, Matthias	z Grünwaldu	vladycký	5.4.1628	
Wahl, Andreas	von Löwenthal	šlechtický	22.5.1628	věrnost při rebelii
Wahl, Melchior	von der Wahl	rytířský	27.4.1628	věrnost při rebelii
Wachtendunk, Gerhard	von Wachtendunk	šlechtický	20.7.1629	válečné služby
Wangler, Johan		rytířský	7.7.1628	válečné služby
Wangler, Margareta		rytířský	7.7.1628	
Wendlin, Jakub	z Wendlinštejna	vladycký	19.11.1631	věrnost při rebelii
Wikrocil, Jiří	z Bílenberka	šlechtický	6.11.1630	věrná služba
Wikrocil, Václav	z Bílenberka	šlechtický	6.11.1630	věrná služba
Wisinger, Martin	von Wisowicz	šlechtický	8.3.1634	věrná služba
Witte, de Jan	z Lilienthalu	rytířský	10.5.1627	
Wittingauer, Paul	von Preitenburg	šlechtický	24.3.1631	věrnost při rebelii
Wolffstirn, Johan Adolph	auf Raphaelsberg	šlechtický	8.4.1629	věrnost při rebelii

Wolgemuth, Jeremias	von Rosenthal	šlechtický	18.4.1630	věrnost při rebelii
Wüllerstorfer, Baltasar	von Urbair	šlechtický	30.9.1627	věrnost při rebelii
Zabrdovský, Václav	ze Zabrdovic	vladycký	16.8.1632	věrná služba
Zingerling, Georg Christoff		adelstand	29.7.1629	věrná služba
Zniegovský, Michal	z Korkyně a Cholovic	rytířský	17.2.1628	věrnost při rebelii
Zych, Mikuláš	z Greiffenbergu	připuštění k erbu	18.5.1635	

8.5. Příloha č. 5 Schéma šlechtické titulatury v období 1627-1637

